De geschiedenis van het huis. Een verhaal van vele avonturen

Kees van Bruggen

bron
Kees van Bruggen, *De geschiedenis van het huis. Een verhaal van vele avonturen*. C.A.J. van Dishoeck, Bussum 1929

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/brug007gesc01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

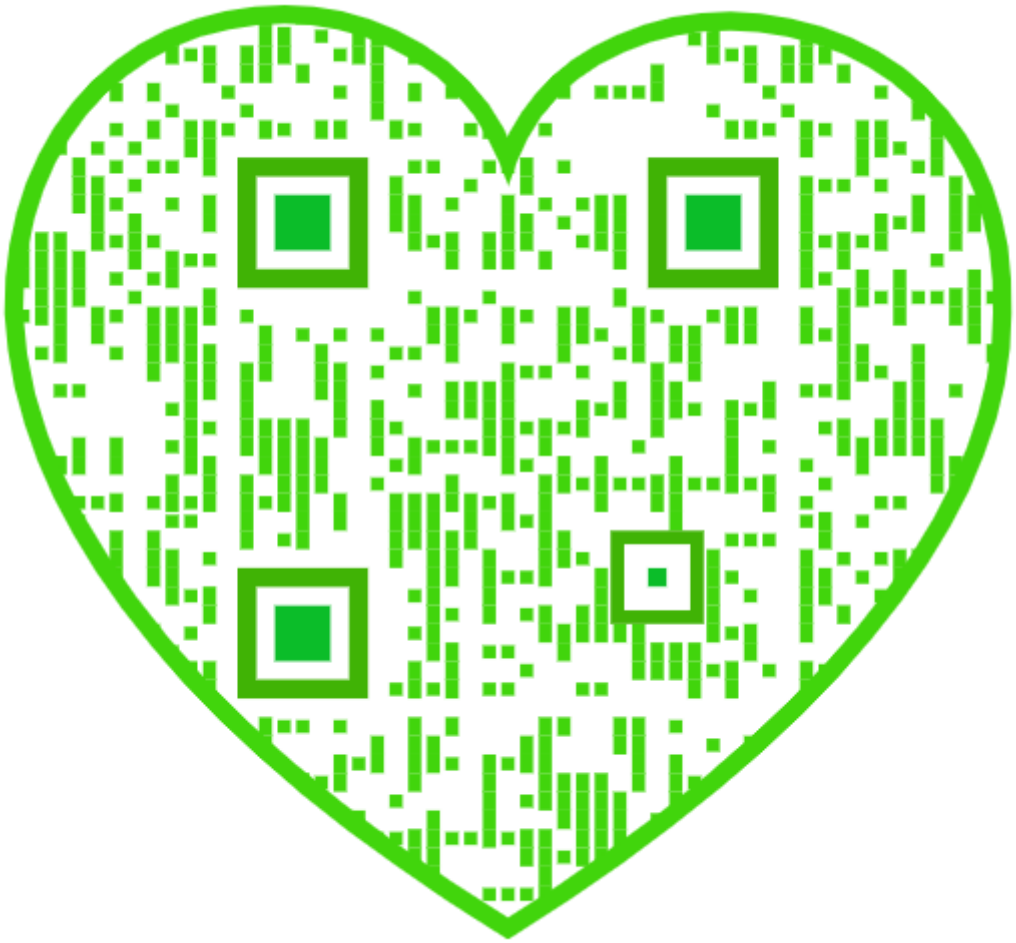

I.
Het plan.

Zóó is het.

Moed!

Want wij wagen het, hier de geschiedenis van het Huis te vertellen. Van den vloer tot den zolder, van het heipaalpuntje tot het antennetipje, van de schemerende voornemens tot den laatsten kopspijker in den stoel voor den bezoeker, op een nazomerachtermiddag in het zweet zijner jaspanden aangeloopen om den heer des huizes, die is gaan wandelen, door te zagen over een levensverzekering.

Moge.... enz.

Iedereen, om te beginnen, zei:

- Doe wat je doet, maar bouw nooit een huis! Maak je liever ineens van kant.

Dit was een der redenen waarom wij het deden.

De andere reden was, dat wij het niet goed laten konden. Het Huis bestond. Het Huis was met ons mee geboren, zooals het Huis met de huisjesslak geboren is.

Iedereen heeft het Huis in zich, dat met hem is geboren.

Wijsgeeren zullen u zeggen: dat is het eigenlijke Huis, het ware Huis, het Huis *a priori.* Komt het tijdens ons leven nimmer tot verwerkelijking, dan zijn we te vroeg gestorven.

Daar kan het Huis niets aan doen. Het was. Het was met ons. Het wachtte op zijn gelegenheid.

Het Huis is als een geliefde: het danst in de vlammen van den haard, het wandelt mede langs den landweg, men vindt het als een kievitsei in de kommen van het duin. Het bekroont den heuvel, geeft het landschap kern en inhoud, waar de beek haar bocht neemt, hurkt het in de wilgen, vermetel hangt het aan de rotsen, juist waar het uitzicht schoon is over de bergen en het blauwe meer.

Het Huis is ons spook, onze nachtmerrie, ons fata morgana, onze vroegste herinnering, onze laatste gedachte.

Ook de vertrekken van het Huis hebben altoos bestaan. Wij bouwden ze uit onze wenschen en verlangens lang vóór wij ze bouwden uit hout en steen. Wij waren er de ontwerpers van, de uitvoerders, de gelukkige bewoners. In alle kamers van andere huizen die wij ooit betrokken, hebben wij ze gefatsoeneerd met behangsels, lappen, meubels, schermen. De mensch bouwt zijn nest niet anders als de zwaluw, desnoods onder een hooikap, desnoods in de oksel van een dakspant.

De allemanskamer moet licht en hoog zijn, een hemel bij dag, een honk bij avond. Zij is zonnig en schemerig, ruim en gezellig, zij is een gelagkamer, geparfumeerd met bier en rook, maar ook een pérgola onder druiven, maar ook het decor voor de behouden thuiskomst van den Verloren Zoon.

En wenscht niet de heer des huizes zijn schrijfkamer, waar de papieren kunnen blijven liggen, mevrouw een boudoir, de zoon een divan om zijn hondegeeuwen uit te vieren, de dochter een hoekje voor den roman die nimmer eindigt, het kleintje een ongeruimde speelgoedkast, de juffrouw voor de huishouding een stukje afzonderlijk om naar behoefte uit te huilen?

Iedereen heeft zoo zijn precies passe wenschen, want zag men ooit een schildpad met een giraffenek?

Het Huis was dus *ab ovo* reeds met ons. Wij zullen ervan vertellen bij brokjes en beetjes, naarmate de bouw voortgang heeft. Het staat niet op een dag. Terwijl wij schrijven viert de timmerman Paasch Drie en wachten de metselaars op kozijnen die niet komen. Zoo vordert het met bedachtzaamheid.

Even bedachtzaam denken wij op te schieten, opdat er geen kaartenhuis van komt en ook geen toren van Babel. Er komen ook meubels en gordijnen, en wandversiering, en een keuken als een apotheek, en een tuin met aardbeien en een radiomast.

Langzamerhand.... langzamerhand....

En wie 't beleven, zullen het puntje van den wimpel

zien gevangen door een vlieger en hij trekt en hij trekt, en het huis gaat mee naar boven, zooals staat geschreven dat wanneer de hemel valt dan hebben we allemaal een blauwe slaapmuts.

Maar thans gaan we, om te beginnen, beginnen met den grond....

II
De Grond.

Ik is de Bouwheer; Josephine is zijn dame.

Er komen er meer. Er komen menigten. Want of het een woning of een kathedraal zal zijn, wie bouwt, betrekt er de heele wereld in.

Men kan het ook andersom zeggen: de heele wereld bemoeit er zich mee. Is er beter Paaschwandeling met het kroost dan bezichtiging der in aanbouw zijnde huizen? De huizen der anderen? En waarom, denkt ge, zijn de horretjes uitgevonden, die zeeven der nieuwsgierigheid?

Dus: Josephine.

Toen vast stond, dat er gebouwd zou worden, zei Josephine:

- Wij moeten grond hebben!

- Grond? vroeg ik, alsof ik nog nooit van grond gehoord had.

Want vrouwen zijn teleurstellend reëel. Voor mij was de aarde een zilveren bal in een schiettent, en die danst op een fonteintje. Hij is rond en onvatbaar,

alleen maar licht. Een verdwenen ster, die blijft schitteren om boeren te vangen en de schutters, die erop mikken, zijn voor hun dubbeltje bedrogen.

Op dat flikkerende ding zonder lengte of breedte, zonder bepaalde plaats en waarop men alleen de beenen breken kan, wilde Josephine een plek ‘van ons eigen’ hebben om het Huis te bouwen!

Voor mij was de aardigheid eraf.

Het huis verloor zijn metaphysisch bestaan, het zakte weg in een veenachtige werkelijkheid, het leek op ieder ander huis, dat ieder ander gebouwd had.

- Kom mee! zei Josephine.

Zij bracht mij naar een houten bord, het geleek de spijskaart van een eethuis.

In zwarte letters op wit kon men lezen:

> BOUWTERREIN TE KOOP
> Geheel of gedeeltelijk.
> Beharde wegen, water, electriciteit. Gelegenheid tot gasaansluiting. 28 kilometer van Amsterdam. Te bevragen bij Slier & Haalmeier, telefoon 1111.

Wij lazen het bord en liepen voorbij. Geplaagd door secundaire functie, gingen wij niet naar Slier & Haalmeier, noch stelden ons met hen in verbinding door de telefoon.

Integendeel liepen wij het landschap af om te zien of er nog andere bouwterreinen waren.

Wie handschoenen noodig heeft, gaat een hand-

schoenen winkel binnen en koopt handschoenen. Dat is het eenvoudigste. Maar hij kan ook zich vermeien in de uitstallingen van alle handschoenenwinkels ter plaatse en eindelijk bevinden, dat de oude nog zoo slecht niet waren. Hij verliest zijn achtermiddag, hij wint ervaring en zelfkennis.

Van geld gezwegen, want men praat in ordentelijk gezelschap niet over geld.

Menigeen zoekt zoo lang naar een vrouw, tot er een is die hem vindt, vragende:

- Wat zoekt u?

En het antwoord gekregen hebbende, dat hij het niet weet, neemt zij hem mede naar den burgerlijken stand, waar altijd iemand gereed staat om misverstanden te bevestigen.

Wij dan zagen talrijke bouwterreinen, wier aanbevelingsborden het landschap deden gelijken op een advertentiepagina.

Toen kwam manke Toon en liet ons er nog meer zien. Hij sjouwde achter ons aan als een hond die niet weg wil, en hij praatte gedurig, men wist nooit tegen wien.

Zoo vulde hij zijn middag en den onzen.

Alle makelaars uit de omgeving raakten in onthutsing. Op fietsen renden ze aan, onze huisbel stond niet stil. De telefoon verhoogde ons abonnementstarief wegens overmaat van gesprekken.

Leonardo heeft zoo de ‘Aanbidding’ geschilderd:

heel de wereld stort toe om van het wonder getuige te zijn. Men kan het zien in de Uffizi te Florence, in de derde zaal, die den overgang voorbereidt naar de heidensche Renaissance.

Helaas, onze ‘Aanbidding’ met al die makelaars was lang zoo stichtelijk niet!

Ook kwamen vrachten brieven van hypotheekbanken en assurantiemaatschappijen. In de aannemerswereld werd onrust waargenomen.

En nogmaals onderzochten wij de qualiteiten van alle bouwterreinen, die ons werden opgedrongen. Zij waren lang en smal, zij bestonden uit zand, uit boekweitvelden, hakhoutakkers, hei, zij lagen aan den weg of inpandig uitgesloten van elk verkeer, zij geerden, helden, maakten kuilen en bulten.

De streek leek een kleermakerswinkel, waar wij geen keus konden maken. Wij dachten erover, er maar van af te zien.

Toen, door een telefoontje, belandden wij op Slier & Haalmeier's kantoor.

III.
Het ei van Staal en Haalmeier.

De Wereld, melieven! omvatten wij slechts met onzen geest.

Menschen van aardschen aanleg trachten haar ook naar den lijve te bezitten. Stukken van haar, heiden en weiden, zooveel als zij bemachtigen kunnen.

Als Hollebollegijzen tasten zij toe en kunnen van den honger niet slapen.

Cosmisch gezien, gelijkt dit op verzamelen van glimpunten op de maan.

Wij echter wenschten slechts een kruimel. Niet meer dan een steunpunt voor het Huis, tot welks bouw wij zoo lichtvaardiglijk (hetwelk nog alles in den breede blijken zal) hadden besloten.

Op Slier & Haalmeiers kantoor van zoo gezegd ‘vaste’ goederen zaten wij achter een zwijgende tafel. Hier mijn hoed, daar het puntje van Josephine's handschoen, ginds Haalmeier in zijn bezittende breedte.

Haalmeier sprak:

- Piet, (tot zijn klerk) geef eens even A 4.

Op de uitgespreide kadasterkaart wees zijn Nerolijke duim de twee terreinen, die wij moesten kiezen.

Het was nu eenmaal zoo, dat er geen andere terreinen meer bestonden dan die twee.

Op wonderlijke wijze bereikt de mensch zijn vaste punt. Hij doet het niet zelf. Er zijn krachten die elimineeren en ongemerkt, als een smient in een eendenkooi, bereikt men de plek waar de kooiker verborgen zit met zijn duim, die vogelhoofden inkraakt als apenootjes.

Voor den schijn deden wij nog keus uit twee, maar Haalmeier had reeds beslist, welk lapje hij ons zou laten koopen.

De zin des handels is niet, den gegadigde te laten koopen wat hij meent noodig te hebben; de zin des handels is, hem te laten koopen wat men kwijt wil.

Doch wijl de kooper ook zijn eigenzinnigheden heeft, moet men hem brengen in den waan, dat hij het is die kiest.

De beide terreinen hadden allebei iets vóór. Wat het eene vóór had, had het andere tegen. Wat het andere tegen had, had het eene vóór. Zoo gaat het.

Het gaat ermede als met ooievaars: de mannetjes zwart van achteren, wit van voren; de wijfjes wit van voren, zwart van achteren. Men kan zeggen dat het op eender uitkomt, doch dat is maar schijn.

Geduldig liet Haalmeier ons aarzelen en berekenen, tot hij eindelijk besliste:

- Wij zullen erom opgooien!

Dit leek het Noodlot zelf, ingrijpend wanneer de zwakke Mensch niet meer weet waar hij aan toe is.

Haalmeier stak zijn breede hand in een nog breederen achterbroekzak. Een lederen portemonnaie grijnsde als een kikkerbek, en uit de portemonnaie kwam een formidabele rijksdaalder.

Nog nimmer is een rijksdaalder zoo verwonderlijk groot geweest! Deze rijksdaalder des Noodlots leek, veeleer dan een rijksdaalder, het model ervoor, een rijksdaalder om koelies en kinderen mee te vangen.

Een Willem Drie met langgekamde lokken glimlachte naar het omschrift.

Dit deel van het muntstuk werd oneerbiedig ‘kop’ geheeten, waar dan een achterzijde tegenover stond van bepaald onnoembare benaming. Men zegt: ‘van kop tot staart’, ‘van het hoofd tot de voeten’, maar de alliteratiezucht, Germanen eigen, gevoegd bij een lust voor platheid, die nog bijzonderlijk in de lage Rijnmonden tiert - ‘les Pays-Bas’ zeggen de Franschen - heeft tegenover ‘kop’ een andere aanduiding gesteld, die ik niet noemen zal.

Neen, ik zal haar niet noemen, nu niet en nooit niet! En juist op dit niet-willen-noemen had Haalmeier, die geen psychotechniek behoeft om uitgeslapen menschenkenner te zijn, gebouwd met grooter zekerheid dan wij ooit zullen doen op onzen grond.

Hij liet den rijkspop dansen in de hand, ons stellend voor de onbeschaamde keuze:

- Kop of....

(en weer wat ik geen vrijheid heb te noemen, schoon hij 't met groote onbevangenheid uitsprak).

Josephine, listiger dan alle andere dieren des velds, legde haar handschoentje op mijn hand.

Zij leek iets te willen zeggen, maar bloosde alleen.

En Haalmeier drong aan:

- Kop of....

Toen zei ik, als iemand die zijn doodvonnis onderteekent:

- Kòp!

Weer voelde ik Josephine's waarschuwenden handschoen op mijn hand en ik wist. Ik wist dat Haalmeier ons het terrein had opgedrongen, dat hij besloten had ons te doen koopen voor het Huis. Doch wat kan men tegen zoo'n onnoembaar lichaamsdeel!

- Kop of....

Neen, inderdaad, het gààt niet!

'Noblesse oblige' - ofwel: het fatsoen heeft zijn keerzijde.

Onder de boomen dronken wij het gedrieën af en over den list werd niet gesproken.

IV.
De architect.

- Wij moeten een architect hebben! sprak de Bouwheer met gewicht.

De Koning, de Medicijnmeester en de Architect zijn drie uit vrees geboren potentaten. Zij handhaven zich bij 't vorderen der tijden.

De Koning bewijst zijn bestaansrecht uit het feit zelf van zijn bestaan, ‘Sum, ergo sum.’

De Medicijnmeester, Priester of Toovenaar uit het wààr doen schijnen van onbestaanbare bestaanden. ‘Men kan nooit weten’ zei Bernard Shaw.

De Architect is een Bamberg en goochelt. Hij spreekt in gebaren, die het meest van vliegen-vangen hebben.

Zijn werk en verantwoording is een samengoochelen van twee niet-bestaanden, waartusschen hij een bestaande giet. De niet-bestaanden zijn een ruimte en een ruimte, een bolte en een holte, beide denkbeeldig. Hokus pokus pas! - hout, kalk en steenen: de ruimte is van de Ruimte afgescheiden.

Die ruimte heet: Huis.

Sommige woestijnstammen bouwen een Meppelsche kluit van klei. Daar snijden ze de gaten in, die zij noodig hebben om te wonen.

Desgelijks doen Eskimo's en Groenlanders. Zij maken tumuli van sneeuw, daar kruipen ze in, net zoo lang ademend tot ze woonspatie hebben.

'Bouwkunst' daarentegen, omvat de kluit en het gat tegelijk. Zij heeft beide geëlimineerd, teruggebracht tot hun begrenzing. Een dunne wand, de hoed van Bamberg.

- Landhuis! sprak de architect.

- Met uw verlof, merkte de Bouwheer op. Een landhuis? Mijn landhuis! Het landhuis niet van iedereen, het landhuis van mij, mijn vrouw, ingericht naar de bijzondere behoeften van ons gezin.

Zooals de schilder met zijn duimen spreekt, zoo de architect met zijn vangende, kneedende handen.

- Wâ-blief? vroeg de Bouwheer, eenigszins van streek. En Josephine, zijn gade, die erbij zat, sprak:

- Mijnheer, ik heb nog zulke mooie gordijnen van mijn tante. Wilt u er vooral voor zorgen, dat ze pasblijven voor de ramen?

De Architect ging over tot een verhandeling over Ruimte-kunst. Hij was op 'Wendingen' geabonneerd. Ook deed hij aan wijsbegeerte en theosophie. Over het Landhuis bleef hij met hoofdletters spreken als over een abstractie.

- Het Landhuis....

- Maakt u maar eens een vóórontwerp, verzocht de gemelijk geworden Bouwheer.
- En denk vooral aan mijn gordijnen! vond mevrouw Josephine.
- U zult mij de opdracht schriftelijk bevestigen! viel de Architect in, met een plotselingen zin voor werkelijkheid. Ziehier de honorarium-tabel.

Als de spijskaart van een te duren restaurant, betuurde de Bouwheer het ingewikkeld paperas.

- 't Is goed! zeide hij eindelijk, alsof hij ossenhaas à la jardinière bestelde.

Van koning Nabuchodonosor wordt bericht, dat hij te Babylon, zijn hoofdstad, een paleis wou bouwen.

Hij deed zijn lijfarchitect ontbieden, sprekende:

- Bouw mij een paleis naar mijn aanzien en genoegen!

Nu hebben architecten altoos iets ‘archi’ over zich. Daarin gelijken zij op aartsbisschoppen en aartshertogen, op alles wat ‘aarts’ is of zich zoo noemt. Vondel sprak pleonastisch van den ‘aartsbouwheer’ (dit woord verdraagt geen logische ontleding) ‘uit den stam van Kampen’. Dichters slaan licht tot overdrijving over, men kent dat andere, van Schiller, zoo ik wel ben ingelicht:

> Drum soll der Dichter mit dem König geh'n,
> Sie beide wohnen auf der Menschheit Höhn.

Hetzelfde kan men van den architect beweren, wes-

wege niemand zich behoeft te verwonderen, dat Nabuchodonosors lijfbouwmeester na eenige dagen met een ontwerp voor zijnen Heer verscheen, waarover zich geen koekbakker op zijn zilveren bruiloft zou hebben te schamen.

De koning van Chaldea was geen man van veel woorden.

- Goed! sprak hij. Bouw!

Doch daar kwam een klein mannetje van achter den troon gedoken. Hij plaatste zich voor den monarch in die eerbiedig vrijmoedige houding, welke eigen is aan de vertrouwelingen der machtigen. Hij maakte zijn buiging en begon:

- Allergrootmachtigste Heer en Heerscher over alle levens!

De koning keek hem aan. Een onweersbui ging door zijn oogen.

- Zoo, weer geen centen! brulde hij. En zijn gespierde vingertoppen doende tegen elkander knallen, gaf hij het teeken, dat elkeen maar al te goed verstond.

Om duidelijk te zijn: daar was de beul met zijn scherp zwaard en de kleine schatbewaarder werd nog een kopje kleiner.

Met zulke argumenten echter bouwt men geen paleizen.

Gedurende drie dagen en drie nachten waagde geen hoveling het den koning te benaderen. Ook de architect hield zich verkropen, den tijd zich kortend met het kneden van klei en het scherpen van potlooden.

Eindelijk werd hij bij den koning voorgeroepen.

- Bouw mij een ander paleis!

Achter den troon zat weer een mannetje, de nieuwe schatmeester. Hij had de oogen opgetrokken en legde een veelbeteekenenden vinger op den mond.

De architect begreep. Na zeven dagen verscheen hij met zijn ontwerp, voldoend aan alle eischen der moderne school: eenvoudig, norsch en droog.

Toen trok het mannetje achter den troon een zorgelijk gezicht. Hij waagde niet te voorschijn te komen, want op zijn kussen naast den koninklijken zetel - immers: gladius legis custos, ofwel: wie niet hooren wil moet maar voelen - sleep de scherprechter ongezellig aan zijn zwaard.

De monarch ontstak in gerechten toorn.

- Wat! riep hij brieschend uit. Die klei-klomp moet een paleis verbeelden? Die blokkendoos voor den postgirodienst.... die....

Verder kwam hij niet, want koningen waren kortaangebonden in die dagen. Trouwens, de beul had hem best begrepen. Eer de minuut om was, zag de bouwmeester er even ontdaan van alles uit als zijn ontwerp.

En weder werd het stil in Nabuchodonosors hof. Men fluisterde dat de koning zich bedronk aan Samos' zoeten wijn. De nieuwe lijfarchitect zat sidderend in zijn toren.

Dat duurde zoo twee weken. Tot op een ochtend de monarch zich zette op zijn gouden troon, en aan

zijn rechterhand was de beul met het goede zwaard, en achter zijn zetel kroop de schatbewaarder.

- De bouwmeester nog niet hier? schreeuwde hij, die machtiger was dan alle satrapen van het Oosten.

Van vier vergulde slaven was de architect vergezeld, zij droegen op hunne schouders het model van een paleis, pronkender, heerlijker dan ooit oogen aanschouwden.

- Dat overtreft Jeruzalem! bewonderde de koning. Bouw!

Van achter den troon sprong de schatmeester te voorschijn. Sluwer dan zijn voorganger, wiens hoofd nog grijnsde op den paal buiten den hof, naast dat van den onwijzen architect, sprak hij:

- Allergrootmachtigste Sire, Heer van het gansche wereldplat! Dit ontwerp is onuitputtelijk in schoonheid en in rijkdom. Doch onuitputtelijker zijn de goudkelders van Uw Majesteit.

Zulke taal behaagt een waarheidlievend vorst.

- Gaat heen! sprak hij tot den architect en den schatbewaarder. Ik schenk u het leven - bouwt mij echter binnen 't jaar dit huis.

De beul had een slechten dag.

Doch de architect en de schatmeester zaten vele etmalen gebogen over het plan, zij wogen de steenen en maten de kelders, zij deden het cederhout door gips vervangen, het porphyr door tuf, zij zuinigden op cement, op kalk, op lood.

Zij namen schijn voor wezen.

Dit is niet de ware historie van het Huis. Dit is de historie zooals zij had kunnen worden. Want wie voor een stuivertje geboren is, komt tot geen dubbeltje en wie een hut kan bouwen, moet niet beginnen aan een slot.

De architect, die aartsbouwheer had willen zijn, sloop als een haan zonder lellen rond.

Hij voegde zich echter in zijn lot.

Beter de kam verloren dan den kop.

V.
De executie.

Terwijl het plan dus in de lucht hing, geschiedde de overdracht van den grond op grondig plechtige wijze.

Ook Josephine, de Bouwdame, was van de partij, schoon als gehuwde vrouw niet bevoegd overeenkomsten aan te gaan. Doch het opluisteren is aan dames niet verboden.

Zij, zoowel als haar gemaal, de Bouwheer, hadden zich naar beste weten deftig aangekleed. Te ‘elf ure precies’ werden zij verwacht bij den notaris. Deze aanduiding op het convocatiebriefje stemde conscientieus en plechtig, iets van een begrafenisstemming namen zij reeds mede op weg.

Het sterfhuis, dubbel, met stoepen en blinde ramen, was gesloten. Het zag er loketkastachtig uit, een stalen safe, een inrichting voor het verrichten van secure dingen.

Men schelde.

Men wachtte.

Men schelde nogeens.

En eindelijk opende een klerk, wonderlijk klein, als een zwart kevertje in zijn malle, glimmende pandjesjas, de buitendeur, die hij, terugtredend om de bezoekers in te laten, nauwkeurig weder als een grootboek sloot.

Een kille statelijkheid omving den Bouwheer en zijn gade, alsof zij, bij de ter aarde bestelling die ging geschieden, zelf de geëerde lijken waren.

- Wilt u mij volgen? noodigde de klerk.

Het was de kille uitnoodiging van den aannemer van begrafenissen, gericht allereerst tot het lijk, vervolgens tot de familieleden voor het eerste rijtuig alsjeblieft, die voor het tweede rijtuig en het derde.

Alles eerste klasse, met eigen graf, palfreniers, lamfers. Geen bloemen, geen kransen, geen toespraken. De deuren weken en de deuren klapten. En of u hier uw jas maar hangen wilt.

Uit de marmeren voorhal trad men in het wachtvertrek, daar zat een zwijgende boer in bijster onaangename stemming. Zijn gezicht bleef onder zijn pet en toen de Bouwheer en zijn gemalin plaats namen aan de tafel, waar sportieve en administratieve weekbladen van kruimelend bladdertjesdeeg ter lezing lagen, verschikte hij alleen zijn dunne, rimpelige handen tusschen de harde knieën.

Voorts was er de schoorsteenklok met het veilingnummer, die de eeuwigheden mat.

Vele eeuwigheden verliepen. Een schrijver ging door. Een deur klapte op de gang. Men trof daar voor-

bereidingen voor iets wat weleens een executie zoude kunnen zijn. Straks kwam Monsieur Deibler in rok en witte das, gevolgd door zijn twee beulsknechten en een priester. ‘Courage!’ zou de gevangenisdirecteur zeggen en de officier van justitie zou kijken of hij dit alles wel zeer onaangenaam vond, maar het toch wezenlijk niet kon helpen.

Men ziet zulke dingen eerst en dan gebeuren ze.

En waarlijk, een onverwachte deur sprong uit de paneelen, de ceremoniemeester boog, in de orde hunner belangrijkheid stapten de bezoekers de eerste volgkoets binnen.

Het was nu weer een begrafenis.

Arme Aarde! Hoe vaak is zij gevierendeeld, geworgd, geradbraakt, opengespouwen, aan frikadel gehakt! Rampzalig walvischcadaver en alle beesten doen zich grommend aan haar tegoed! Onthoofd, van handen en voeten ontdaan, gekookt in olie en gloeiend lood, langzaam gerekt, vermorzeld, ondergaat zij nog nieuwen smaad van menschen elken dag.

Stelt zij er prijs op, dat dit alles ceremonieel geschiedt? Wellicht heeft zij het den eersten keer als iets van een eer ondervonden, dat haar proces zoo vormelijk verliep, onder assistentie van correcte lieden, naar regelen van wet en recht. Er is een soort van soulaas in deze dingen.

Doch wie reeds duizendmaal gestorven is, hecht hij nog aan de manieren van het doodgaan? Ziet hij met

telkens weer vernieuwd ontzag den priester naderen, den geneesheer, den rechter en den beul? Zal hij niet kribbig uitvallen: ‘hou maar op met die Jan Klaassen!’, of sikkeneurig zich omdraaien in zijn graf, het vertikkend verder een woord te zeggen?

De comparanten echter waren novicen en de notaris een gewichtig man, die blijkbaar prijs stelde op zijn protocol.

Partij ter eenre, de verkooper, was reeds als kind in huis aanwezig. Partij ter andere zette zich in de bijgeschoven stoelen.

De voorlezing begon.

Met vreemde verwondering hoorden de Bouwheer en zijn vrouw hunne namen, alsof zij aan zichzelf werden voorgesteld. Zij waren van beroep iets, wat zij nimmer zoo deftig begrepen hadden en kozen hun woonplaats met haast flesschetrekkerig aandoende nadrukkelijkheid.

Toen werd ook het terrein bestemd, zijn oppervlak, belendingen, zijn kadasternummer, zijn erfdienstbaarheden.

Allengs onder het luisteren werd de partij ter andere aandachtig. Zij zou zich niet zonder verzet laten vonnissen! De wet gaf haar het laatste woord. Zij leek een jonge haan, die voor het eerst zou kraaien, ook nog toen het uit was en de notaris vragend rond keek, wie nog iets zeggen zou. Maar alles zat zoo met zwaluwstaarten en wiggen vast, met schroefbouten en moeren, dat de moed haar ontviel.

Partij ter andere knikte alleen.

Wat volgde was verschrikkelijk. Ge kent het paleis der Atlantide van Pierre Benoit en weet hoe daar in een hooge zaal de bronzen lijken staan der gegalvaniseerde minnaars. Ge kent Napoleon's graf in de Invalides met al die streng toekijkende dames. Ge kent al wat vervelend, klassiek en plechtig is. Ge kent de Tafelronde van de Graal en Wagners hopelooze muziek daarbij. Ge kent het Olympische Stadion met zijn veertigduizend menschen.

Welnu, stel u voor één athleet, die heel uit Honoloeloe met een extra boot gekomen zou zijn om één gewicht van één centenaar met één arm éénmaal één meter op te tillen....

En al die veertigduizend menschen kijken toe!

Hun tweemaal veertigduizend oogen garen hun blikken op dien éénen idioot.

Zoo, met zijn gewone (en onleesbare) handteekening onderteekenend de acte van overdracht, voelde de Bouwheer alle blikken der gezamenlijke aanwezigen convergeeren op het puntje van zijn kroontjespen.

Heeft ooit iemand met een kroontjespen kunnen schrijven?

De punt verdijde het.... een zonnestelsel spatte uit over de smettelooze acte.

Het leek een symbool: de mensch moet geen stukje aarde afzonderen voor zich!

De notaris veegde met zijn onverschillig vloei. Comparanten werden weggeleid in de frissche lucht.

Rechtvaardig als een kantongerecht stond het notarishuis achter het koperen Yale-slot van zijn gesloten deur.

VI.
Georganiseerd overleg.

Vóór nu iets werkelijks gebeurt, komt de aannemer op de proppen. Men behoeft hem niet te zoeken, hij meldt zichzelf aan. Hij nadert als de brandweer, in een geweld van steigers, ladders, bouwsteenen en troggen kalk.

- Mevrouw....?
- De bakker? - Twee brooden, een beetje knapperig, en....
- Een aannemer, Mevrouw.

Het is de zesde.

- Zeg, dat Mijnheer niet thuis is.
- Heb ik gezegd. Hij wil niet weg. Hij vraagt Mevrouw te spreken.

Josephine is verstoord. Reeds heeft zij de vijf vorige aannemers ontvangen.

- Nu niet. Ik ben in 't bad. Ik heb bezoek. En kort en goed, ik wil hem niet ontvangen. - Wat sta je daar nu, meid?

Egelantine durft niet. Ze durft niet, hij kijkt zoo wild.

En Mevrouw naar de deur om den zesden aannemer te beduiden, dat zij niet thuis is. Er zal een openbare aanbesteding gehouden worden.

- Ik wou toch nog wel even.... dringt de man aan. Wat 'n opdringerig iemand!

En in het zijkamertje doet hij hopeloos uiteen: het hout, de prijs, de afwerking. Ook heeft hij reeds vaak met den architect gewerkt, men begrijpt elkaar.

Doch hij blijkt den architect, dien hij zoo goed begrijpt, bij name niet te kennen.

- Mevrouw....?
- Vier ons kalfsgehakt....

Het is aannemer No. 8. De zevende heeft zich laten afschepen door Egelantine. Nog gloeit de vierde rijksdaalder in haar hand, haar kinnetje van het welwillend beschuitje met suiker. De rol blauwdrukken ligt in de keuken verstoken op de hooge plank - wat moet ze ermee?

Een ‘tranche de vie’ is overal hetzelfde: vraatzucht. Waarlijk, Emile Zola overdreef, toen hij daar nog ‘tempérament’ bij wou hebben.

Wat onderscheidde de samenkomst van de wreede aquaria in de rotstuinen van Ile d'Yeu? Hoe al deze diertjes tezamen geschapen waren om op elkander te leven en te teren!

Want ja, waarom zou men den Bouwheer niet met een haai vergelijken, een haai, monsterlijk vet van roof? Of een goedmoedige walvisch, zeekakelobbus,

niet in staat een schelvischje kwaad te doen, overmits zijn keelgat - Jonas en Prikkebeen ten spijt - ternauwernood een haring vermag te slikken? Of wellicht met Neptunus zelf, Neptunus, magnificentelijk zeegod temidden van paaiende sirenen en blazende tritonen, Sanche Pança der zeeën, buik al wat eraan is, met zijn drietandige aalgeer meer belachelijk dan geducht?

En de architect, is hij dan niet een kreeft, prachtig, geducht, onverschrokken gepantserd in zijn kunstlievendheid, Grande van Spanje, in zwart en goud - zoolang hij niet gekookt is? Zonder vrees of blaam vertegenwoordigt hij den Bouwheer, machtig door zijn macht, luisterrijk door den luister die afstraalt van den verren suzerein.

Wat den aannemer betreft, van wien wij 't hier moeten hebben, lijkt hij niet veeleer een sluipsche sidderaal, wiens getorst lichaam door de anemoontuinen kronkelt, beest om gestadig voor op te passen - men kan nooit weten: het is geladen!

Doch kijk! ook hij verschijnt met lauwers om de slapen. Van alle aannemers, die bij de inschrijving hun ‘briefjes’ zonden, is hij de verkorene, de aangenomen aannemer, de - het beeld dier waterwerelden laat ons niet meer los - de nieuwe haring, geboren onder een kroon van groen en oranjeboven.

Hij is het puik der aannemers, zooals de dokter die toevallig de eer heeft u te behandelen, lieve lezer, het puik der dokters is. Hij heeft, om tot den staat der

uitverkorenheid te komen, geen steekpenning opgestoken, geen loenschen blik geworpen in de zwakke steeën des besteks, noch met de maten van het ontwerp gekonkelefoesd. Zijn metselsteen is gaaf, zijn hout gewaterd; door zijn uitzonderlijke deugden (vereenigd met de laagste inschrijvingssom) verbleeken alle andere inschrijvers ter plaatse en in den wijden omtrek, knoeiers en gannefen die ze zijn! Hij, daarentegen, inspireert vertrouwen en een gezamenlijken borrel.

Onder dien borrel begint het feest des gemeenen overlegs, de contrapunctiek van het bouwen.

Men licht den steen en de zee ligt open. Voorzichtig zijn de wantrouwige krabben teruggekrabbeld, de garnalen laten reeds hun tentakels avonturen uit de spleten. Dan komen ze ook, al gluipend, voor den dag waaghalzig van nieuwsgierigheid, en wat een schelpje leek, blijkt een zeeduvelskop, die snel een hap doet naar een stuipig dood zich houdende zeenaald. Het wolkend zand versmoezelt alles. Maar als de klaarheid doorkomt, leven de vroolijke beestjens ieder naar hun aard, de zon beschijnt de goeden en de boozen.

- Twee deelen scherp zand, zegt de aannemer listig, het laatste vochtje slurpend uit zijn glas.

Zij hebben 't over metselspecie, hij en de architect. Zij hebben 't over ‘baddings’, ‘hardgrauw’, ‘appelbloesem’ en over het ‘afrapen’ der fundeeringsmuren.

De Bouwheer voelt zich blijtemoe gestemd, nu het eigenlijk zal gaan beginnen.

Minzaam beziet hij de blauwdrukken, op den salontafel uitgebreid, in een goedige poging het fijne ervan te snappen.

Hem is te moede of hij vader worden zal. Vader over kamers, badinrichtingen, veranda's, pergola's, garages.

En ook zijn gade, nogeens de glazen ingeschonken hebbend, den room der minzaamheid om de gecarmineerde lippen, zet zich neder als voor een kraambezoek: is het een meisje of is 't een jongen?

Zij mijmert van cosy corners en blauwe keukens.

- Dennen baddings! roept de aannemer uit, iets bazigs in zijn vuist die op de tafel valt.

- Vuren! beslist de architect, en weer is er iets over hem van een kreeft, die zijn scharen opent om toe te knijpen. Trouwens, die kracht is meer vertoon dan fut.

Dennen of vuren - wat raakt den Bouwheer dat? Hij ziet op het plan zijn schrijftafel, waar het verkeerde licht op valt, het licht van rechts.

- Als ik even opmerken mag.... waagt hij bescheiden.

Mevrouw knikt. Mevrouw is fier op haar echtgenoot, die zooveel verstand van bouwen heeft. Zeker, laat hij ook wat in 't midden brengen.

Men luistert met zichtbaar geduld en gaat weer verder over dennen baddings en scherp metselzand.

- Hebt u gedacht aan mijn mooie eiken bank? vraagt de bedeesde gastvrouw. Eén meter zeventig - was het niet één meter zeventig, man?

- Komt in orde, mevrouw, komt in orde!

- Het is nog een bank, weet u, van mijn grootmoeder, zet de Bouwheer, vriendelijk uitleggend, in.

De Huisdame knikt.

- Al onze meubels zijn familiestukken. Dat is zoo aardig! Overal zit een herinnering aan vast.

- Deze zelfde tafel, waaraan wij zitten, is de tafel waaraan in het jaar zesendertig de grootvader en grootmoeder van mevrouw zijn getrouwd. Dezelfde tafel!

De tafel zwijgt als een oud dametje dat nieuwe menschen gepresenteerd krijgt. Maar deze menschen zeggen niets. Het zijn onbehouwen wezens.

Hoe anders had de Bouwheer zich dat voorgesteld! Iets van een vergadering van commissarissen, een erfenisverdeeling, een politiek onderonsje om Jan candidaat te stellen, gezellige Jan, Jan van alles. Iets van een vader met den aanstaanden schoonzoon, een doopvisite, den verjaardag van tante Bets.

In elk geval, iets meer van hemzelf, nu het lang gedroomde, als een ongeboren stamhouder omtroetelde Huis tot materialisatie komen zal.

Aan bouw-materialisatie had hij niet gedacht!

- Gasleiding driekwartduims.

- Driekwart! noteert de aannemer in zijn beduimeld boekje.

- Denkt u om het bad? waagt de Bouwheer. U moet weten, ik heb een geyser gehad, die was prachtig, geheel van roodkoper -

- Zeker, zeker! legt hem de architect het zwijgen op.

De bedoeling was op te merken, dat de mooiste geyser het water niet verwarmt, wanneer de gasaanleg te weinig doorlaat.

- De heeren hebben te praten! stelt mevrouw verstandig voor.

Een langen tijd is het stil. De zeeduvel heeft een garnaal te pakken. En eindelijk vindt de Bouwheer het ook:

- Ja ja! - Als we de heeren eens alleen lieten, lieve?

Beiden staan op en wachten of er nog wat gebeuren zal. Zij zijn blijkelijk overbodig.

En als twee tantes, die met haar eigengebreide ‘bakkertjes’ te laat gekomen zijn bij den modernen boreling in zijn badkuip, verlaten zij de kamer.

VII.
De Architect en de Uitgever.

Van dezen dag af hebben de Bouwheeren niemendal meer met het Huis te maken.

Het is hun onderneming niet.

Talrijke lieden bemoeien zich ermee met de vrijmoedigheid, waarmede men over eigen goed beschikt. Zij teekenen, rekenen, veranderen, keuren af, bedisselen, bespreken, veranderen, komen nog eens bij elkaar, schrijven brieven, trachten elkander vliegen af te vangen.

Gij, Bouwheer, kijkt toe bij dit spel, als een blinde in een schouwburg, waar niet gespeeld wordt.

Drie ernstige heeren zitten examen. Aan de hooge overheid ontleenen zij het gezag om te onderzoeken, of datgene wat ge bouwen gaat, voldoet aan eischen van Schoonheid, Welstand, Bewoonbaarheid, Deugdelijkheid en nog veel andere -heden. En of het fraai is op zichzelf en of het springen zal in het landschap, of daarbuiten.

Inmiddels hadt ge gaarne een dak boven het dakloos hoofd.

Ge vraagt:

‘Hoe zit het er nu mee?’

Maar iedereen heeft het te druk om te antwoorden.

Eigenlijk moest ge ook niet vragen. Het gaat u niet aan. Gij zijt een failliet of een overledene, uw eigendommen zijn ‘boedel’ geworden, iets abstracts waar andere menschen over regeeren.

Gij zijt in de positie van een schrijver, en die heeft zijn boek voltooid en aan den uitgever gebracht, en de uitgever zegt:

- Goed! zegt de uitgever, die van ontvangen houdt.

Hij laat nu zetten, proeven trekken, drukken, hij loopt achter den binder aan, hij stuurt zijn reiziger naar Venlo en Veendam om in de hoofden der arme boekverkoopers, tuitende van alle boeken die hun worden vertoond en aangeprezen, dat boek bijzonderlijk aan te praten.

Het gaat niet slecht en de schrijver krijgt een brief:

- Ons boek gaat er vrij goed in....

De schrijver leest nog eens over, hij heeft het niet goed begrepen:

‘Ons’ boek....

En, ja zeker, zoo is het. Hij heeft een gevoel of een ander dat boek moet geschreven hebben, lang geleden, en dat boek is nu een handels-object.

Natuurlijk, zoo is het: de zetter, de drukker, de binder, de papierfabrikant, de uitgever ook en de reiziger, de hotelhouder, die den reiziger logeert en eindelijk de hopelooze boekverkooper met zijn bediende, die

aan alle dames verzekert: ‘dat wordt tegenwoordig veel gevraagd’, - zij allen hebben dat boek, zij moeten het verkoopen, zij zijn de ware belanghebbenden, het is hun waar en hun broodje.

Wat zouden al deze menschen, wanneer het boek ‘hun’ boek niet was?

En als het groote opperhoofd van een handelshuis is daar de uitgever, die alles heeft uitgegeven om het zoover te brengen: zijn zolders kraken, zijn pakknechts pakken, zijn expediteurs verzenden, iedereen rent, draaft, doet wat, maakt zich dik - en al de gezinnen die daar annex aan zijn, en de sociale wetgeving, en de Vereeniging van Letterkundigen, en dan nog de tallooze critici, die zoo'n boek weer critiseeren en die daar ook weer van leven moeten - goddeloos, wie zag ooit zoo'n bende!

De heele wereld is tollende van dat boek, dat boek, dat boek dat niemand geschreven heeft, want hij, de schrijver, wat verbeeldt hij zich wel! Hij is hoogstens een kraamheer en die maar rondloopt met verkeerde handen en alles is zoo lang geleden, en als het nu maar afgeloopen was!

Doch de argelooze, de Bouwheer, wil ik zeggen, heeft zooveel houvast nog niet eens.

Hij tracht zich voor te houden, wat er eigenlijk gaande mag zijn en slaagt er nauwelijks in te begrijpen, waarom anderen drukte maken om een Huis, dat niet meer is dan een droom.

Ja, hij moet gedroomd hebben van een huis. Maar nu is hij wakker, hij herinnert zich dien droom zoo precies niet meer. Het ging over een huis, maar alle droomen zijn bedrog en huizen, de huizen, alle huizen van de wereld, zijn huizen van anderen. Zoo is het altijd geweest en zoo zal het blijven, en hij, hij heeft niemandal meer met huizen te maken en nooit gehad.

Neen, niemendal.

Wanneer men hem in de soos ernaar vraagt:

- Hé, Van Dommelen tot Hoevelaken, vertel eens, hoe gaat het toch met je nieuwe huis?

Dan, vaagjes, zegt hij:

'Och....'

En praat over wat anders.

Op zekeren dag komen twee menschen opgewonden in zijn woning.

- De plannen zijn goedgekeurd, hoera, wij mogen beginnen!

Het zijn de Architect en de Aannemer, die zich ergens over schijnen op te winden.

Maar de Bouwheer, neutraal als een giro-nummer, weet al lang niet meer waar ze het over hebben.

VIII.
Raskolnikoff.

De misdadiger, zegt men, kan de schouwplaats zijner misdrijven niet vergeten.

't Was al in den avond, en schemerig, toen de Bouwheer in de buurt van zijn terreinen dwaalde.

Hij voelde zich zwaar en meewarig. Een groote schuld liep met hem mede als een muggezwerm.

Door het boschje drong hij in de open driest. Laag en rood lag de dooier van de zon te bakken in den einder.

Maar daar was nog iemand, die stond oud-testamentisch te graven. Hij groef zichzelf gedurig dieper in den grond, alleen zijn hoofd was er nog met een scheeve pet, en de flits van zijn blauwe boezeroen-mouwen, die de spade naar buiten smeten telkens achter een vliegende kluit aarde aan.

Op een afstandje zag de Huisheer zwijgende toe. Hij dacht aan verhalen uit den Doré-bijbel en hij dacht aan het wrange rijmpje:

> When Adam dug and Eva span,
> Where was then the gentleman?

Doch er was geen spinnende Eva en dat bespaarde hem de schande, den gentleman te zijn.

Toen dat zoo een poos geduurd had, kwam hij naderbij. De graver keek uit zijn graf omhoog, hij tikte aan zijn petje, zooals gravers doen, maar rust gunde hij zich niet.

- Nog zoo laat aan 't werk? begon de gentleman.

- D'r mot er één zijn - graaf.... worp - die begint.

- Dat is wel zoo, zei de Bouwheer berustend.

- Ja.... bevestigde de graver, die over zijn hoofd, naar den anderen kant, kluiten begon te gooien.

Toen leek hij het noodig te vinden, zijn bedrijf verontschuldigend toe te lichten.

- Ik heb maar vast den kelder te pakken genomen. Dan weet je wat je doet. Een kelder moet er altijd wezen. De rest - graaf.... worp - wordt elken dag weer anders.

- Zoo.... zei de Bouwheer, tusschen twee stilten.

- Het gaat zoo met de revolutiebouw - graaf.... worp - niemand weet wat hij wil. De Bouwheer moet een lastigerd zijn. Eerst lag de kelder overlangs, nu moet ik weer dwars graven. Kost mij me centen.

- Hoezoo?

- Aangenomen werk - graaf.... worp. Ik zou de put maken voor zooveel. In 'n week, denk ik, graaf ik het voor mekaar. Maar als ze telkens veranderingen willen, hoe kom ik dan aan mijn loon?

Graaf.... worp. - Graaf.... worp. - Graaf....

- Mooie droge grond! prees de Bouwheer met zekeren trots, alsof hij dien grond zelf gemaakt had.

De graver rukte aan een wortel. Hij kon niet dadelijk wat zeggen. Met een nijdassigen spit doorsneed hij den witten, bloedenden vezel, wierp de bevrijde kluit hoog-op, keek haar achterna en viel weer naarstig aan.

- Het zijn lastige dingen, die wortels! keurde de Bouwheer.

....graaf - worp....

- Wat houdt dat taai vast! bewonderde hij, met een gedachte aan Vincent.

....graaf - worp....

- De witte aarde steekt hier diep.

....graaf - worp....

Uit den gebroken zonnedooier vloeide het licht bleekig uit. Deze aarde kwam raar te drijven in een zielige romantiek, waarin de figuren van den graver en den Bouwheer tragisch aandeden. Men kon erbij gaan huilen, of dichten, of roerende gravures maken. De Bouwheer voelde zich ontroerd van mensch tot mensch, gelijk liefdadige landgenooten, die hulp inroepen voor een arme weduwvrouw. De edelste gedachten weefden zich tot een oerwoud door zijn brein.

- Ziehier, meende hij ongeveer, en zijn keel schoot vol, ziehier dezen eenvoudigen man, hij graaft van den ochtend tot den laten avond en graaft maar door en heeft hij den eenen put voltooid, dan begint hij weer aan den andere. Hij verricht het eerste werk aan de woningen der menschen en hoe slecht loonen zij zijn

dienst! Is 't niet als groef deze man zijn eigen graf?

In zulke overpeinzingen werd de wereld het tranendal van een Engelsch prentje. Complaisant als zij is, werkte de natuur aan de voorstelling mee, zij verzorgde het decor, zij temperde het licht.

Zwarte vogels verschoten door den laten hemel.

- Ziezoo, da's weer een dag! zei de man met de spade. Hij had van de stemming eigenlijk niets begrepen. Hij groef omdat hij graven moest, moest, diep en onverdroten en als 't zijn tijd om op te houden was, dan hield hij op.

Meteen was hij nu ook den kuil uit, schraapte zijn spade met een houtje schoon en schouderde dezelve.

Even nog stond hij te poseeren voor het grauwe licht.

- Dat zit er alweer op! zei hij nog eens, zich in beweging zettend als een optocht. - Goeienavond!

- Goeienavond! wenschte hem de Bouwheer.

Groote verlatenheid kroop over hem heen. Het leek hem of nu niemand meer met hem te maken wilde hebben en of hij het beste deed, zich maar te werpen in zijn eigen bouwput.

Doch deze stemming manmoedig overwinnend, schreed hij naar huis en sprak verheugd tot zijn gade:

- Ziezoo, dat is begonnen!

IX.
Babel

Toen ineenen begon iedereen op een holletje te bouwen.

Timmerlui schramaaiden met lange, raspige planken, daar maakten ze een bergloods van, die stapelden ze weer vol met goudgeel hout, geploegd en geschaafd en aan het einde van roode teekens voorzien, letters en cijfers en kronen, alles belangwekkend en uitheemsch.

Men rook er Noorwegen en Finland, maar een kar met twee dikke paarden voer de zware balken aan, dat was bepaald een geweldig iets, een geveld oerwoud waar niets dan balken groeiden. Een sterke geur was daaromheen van gekookte raapjes, van wilde, dronkenmakende harsen.

Maar zatte, zure, deugdoende walmen ontstegen ook den kalkput, het leek of daar wit brood moest gebakken worden, en gedurig waren mannen in de weer met zand en water, daarvan roerden ze de dikke metselbrei, die als boekweitpap was, en net zoo frutselde, wanneer de troggen werden volgedaan.

Steenen kwamen er bij karrevrachten vol, dat hield maar niet op, het waren harde roode steenen en grauwe klinkers en witte karakterlooze turven van kalk en zand.

De stapels omgaven in dikke, welgelegde wallen den bouwput, en nog immer reden de karren aan om alle steenen van de wereld naar het bouwterrein te brengen, waar het huis zou komen te staan, dat men met algemeene stemmen had besloten, daar in een vloek en een zucht te doen verrijzen.

Langs hun gespannen draden metselden de metselaars een belangwekkend fundament.

Het werd een teekening in steen, met dikten en met dunten, en secure mannen pasten precies met kierende oogen, waar de metselstijltjes moesten komen, ze verfde roode teekens op de latten, en onder dat alles metselden de metselaars met forcie verder. Ze breidden de natte specie over de onderlaag uit, door hun handen tuimelden de speelsche klinkers, het leek een balletjespel, zoo raapten ze, en vingen, en deden de zware blokken dansen, totdat ze op hun reeksje lagen en werden ingesmeerd. En reeds weer spatelde de troffel een lading van die grijze metselprut, waar jongens mee kwamen aangekruid over zwiepende planken, daar lag dan alweer zoo'n bed, waarvan de klinkers, eenmaal neergevleid, nimmermeer zouden verrijzen.

Soms zaten al die metseldienaars als rijstvogeltjes aan een rijtje. Ze hadden hun schik om haast te maken.

Ze hadden zoo lang gewacht, dat nu opeens ook alles maar moest gebeuren. Dan spuwden ze ieder naar een kant hun pruimesap, dat scheen hun goed te doen, ze klonken en sloegen scherven van den zingenden steen, en vulden de hoekgaten met rommel op, en lieten hun troffels plonsen in de gulle metselspecie, waarvan ze de laatste restjes wegschraapten uit den bak, omdat ze geen tijd meer hadden den rijder af te wachten met zijn nieuwen vollen kruiwagen. Maar die kwam juist weer op tijd, en de opperman met zijn tas in een lapje gebloemde tapestry, omdat er toch vroolijkheid moet zijn in den geringsten arbeid, en dan met lustige handen metselden zij voort, zingend en fluitend, een entrée van clowns en acrobaten, die overal en naar alle kanten hun taakje hadden om het publiek van een wijd circus te vermaken.

Men was in een wip aan de eerste balklaag toe, die lag vast en rechtvaardig in het gemetselde geklemd. Ze leek ten doel te hebben, de muren te verankeren aan elkaar. Het bouwwerk was nu klein en gesloten, men vond onder dat houten rooster de kamers niet meer terug.

Doch dit duurde geen dag, want de metselaars opnieuw besprongen met hun bakken en driehoekspatels de buitenwalllen. Zij lieten de stijlen en dammen klimmen langs de schielijk opgezette kozijnen en inmiddels had een tweede stormploeg het steigerwerk in elkaar geflanst: stutten en touwen en een hachelijke vloer daarop.

Door de enge tralies der rechtop gestoken ladders staken opperlieden en speciebeurders hun pantoffelteenen, in een drafje ging dat naar boven, een matjesvlechtspel van op en neer, op en neer, dan zakten ze ook weer en uit de volle troggen klodderde dikke kalkbrei en steenen werden uitgeleid bij heele dominospellen tegelijk.

Eerst bij de tweede laag hield dat op, nu stond reeds een huis met zijn leege kozijnen en zijn balkroosters als een volière in de blauwe lucht. Men zou niet zeggen dat het een huis voor menschen was, het leek een huis voor vogels, die kwetterden erin, die riepen elkander toe, die klommen, die zwaaiden, die trokken zich omhoog. Het geleek op de nok van een circus met luchtacrobaten - hup! daar ging er een met den reuzenzwaai, - hup! die deed een salto mortale, maar d'r was altoos wel iemand om hem op te vangen.

Midderwijl, in het ernstige, donkergroene gras, legden de kapbouwers hun spanten uit. Met zware delen en klossen werkten zij, keepten, mepten meer dan geloofwaardig lange draadnagels in het weerbarstig hout.

Zij hadden geen haast. Ieder zoo'n driehoek met zijn dwarsverbindingen was er een. Eén voor één, zwaarwichtig en gedegen, werden ze te hoop gelegd, aan den rand van het terrein, waar ze niemand in den weg lagen.

Wanneer dan zoo'n geval was in elkaar gezet en

verwijderd, begonnen die bedaarde bazen van nieuws af aan, omzichtig en nauwkeurig. Zij werkten als generaals van den generalen staf, die weten dat het erop aankomt, wat ze doen en beslissen.

Al dit heroisch gedoe wekte verwachtingen. Het huis rees als riet.

En toen werd een-twee-drie een vlag in top geheschen - er moest getracteerd worden!

X.
Feest.

Van oudsher eten wie een huis onder de kap brengen ‘balkenbrij’.

De Bouwheer zet een feestelijk gezicht en de Architect is erbij, en de Aannemer, en zelfs de Bouwvrouw, indien deze vervrouwelijking van iets onbestaanbaars bestaanbaar heeten mag.

Iedereen is erbij, balkenbrij etend om balkenbrij te eten, die niemand lust behalve de betrokken werklieden. Maar die zijn er aan gewoon, van oudsher gelijk gezegd.

Schoon deze lieflijke gewoonte in meer beschaafde streken is vervallen - geen ‘Heemschut’ heeft eraan gedacht, de balkenbrij te redden van dreigenden ondergang! - toch is het bereiken van den hoogsten top des gebouws een memorabel feit, waarvan men de komst tracht te verhaasten.

Wanneer het zoover komt, dat een stuk muur te hoogster hoogte is opgetrokken, en er ligt een kapspant klaar om daarop te zetten, dan klimmen ook alle hens tot in het want en met geweld van staken en panlat-

ten zetten zij zoo'n kapspant op z'n duizelige plek, gekroond als een nieuwe haring.

Want aangaande de vlaggen is een kwestie van ‘préséance’ ontstaan, men weet nooit precies, welke vlag geheschen worden zal, en overmits het onverstandig zijn zou, bij zulk een feestelijk feit iemand te kwetsen in zijn meeningen en overtuigingen, haalt men het neutrale denneboompje uit het bosch, dat moet de vlag dan maar verbeelden.

Zoo'n denneboompje is net zoo feestelijk als een vlag.

Men kan erbij gaan zingen ‘O Tannebaum, o Tannebaum!’ dat is een quaestie van seizoen, maar meen kan er ook zoomaar plezierig naar kijken, hoe diep groen zoo'n gezellig jong boompje is, net een groen vogeltje met neergestreken veertjes.

Tegen een blauwen hemel is niets zoo vroolijk als een jonge den.

Daarom heeft de versierder dezer aarde de denneboompjes op de bergen geplant. Daar staan ze in hun ware vaderland, en de eene klimt nog hooger dan de andere en wanneer het voorjaar komt, zetten ze allemaal lichte kaarsjes op, dat is hun manier van Kerstfeest vieren.

Toen dan het denneboompje zoo verleidelijk stond, werd de Bouwheer discreet gewaarschuwd - geinspireerd tot wijn en zulke dingen.

Liefst had hij muzikanten laten komen, of een vervaarlijke gramofoon om voor den dans te spelen, iets

als de ‘Pastorale’ of de ‘Vroolijke Landman’ van Haydn, naar 's lands gelegenheid verdietscht in:

> Hij komt, hij komt, de lieve goede Sint,
> Mijn beste vrind, uw beste vrind, de vrind van ieder kind!

Zooiets had hem toepasselijk geleken, het beste stemmend bij zijn stemming, die van den allergenoeglijksten aard was, wijl deze argelooze man als alle argelooze debutant-bouwheeren, meende de ergste ellende van het bouwen te boven te zijn.

- Josephine - sprak hij - hoe kook je balkenbrij? Staat zooiets in het kookboek?

Doch Josephine was een practische natuur.

- Wat denk je, man! Ik stel me voor, dat je met een borrel....

Juist toen de Bouwheer eigenwijs in den kelder wilde gaan kijken, wat er nog onder de kurk stond, dat voor de gelegenheid dienen kon, betrad de Opzichter zijn drempel, een onwraakbaar deskundige bij zulke dingen.

- Mijnheer, sprak die, nadat hij glimlachend de argelooze plannen had gehoord. Mijnheer, de verhoudingen zijn niet meer wat ze vroeger waren. De man een riks - om het maar eerlijk te zeggen - dáár is het om te doen.

De feestvreugde zonk in het zijkamertje tot een stil getel van geld. De riksen klonken zelfs niet eens, omdat ze van papier geworden zijn. Ze ritselden als muizen. En toen de Opzichter met zijn geldpakketje verdwenen was, ten einde zonder ceremonieel de kloeke gasten te gaan beloonen voor hun sparretje in de

blauwe lucht, zuchtte de Bouwheer om verloren dingen.

Het is een verkeerd inzicht van Bouwheeren te meenen, dat het bouwen voor hun plezier geschiedt. Zelfs van het bereiken van den hoogen nok willen zij vreugde smaken, een soort ‘droit du seigneur.’

Zij stellen zich hun bezoek bij deze gelegenheid aan het bouwwerk als een princelijken rondgang voor: het dankbare volk juicht, maagdekens bieden een lenteruiker aan, en de oudste timmerman, zijn petje draaiend in de harde knuisten - niewaar? - treedt voorwaarts om aller vreugde te betuigen met het reeds volbrachte werk, de hoop uitsprekend, enzoovoort.

Onder minzaam glimlachen nemen zij de hulde in ontvangst, de flesschen knallen, en de lepels rinkelen in de heete brij.

Helaas, hoe is het hedendaagsche leven nuchter! Tien rikspoppen van papier!

- Josephine, sprak de teleurgestelde, laat ons vandaag maar niet op het werk komen. Ik houd niet van kunstmatigen ophef. Als ik dank wil oogsten, ga ik naar de Waleweezen, wier regent ik ben. Daar heerschen eenvoudige zeden.

Hij zuchtte.

Josephine zag hem zonder verwondering aan. Zij antwoordde niets, zijnde een reëele vrouw.

XI.
Opzicht en directie

Van de afwezigen niets dan goeds of: de mortuis nil nisi bene.

Robinson Crusoe, een schuilhoek zoekend voor zijn eenzaamheid, bouwde een directiekeet.

Ge kunt gerust binnen gaan, er is niemand.

De bewoner is er juist geweest en hij zal weleens weer komen, maar dat kunt ge nooit zeker weten.

Ge kunt alleen zeker weten dat hij er niet is. Thans niet, straks niet, morgen niet. nooit niet.

Ziet om u heen! Daar zijn de sporen zijner nijverheid. Aan de houten wanden hangen blauwdrukken, reglementen, werklijsten, op een groote, schuingestelde teekentafel ligt, met punaises vastgehecht, een voltooide schets.

Die schets blijft onvoltooid. Ge kunt met Sherlock Holmes-listigheid, met hengelaarsgeduld op de loer liggen, ge zult nimmer erin slagen iemand te attrapeeren, die de directiekeet binnen gaat om die teekening af te maken.

Wellicht dient zij alleen om de gedachte op te wek-

ken, dat hier iets wezenlijks wordt tot stand gebracht. De schets van een voornemen.

Een kist in den hoek bevat de documenten eener chronische baloorigheid. Het zijn rollen teekeningen, contracten, losse vellen van bestekken, die hebben gediend en nog niet weg kunnen.

Niemand wil ze weg hebben, maar niemand kijkt ze meer in. Het is ineens te veel geworden. Men is ze zat, beu, heeft er een walging van, kan ze niet meer zien, denkt er liever niet meer aan.

Die kist is als een leege school in de vacantie, alleen de concierge woont er nog, hij kan niet anders, de hemel weze zijn arme ziel genadig.

Toen Heemskerk weder open water kreeg, voer hij van Nova-Zembla weg, hij had gelijk. De tocht was gedaan en de roem was gewonnen.

Nu moet ge niet denken dat ze de moeite namen, vóór ze weer scheep gingen, op te ruimen. Er was misschien nog wat berenvet in het potje, er lag een pakje uitgemergelde kaarsen, er hing een roestige klok.

Men liet ze liggen en hangen voor de kloeke expeditiegasten, die later zouden komen om dat alles af te halen en op te bergen in het Nederlandsch Museum.

De ware held is op den naroem bedacht: wie zou Willem Barentsz' heldendaden op juiste waarde stellen, zonder die roestige spijkers en die stukjes leer?

De trieste baloorigheid, de voorbedachtelijke verlatenheid, het achterlaten, met de bedoeling, dat eenmaal zal worden gevonden, alle arremoe van een ont-

redderd poolkamp, ge vindt ze ook in de directiekeet.

Behalve papieren ontwaart ge er monsters steenen, muurtegels, ‘hang- en sluitwerk,’ (waaronder scharnieren, sloten, deurkrukken en dergelijke worden verstaan) plankjes met kleurproeven, geluidwerend materiaal, schroefbouten, en twee vuile koffiekoppen, waarin de gonzende wespen avonturen.

Keet is keet, geen Keetje zal hier redderen.

Wanneer Robinson Crusoe uitging, deed hij de vaat, ordende zijn hut, veegde den vloer, zorgde voor de beesten.

Dat was een heele geschiedenis, men kon nooit weten wie er kwam.

Van den goeden Robinson kon men, als van Gretchen, getuigen!

Nicht jedes Mädchen hält so rein!

Daarom is het niet heelemaal rechtvaardig, de directiekeet te vergelijken met zijn hut. De wereld op San-Juan Fernandez was eenvoudig en Robinson, voor zoover het menschelijke aangaat, haar schepper, kon haar volledig aan.

In de wereld van het bouwen is dat anders. Niemand is bij machte haar te stempelen tot ‘zijn’ wereld, er de schepper van te zijn als een spin van haar web, er kern aan te geven, als het wespje aan den galappel.

Men ontwerpt, men beschrijft, men becijfert en dan komt er iets heel anders. Dan komen er kalk en balken, steenen en draadnagels. Dan komen er jongens

en halfwassen, onderaannemers, loongeschillen, ondeugdelijk houtwerk, vorst, grondwater, bouwpolitie, die sturen alles wat zoo mooi leek in de war.

Wanneer Robinson geen visch ving, at hij bananen, doch wat doet men, wanneer de steenen uit Kuilenburg niet komen? Zal men dan muren metselen met roggebrooden of sportbeschuit?

Al deze teleurstellingen, het gedurig niet doorgaan van dingen waarop was gerekend, het uitblijven van bestelde materialen, van werkploegen, die waren aangenomen, het optreden van stakingen, grensgeschillen, donderbuien, kwade droes onder de trekpaarden, zij veroorzaken een stemming tegelijk van nervositeit en gelatenheid.

Waarom spreekt men, een warrige bende bedoelend, van ‘een keet’? Het woord doet denken.

Denk echter niet te lang, daar is de waker om iedereen van het terrein te jagen, die er niet hoort.

De waker zet zich bij het potkacheltje, hij maft.

Zoo is de keet toch ergens goed voor.

XII.
Sijmen betaalt, of het einde draagt den last.

- Waar is de Architect? vroeg de Bouwheer op een dag.

- O, die komt weleens, zei de Aannemer.

- Ja, maar....

De mensch, een geboren slavenhouder zijnde, kan niet verdragen dat een ander het ervan neemt.

De Bouwheer kwam met zijn doleanties bij den ‘eerstaanwezende’, den Aannemer.

- Me dunkt, sprak hij, dat de huiskamer een anderen vorm heeft gekregen. Zijn dat wel vijf meter?

Wantrouwend keek hij zijn meters af, of de volle vijf er waren. Hij keek als iemand, die de winkeljuffrouw niet vertrouwt.

Want er is geen ervaring, die wantrouwender maakt dan bouwen, of het moet zijn koopen in een ellewinkel, waar gemeten wordt tusschen koperen spijkertjes binnen aan den toonbankrand.

- Jongetje! riep de aannemer een timmerman toe, geef me 's even je duimstok.

Met dien duimstok, de Aannemer vooraan, de Bouwheer secuur achterop, werd de kamer in centimeters nauwkeurig afgemeten.

Er schoten waarlijk nog twee centimeters over.

- Die muur, hield de Bouwheer vol, die muur schijnt me niet de opgegeven dikte te hebben.

- Heeft ie ook niet, gaf de Aannemer laconiek toe. De klamp is eraf, het kon best met een éénsteensmuurtje daar.

- Ja.... vond de Bouwheer, en hij vond het niet goed.

- Daarom hebt u ook haast een duim kamer meer dan u toekomt.

- En dat doet u maar zoo op uw eigen houtje?

- Neeee.... nee dat doen we niet op ons eigen houtje! legde aan Aannemer uit. Dat doen we in overleg met den Architect, om gedekt te zijn.

- Jongetje! sprak de Aannemer den timmerman weder aan, die kalm stond te meesmuilen. Jongetje, hier is je duimstok en meneer laat bedanken.

Midden in zijn kamer bleef de Bouwheer staan. Iets was er toch dat niet klopte. Met die open balkharceering - vloer en zoldering lagen er nog niet in - kon men zoo moeilijk de afmetingen schatten.

Boven uit de binten liet een halfwas een lied vallen. Gelukkig geen hamer!

Een solo-danseres die zou eens debuteeren,
En in de danszaal daar waren zooveel heeren!
En onder 't dansen, toen kreeg ze een malheur,
In haar tricot daar kwam een groote scheur!

Het lied werd overgenomen door den pijpenlasscher van de centrale verwarming:

Helaas, helaas, ze kon hem niet maskeeren
En in de danszaal daar zaten zooveel heeren!
En van de ellef heeren waren er zeker tien
Die hadden die groote scheur in haar tricot gezien!

- Allemaal, jongens!

En met hun allen galmden ze het onstichtelijk refrein, van overal door mede invallende stemmen prettig opgejaagd::

Hij was te nauw, hij was te nauw, hij was te nauw -
Jauw! jauw! -
Hij was te nauw, hij was te nauw, hij was te nauw!

Een ver:

Jauw! jauw!

kwam er nogeens als een deksel boven op.

De Bouwheer voelde zich een debutant-zendeling onder wilden. Querulant bleef hij zoeken naar zijn gelijk, met gevaarlijke stappen beenend van balk tot balk.

Eindelijk, meende hij het toch gevonden te hebbben.

- Mijnheer....

- Ja, even! riep de aannemer, voorbij snellend door de open gang.

Men hoorde hem een standje maken tegen de stucadoors, die te laat gekomen waren, en ze hadden hun gereedschap niet, dat moest gister met een kar gebracht zijn, en niemand had die kar gezien, maar

de baas had het toch gezegd, Gerrit was gisteravond met de kar weggereden, waar zat Gerrit nu? Zóó als het was, konden ze in elk geval niet werken.

De heele verwaaide troep zag de Bouwheer in de keuken staan, als de burgers van Calais, en niemand die het helpen kon, er was geen specie en geen steiger, en wie het tijdverzuim nu betalen moest?

- Ik stel je baas aansprakelijk! schreeuwde de Aannemer. Moet hij maar zorgen op z'n tijd te zijn!

De burgers van Calais vonden het ook. Zij vonden het een kwaad ding, ze vonden dat ze er niets aan konden doen. Met hangende handen tusschen twee aansprakelijkheden laveerend, slenterden ze heen.

Juist kwam daar Gerrit met de rammelende kar.

- Hei! hei! schreeuwde de Aannemer. Doch ze waren alweer weg, de burgers van Calais. Het leek of ze haast hadden, dupe te worden van het misverstand.

- Mijnheer, hebt u een oogenblik? vroeg de Bouwheer zonder overtuiging.

- Ieder op z'n beurt! stemde de Aannemer toe, luisterend met verloren ooren.

Het was dan dat de schoorsteen niet op de goede plek gemetseld was. En mevrouw had nog wel zóó gezegd: het bankje, dat mooie eikenhouten bankje, met de gobelin, moest z'n plaats hebben tusschen den schoorsteenmantel en den zijmuur. Dat ging onmogelijk zooals het was, neen het ging onmogelijk.

- Hoeveel centimeter? vroeg de Aannemer. - Jongetje!

Het jongetje, een timmerman met een schippersbaard, stond uit zijn kruik te drinken.

Van den nok tuimelde het gezang weer als een vrucht van balk op balk omlaag.

Hij was te....

- Hou toch even je bekken! brulde de Aannemer, hij werd echter voor een quitantie weggeroepen.

Het duurde lang. Het duurde zoolang, tot de Bouwheer ging kijken waar de Aannemer bleef. Die was aan 't ruziemaken met een sjofel jongetje, dat niet weg verkoos te gaan of hij moest z'n quitantie betaald hebben.

- Wacht even! zeide Aannemer, dien de verschijning van den Bouwheer op een gedachte bracht.

En het jongetje zag een portefeuille, waaruit de bankjes werden geteld, en de Aannemer gaf den Bouwheer de quitantie, dat was net even goed, en hij had geen zegeltje bij zich, en in het verder verloop van den bouw - dat kunnen we wel even vertellen - heeft de Aannemer steeds vergeten die quitantie te verrekenen, wegens een blijvend gebrek aan plakzegels, die dan ook de meest vexeerende vorm van belasting zijn.

- Maar over den schoorsteen, zoo gaf hij den Bouwheer eindelijk bescheid, moet u met den Architect spreken. Hij heeft mij verlof gegeven het metselwerk een halven meter naar dien kant te brengen, dat moest zoo voor het opvangen van de kap.

Juist wilde het toeval dat de Architect daar kwam.

Hij luisterde met genegen hals en toen het even kon, liet hij den Bouwheer staan:

- De schoorsteen, dat was een zaak van den Aannemer. Die had den muur daar noodig voor de kap. - Een oogenblikje!

Toen de Bouwheer na een poosje beduusd weer buiten kwam, vond hij de heeren baaivangende als schaatsenrijders op het terrein, een jongen met een meetketting achter hen aan.

Hij waagde het niet, hen te storen.

XIII.
De schipbreuk van de 'Medusa.'

- Lieve....

- Ja, Lieve....

De schipbreukelingen der 'Medusa' kunnen zich in hun gezamelijke ellende niet dierbaarder tegenover elkaar gevoeld hebben dan de Bouwheer en zijn Bouwdame.

- De post, Lieve!

Sinds het begonnen is, brengt de post elken dag meer. Makelaars, aannemers, grondverkoopers, hypotheek-agenten, assuradeuren zwijgen thans voor het fait accompli. De beurt is aan installateurs van centrale verwarming, kolenhandelaars, tuininrichters, meubelkunstenaars, verhuizers. Hun prospecti, brochures, catalogi, circulaires, gesloten brieven, die rechtstreeks trachten te mikken op den klant, komen bij pakken binnen.

- Waarom ben je zoo boos, Lieve?

- Deze schoft, Lieve....

- Wat een woorden! Wat een woorden! Kom drink nu zoet je thee en laat je niet 's morgens al van streek brengen.

- De vent wil een stofzuiger leveren beneden den prijs. Hij zegt....

- Wij hebben toch geen stofzuiger noodig, Lieve! Onze ‘Vampyr’ doet het nog heel goed.

Wild rist de Bouwheer den kruisband van een zwaar boekdeel open. Het lijkt een nieuw Tijdschrift voor Jongeren, maar het is de prijscourant van een boomkweeker en bloemist. Fraai gerankte heesters, bloeiende vaste planten, vruchten met bolle wangen vullen de gladde bladzijden.

- We moeten vooral reinetten hebben, Lieve!

- Reinetten vragen zwaren grond, zegt het boek.

Mevrouw geeft het niet op.

- Is onze grond dan niet zwaar genoeg, Lieve? Herinner je wat een werk die graver had! We hebben hem nog iets extra's gegeven, weet je wel?

- Zware grond, Lieve, beteekent....

Zulke colleges doen de Bouwvrouw haar natuurlijke minderheid beseffen. Zij verdraagt dat niet en wordt boos.

Vooral de verhuizers zijn dringend in hun propaganda.

Hun briefhoofden vertoonen meer dan levensgroote zeswielige karren, op weg naar alle werelddeelen. Soms etaleeren ze een heelen trein, een ‘Noordster’ van gelijk- en gelijkvormige verhuiskarren, bedrukt met advertenties, als kranten die uit de rotatiepers komen, mannetje achter mannetje.

Het is beschamend, wanneer men zóóveel meubels niet bezit.

- Wij zullen aan één tapissière genoeg hebben, Lieve!

- Meer dan genoeg! En bovendien verhuizen we nog in lange niet. En bovendien had ik plan, wat maar éven weg kan in de veiling te doen. Dan nemen we nieuwe dingen in ons nieuwe huis.

Volgenden dag - wie heeft aan de deur geluisterd? - melden de veilinghouders zich aan. Ook is er een mijnheer van de gardemeuble.

- Voor alle eventualiteiten.... u kunt niet weten. Wie een nieuw huis bouwt, begeeft zich op glad ijs. Het kan vóór de voltooiing afbranden, als het huis van Nienhuys op de Heerengracht, het kan over den tijd worden afgeleverd.

- Spreek u daar niet van, alsjeblieft!

- Mijnheer, weet u wat de familie Pleuter is gebeurd? De familie Pleuter laat haar woning verbouwen, er wordt een centrale verwarming geinstalleerd. Wat doen die kerels?

- Zeker, mijnheer, ik heb geen tijd, mijnheer, ik wil niet weten wat die kerels deden, mijnheer.

- Ze gingen heen en lieten na het proefstoken den boel branden. Om het in twee woorden te zeggen: het huis plofte als een kruitfabriek uit elkaar. - Zes maanden vertraging.

Op dit punt wordt de Bouwheer querulant.

- Wij hebben acht maanden vertraging, waarde

heer. Daar zijn we aan gewend. Dat raakt ons niet meer. Wij hebben alle maatregelen genomen en zijn gedekt. Gedekt tot den jongsten dag!

De zakenman houdt aan.

- In elk geval, mijnheer, hier is mijn kaartje. Telefoonnummer, giro.... wanneer uw huurcontract mocht afloopen vóór dien tijd, wij halen den boel met onze auto's af, sorteeren wat naar de veiling moet, bergen de rest, leveren alles weer keurig onderhouden in de nieuwe woning. Onze tarieven....

- Egelantine, mijnheer wil uitgelaten worden.

Is eenmaal het woord ‘verhuizen’ gelanceerd, dan trilt het als een radio-omroep. Alle antennes sidderen ervan.

Wordt aangediend een mijnheer in keurig zwart-zwart.

- U wenscht?

- Wij hebben vernomen van uw aanstaande uitvaart.

- !!!!?

- Wanneer in uw familie - zonder indiscreet te zijn - iemand aan zijn overlijden mocht denken.... Onontkomelijk, nietwaar? staat ieder onzer, helaas! voor zijn laatste verhuizing.

De Bouwheer is niet bij machte een woord te spreken.

- Ons tarief B. lijkt mij, als ik zoo vrij mag zijn, bijzonder aan te bevelen in uw geval. Eenvoudig, gedistingeerd, alles prima zwart laken. Niet te veel

versiering, juist datgene wat iemand van uw smaak en uw levenshouding past. Tarief B I zonder, B II met palfreniers. Dat blijft naar verkiezing. U kunt het arrangeeren zooals u wilt. En voor uw nabestaanden is het prachtig, wanneer u zelf.... ze zijn er dan ook zeker van, te handelen in uw geest.

De Bouwheer voelt zijn hoofd tot dubbelen omvang zwellen.

- Of mocht u, als man van uw tijd, aan auto's de voorkeur geven. Dat wordt tegenwoordig veel genomen. Wanneer de weg wat ver is, nietwaar? Ik heb mij laten vertellen, dat uw familie in de plaats uwer geboorte.... Zeker, zeker, men is daar meer op zijn gemak, meer ‘thuis’.

Deze zwart-zwarte mijnheer laat correct zijn adreskaartje in de ‘coupe’ en verdwijnt met het onschokbaar zelfvertrouwen van iemand, die weet dat zijn beurt aan 't eind van alle dingen komt.

- Goddank! zucht de Bouwheer. - Egelantine, ik ben uit, ik slaap, ik ben gestorven, begraven. Niets meer te zeggen voor vandaag.

Doch de onvermurwbare avondbestelling brengt nog een prospectus van de Vereeniging voor - voorzichtig! voorzichtig! - facultatieve lijkverbranding.

Men telefoneert om den dokter.... mijnheer wordt onwel.

Maar de dokter staat reeds achter de deur.

XIV.
Het rommelen van den donder.

Er was eens.... er was eens....

Er was, op zekeren dag, de schilder.

Hij had zich lang laten wachten, nu was hij er dan toch.

En wat de kleur moest wezen?

Alle autoriteiten mobiel.

De Bouwheer, Mevrouw, de Architect, de Aannemer, de Opzichter, de Schildersbaas, die kloekmoedig het werk had aangenomen, de Zon.

En het Schildersknechtje, dat den boel opknappen zou en erbij stond als de koe die geslacht moest worden.

Er was gestopt en geplamuurd en geschuurd en gegrond en weer geschuurd en nog een geplamuurd en gegrond.

Werkzaamheden genoeg om een loodgietersrekening mee te vullen, die van ouds als de meest omslachtige staat aangeschreven.

Maar met dat alles kwam het den Bouwheer voor, alsof men alleen een waterig sausje over het hout had

uitgeveegd, dat in een krijtachtige dofheid was opgedroogd.

Daarover moest nu het dekverf komen, welker kleur men kiezen zou.

En de Schilderspatroon, de Bouwmeester, de Aannemer, de Opzichter, een toevallig daarlangs komend Timmerman, Mevrouw, de Zon, de Verversknecht met een schommelend blikje in de hand en het gezicht of hij de koe was die geslacht moest worden, stonden om den Bouwheer heen, vroom wachtend op zijn hooge beslissing.

- Als we eens géél namen.... sprak hij eindelijk, onzeker.

- Geel is een akelige kleur! blafte Mevrouw, bijterig en schielijk, alsof ze dat allang had willen zeggen.

- Als u mij toestaat, Mevrouw, zei de Architect met gezag, als u mij veroorlooft mijn meening te zeggen, dan wou ik zeggen:

- Er is géél en géél. Er is chromaat en cadmium en siena en curcuma en oker. Alles gemengd met wat rood of wat bruin. Wanneer Mijnheer zijn keuze nader bepalen kon....

De Bouwheer, niet in staat nader te bepalen, zag den Schildersbaas aan, die een verhandeling begon over gedekte kleuren en doorschijnende kleuren.

Wat hem betrof, hij was gewoon oker te gebruiken, dat voldeed het best.

De verversknecht, als de koe die geslacht moest

worden, viel zijn meester bij met een knik, al slingerend met het blikje.

- Maak maar eens een proefje! beval de Architect.

Weldra verscheen de Ververspatroon met drie potjes en een plankje. Met bedachtzame streken smeerde hij van ieder der drie verfjes een staal op het stukje plank, chromaat en oker en siena, en allen stonden met gestrekte neuzen toe te zien.

Het chromaat was niet wat de Bouwheer bedoelde.

De oker ook niet.

Toen ook de siena niet.

Hulpeloos vroeg hij:

- Is er geen andere kleur geel?

- Och jij met je geel! smaalde Mevrouw, onbeminnelijk.

In den omgang der geslachten is veel rancune om verloren illusie. Men doet het welvoegelijkst, daarvan zoo weinig mogelijk te doen blijken.

De knecht, die was als de koe die geslacht moest worden, grinnikte herkennend. Hij had, al schilderend (wat een dom werk is), veel wijsheid opgedaan.

Nu ging de patroon aan 't mengen. Hij mengde de drie verfstoffen ondereen, beval wat bruin te halen, toen wat zwart en opnieuw verliet hij de vergadering om wat wit. Er moest nog zijn in een busje.

Hij keerde terug zonder busje, zonder wit, zeggende dat het er niet op aan kwam.

En weer begon hij te mengen, tot hij een kleur had, die hij deed glanzen in de zon.

- Dit voor de zoldering, had ik gedacht, bewonderde hij, het proefplankje doende spiegelen op het licht.

- Ik wil mijn kamer niet geel hebben! kraste Mevrouw.

- Hoe dan, Mevrouw?

- Zwart!

Het gezelschap ontplofte.

Alleen de verversknecht - en heb ik reeds gezegd, dat hij erbij stond als de koe die geslacht moet worden? - verwonderde zich niet.

Hij had krasser dingen ondervonden.

- Zwart, pleitte de Architect beleefd, zwart zal u niet bevallen, mevrouw. Zwart is wat somber. Zwart geeft aan uw kamer dadelijk het aanzien van een chapelle ardente, van een crematorium. Zwart is bepaald te donker, ik zou het u niet aanraden.

- Ik had gedacht geel met blauw, zei de Bouwheer zielig.

Hij meende een Zweedsche schilderij gezien te hebben, en hij was vergeten van wien en hij was vergeten wat, alleen dat de kamer geel en blauw was gekleurd, meende hij onthouden te hebben.

Sinds zag hij alle vroolijke kamers - want hij was een levenslustig man - in geel en blauw.

- Als we dan, bij het lichtgele, bijna witte plafond, de wanden eens bruin maakten, stelde de Architect bemiddelend voor. Notenbruin of oud eiken.

- Lichter! riep de Bouwheer.

- Donkerder! riep Mevrouw.

De schilderspatroon mengde op zijn plankje. Hij liet het lichte bruin zien en het donkere bruin, hij hield het geel daartegen aan, en hij vond het echt mooi zoo.

De keuze werd bepaald tusschen het geel van Mijnheer en het zwart van Mevrouw. De Architect zag het alles nog wat blauwer en de Schildersbaas zag er wit doorheen.

De verversknecht met het gezicht van de koe die geslacht moet worden, glimlachte, meer sluw dan intelligent. Want ook hij had zijn meeningen, al stond hem niet vrij, ze te zeggen.

Hij bleef toen alleen meester van het terrein met een pot gemengde verf.

Hij roerde, en de specie te dik bevindend, te zwaar om uit te strijken, begaf hij zich naar het schuurtje om er een scheut olie bij te voegen.

Daar stond ook een aangebroken bus rood.

De olie niet spoedig vindend, goot hij de helft van dat vette rood in zijn emmertje uit.

Tevreden roerde hij met een reepje vensterglas en liet het smeersel, als stroop, in taaie draden vallen.

Ziezoo!

Dien geheelen dag werkte hij onverdroten door. Hij verfde de deuren, hij verfde de kozijnen, hij smeerde het plafond met vette streken, alles wat hout was, dekte hij toe met verf.

Des avonds half zes was hij klaar en tevreden. Hij

keek als de koe die geslacht moet worden, maar het is haar beurt nog niet en iedere dag is er één.

Den volgenden ochtend vond de Bouwheer, toen hij kwam kijken, zijn kamer paarsrood als een zure stok.

XV.
Het bouwen en de zin des levens.

(Een philosophisch divertissement).

De kunst is verloren gegaan, de wereld zoo te beelden dat overal wat gebeurt. Een wereld van vreugde in 't leven. Een wereld van aardbeien en wurmen. Van knoppen en larven, die op sjouw gaan, van vroeg vleugelgedierte, zooals het des avonds flirt met de ontstoken lampen.

Ook van menschen. Menschen in vroolijke bezigheid van spitten, kerkgaan, boterhammen eten, de andere wereld ontdekken, knutselen, zielenvisschen, kasteelen veroveren, ter bedevaart trekken.

Deze wereld bestaat misschien nog wel, maar de schilders hebben haar vergeten.

De ziel der wereld, eigenlijk, is een beetje aan het doodgaan. Het is een koelhuisziel geworden, steriel en zonder bederf.

Op een kouden, kouden dag hebben de menschen de ziel van hun ziel ontdekt. Is dat me 'n leven! hebben ze gezegd, zoo'n leven van louter tijdelijkheid? Kom, wij maken ons leven in als snijboonen, in weck-

flesschen, ingedampt tot de essence van zichzelf.

Van dien dag af is de opmerkzame mensch, de mensch-kunstenaar, de mensch-wijsgeer, een spin geworden in een stoffig dotje rag, en die maar zit te koekeloeren naar een kristalletje op den uitgeslagen muur. Het is natuurlijk niets, het is maar een salpeter-kristalletje. Toch glinstert het, fascineert het, lijkt het wat, en de domme spin, die dan bij wijs van spreken de mensch is - homo sapiens - hij denkt: ziedaar de essencie des levens, ‘das Leben’, om het maar te zeggen, ‘an Sich’.

Deze kristallijne mensch leeft, indien dit leven is, in de kunst, de wijsbegeerte en het dilettantisme.

Evenwel, zie hoe nu waarlijk weer alle levende menschjes naar buiten komen loopen, net als de aardbeiranken, die niet te houden zijn. Allemaal zijn ze vol bereddering. Ze moeten wat, ze kijken naar het neveltje, ze zeggen ‘wel, wel!’ tegen niemand, alleen maar om het te zeggen, en dat stemt ze tevreden net of ze waarlijk wat hadden gezegd. Ze halen de eitjes uit het hok, ze laten de honden happen naar hun handen, of smijten een stuk hout naar hun vervelende, blaffende koppen, al naar hun temperament, en sommigen gaan op de velocipede zitten, zoomaar den hemel in met sparkelende spaken, en sommigen brengen de kindertjes naar school, dat moet toch ook gebeuren, sommigen rijden achter het wagentje, en sommigen kruien mest, of maken bakbokking schoon, de hommetjes en de kuitjes, en weer anderen bouwen

aan een huisje, het huisje dat al zoo lang ontbroken heeft, voor de hark, voor den schoffel, voor de oude blompotten en het overgeschoten rankje prikkeldraad, dat nog weleens te pas kan komen, en anderen weer brengen de brieven op de post, of, metend met groote stappen, zetten ze een antenne.

Zoo'n wereld is toch ook de wereld wel. Een veel prettiger wereld dan de andere, van welke we nooit goed weten of ze bestaat. Maar de mensch, om het aldus te zien, moet zoo onnoozel wezen als een onzelieveheersbeestje.

Het is een ontdekking als een geschenk. Als een erfenis, waar niemand iets van wist. Men leeft zoo in z'n zorgen verder, tusschen de slagersrekening en 'Valencia' op de gramofoon, tusschen overhemden in den uitverkoop, badhanddoeken, zomerschoenen, vaste waschtafels, novellen van Pirandello.

In dien toestand heeft men allerminst gerekend op het leven van dien verren neef, in Amerika, en die nog vanwege tante Keetje familie was, en die is uitgegaan in het jaar zooveel, om een rare reden, waar het niet goed is over te praten, en die allang gestorven is want niemand weet immers of hij nog leeft.

Zoo iemand blijkt dan plotseling te leven, omdat hij is gestorven. Want hoe kon hij sterven, als hij niet eens meer leefde! En met dit sterven wordt hij eerst tot het ware leven geboren, het leven in iemand anders bewustzijn, wijl zijn duiten, die aardig opgeloopen

zijn, nu opeens aan die andere iemanden toevallen.

Zoo, wil ik zeggen, als die neef, die pardoes gaat leven omdat hij sterft, zoo als de honderdduizend uit de loterij, komt zonder dat ge er verwachting van had, of er moeite voor deed, het besef: de wereld is er ook nog, en die bestaat niet uit kristallen, essencen, mechanieken of ijskegels, ze bestaat uit menschen.

Ge gaat op een ochtend de heg bijknippen en ziet! aan alle heggen zingen de stalen scharen sjing sjing!: ge laat uw winterjas aan den kapstok hangen en gaat uit wandelen zoomaar, de twee handen in de twee zakken van uw argelooze pantalon, en kijk, kijk! al wat ge ontmoet zijn wandelaars zonder winterjas, en met de twee handen in de twee zakken hunner naadlooze, argelooze pantalons; ge hebt Bruinier, den bloemist, besteld, dat hij toch een vaaltje koemest verwerke in de groentebedden, en op dien eigen ochtend, ziedaar hoe alle menschen blijken Bruinier te hebben opgebeld om een vaaltje koemest in hun groentebedden, zoodat ge kunt wachten, wachten op Bruinier, die zijn dagen vol heeft tot diep in de maand April, en de krant zegt: dat is voor de suikerdoppers rijkelijk aan den laten kant.

Ge behoeft maar een schuurtje te gaan timmeren, een heining voor het zonnebad, een kippenren, het doet er niet toe wat, of overal in alle tuinen klop klop klop! daar timmeren ze hondenhokken, hekkepoortjes, geitenstallen.

Jules, die aan wijsbegeerte doet, zegt:

- Deze hondenhokken, hekkepoortjes, geitenstallen waren in latenten staat aanwezig, zij zijn eerst in je bewustzijn gebracht door de omstandigheid dat je ook zelf aan het timmeren geslagen bent. Je schrijft een boek of schildert een schilderij, en je bent je bewust niet heelemaal (als de tante met het bosje) alléén op de wereld boeken te schrijven, of schilderijen te schilderen, integendeel, ge weet dat iedereen boeken schrijft, iedereen schilderijen schildert, zoo hier als elders, en sinds den oorsprong der wereld tot den ondergang derzelve; doch het bestaan van timmerende lieden, of heldentenoren, of stofzuigapparaat-verkoopers, of zakkenrollers was buiten je besef. Nu behoeft ge maar zelf te gaan timmeren, Don José te zingen, stofzuigapparaten te bestellen of te zakkenrollen, subsidiair gezakkenrold te worden, en plotseling springen de timmeraars, heldentenors als blaffende honden tegen u op. Iedereen dien ge ontmoet, timmert, heeft getimmerd of zal timmeren, zingt, heeft gezongen, zal zingen, of bezit voor 't minst een bloedverwant die zingt. En wat de stofzuigers betreft, de stofzuigers dringen als blazende leviathans op u aan. Zoo ging het Faust toen hij van den drank had geproefd - ‘mit diesem Trank im Leibe sieht er Helenen in jedem Weibe’ - zoo gaat het in de liefde, zoo gaat het in de stofzuigerij, de timmerderij, de zingerij, de zakkenrollerij, zoo gaat het in al hetgeen men onderneemt.

Aldus Jules.

Het werd inderdaad toen zij zelf met timmeren begonnen, voor den Bouwheer en zijn gade Josephine een vermenigvuldigde wereld, waarin zij honderdmaal hetzelfde zagen. Een wereld engros.

Zoo vindt Charley Chaplin in het spiegelkabinet een menigte Charley Chaplins. De diender komt en er zijn duizend dienders aan alle kanten. Ze grijpen toe, ze schreeuwen, ze ontstellen, ze achtervolgen en vluchten, ze weten den weg niet, ze botsen tegen zichzelf en zeggen ‘pardon!’ ze vragen den arrestant, (maar die is een bedriegelijk spiegelbeeld): ‘Kunt u mij, met verlof, ook zeggen waar de uitgang is?’ - heel het heelal is dienders en Charley Chaplins.

Ja, of kan het toeval zijn dat in alle tuinen iemand timmerende is? Of hadden zij juist zelf lust, den timmerlust, gekregen omdat de heele wereld timmerende was?

Er is iets van ‘seizoen’, natuurlijk, in het uitloopen der aardbeien, en in het timmeren van hokken, in het bouwen van huizen. Zoo komt plotseling uw jongste dochter grienende van school omdat ze getracht had te hoepelen met een oude fietsvelg. Als een pipsche kip is ze ontvangen, gepikt, bekakeld. Wat heeft ze misdreven? De tijd van hoepelen was nog niet gekomen. Het is geen mode op het oogenblik, te hoepelen. Eerst over drie weken - of zijn het maanden? - hoepelt iedereen.

Voor onze helden is de bouwtijd, sinds zij zelf aan het bouwen gingen, aangebroken. De karren langs den weg zijn alle karren met hout, en alle hout is timmerhout tegenwoordig, de schepen die bij Hinderdam aan den grond liggen, zijn schepen met baddings en schroten, er worden groote zaken in draadnagels gedaan, in kippengaas en carbolineum.

Eigenlijk zijn deze dingen zoo verwonderlijk niet, het verwonderlijke is, dat ge in het gewone leven daar niemendal van merkt. Wanneer ge bijvoorbeeld ondernemer van begrafenissen zijt, zal het u toeschijnen, alsof iedereen geen andere bezigheid had dan ondernemer van begrafenissen te zijn. Iedereen is een concurrent of een beunhaas in dit vak. De bedrijfsbeslommeringen en het gedurig maar omgeven zijn door mede-ondernemers van begrafenissen wordt zoozeer een gewoonte, dat ge de andere wereld, de andere werelden, die zich klonteren om al uw medemenschen, niet eens meer gewaar wordt. Uw wereld zal onvermijdelijk komen te bestaan uit louter ondernemers van begrafenissen en die geen ander doel meer hebben dan elkander te begraven.

Hetzelfde ondervinden convooiloopers, huisjesmelkers, pannekoekbakkers, keizers, kokadorussen. Totdat zij door toeval of inval iets anders gaan doen, dat is zich bewust gaan worden van hun eigenlijke roeping, die was om in plaats van begrafenissen te ondernemen bijvoorbeeld vuil op te halen en daar-

mede de gezamenlijke Loosdrechtsche plassen aan te plempen. Zij staan voor den spiegel ten voeten uit, slaan zich de veege borst en roepen als uit een bazuin van Jericho: ziehier de man die het vuil ophaalt en brengt naar de Loosdrechtsche plassen om de Loosdrechtsche plassen te dempen! In den spiegel staat weer juist zulk een man: ziehier de man die.... enz. En overal staan zulke mannen, zich slaande op de manmoedige mannenborsten, roepende kloekmoedig uit: ziehier de man die.... enz.

Als men dit een tijdlang gedaan heeft, wordt het weer gewoonte, men merkt niet eens meer dat men vuil ophaalt en er Loosdrechtsche plassen mee dempt. Men snoeft ook niet langer op zijn bedrijf in de eerste persoon, maar ziende dat eigenlijk iedereen zoo doet, vervoegt men: ik ben de man die.... gij zijt de man die.... hij is de man die.... wij zijn de lieden die.... en zoo verder.

Tot dan een verandering des levens tot nieuwe ontdekkingen leidt, dat namelijk andere menschen, wel verre van Loosdrechtsche plassen te plempen met stadsvuil, zich gestadig onledig hielden met bierdrinken, lompen sorteeren of sterven.

En zelfs wie sterft heeft het gevoel, alsof de wereld om hem heen aan 't sterven was. Dat blijft zijn laatste levensleugen.

Met dit alles wil gezegd zijn, dat de zin des levens niet in de abstractie zit. En dat is inderdaad een troostende gedachte.

XVI.
Belangstelling en romantiek

Huisjes kijken is een geliefkoosde Zondagssport.

De natuur, weet ge, is maar de natuur. Een boom is een boom en een koe is een rund en een vogel is een vinkie en dat blijft zoo.

Hoe ver men ook de stad uit gaat, daar komt geen verandering in.

Wanneer Cowper dicht:

> Here Ouse slow winding through a level plain
> Of specious meads, with cattle sprinkled o'er,
> Conducts the eye along his sinuous course,
> Delighted.....

is hij bezig, zijn eigen opwinding te beschrijven.

Overigens kon de Ouse evengoed de Amstel zijn, ergens bij Halfweg 't Kalfje. Let maar op, koeien zijn daar ook, aan vlakte ontbreekt het niet en wie weleens in den blauwe-schenen-avond met tegenwind op schaatsen van Uithoorn naar huis terug is komen sukkelen, weet van de ‘sinuous course’ van den Amstel alles af.

Om het kort te zeggen: om den mensch is het maar

te doen. Die geeft beteekenis aan het lieflijk madelief je, het ‘Veilchen auf der Wiese stand’, aan ‘zingen de’ beekjes en bewaterpeste slooten. Aan den storm aan den maneschijn, aan den weg heen, aan den we terug.

‘Liefde en natuur’, zegt Rhijnvis Feith - om ook zijn autoriteit snedig te pas te brengen - ‘gaan altijd hand aan hand; geen liefde zonder natuur, geen natuur zonder liefde.’ En hij citeert Zimmerman, die zoo terecht heeft opgemerkt:

‘Verliefden zijn nergens zoo gaarn als in de eenzaamheid. Zij zoeken rust op afgelegen plekken, on daar de eenige gedachte aan te hangen, voor dewelke het hun de moeite beloont van te leven. Wat bekommert hun alles wat in de stad omgaat, alles wat niet liefde ademt, of ademen laat. Donkere vertrekken zwarte dennenwouden, stille zeeën in dewelke zij hun gedachten zinken laten, zijn de eenige vertrouwden hunner ziel. Zij zijn even zoo vergenoegd in hooge boschrijke schaduwen en bij het rilling aanjagend geschrei van den adelaar, als op gronden waar een eenzame herderin haren zuigeling de borst biedt, terwijl haar geliefde aan hare zijde zijne harde broodkorst breekt en gelukkiger is dan gij allen.’

Vandaar dan, dat de ongewoon schoon gewasschen mensch, met kleuteren gezegend en een langen vrijen dag, het vrije veld verkiezend en de paarse hei, den hemel dankt voor de buitenkans, met gade en kroost

een bouwwerk te ontmoeten, teeken van menschelijke aanwezigheid en menschelijken toeleg.

Daar is allereerst de duidelijke bedoeling der nijvere arbeiders om er uit te scheiden. De Zaterdag is een luie dag. Een dag die eigenlijk niet ‘mos magge’. Het verlengstuk van een eindeloozen Vrijdag, wanneer de mensch en werkman nog slechts zich van zijn huis naar de karwei verplaatst om weekloon te ontvangen.

Een ware Engelsche ziekte! Het loont niet, nog iets omvangrijks aan te vangen en dat moet ook niet. Want op een week, die met den Zaterdag besluit, volgt weer een week die met den Maandag aanvangt. Men beuzelt maar wat rond, slijpt het gereedschap, haalt het hout overhoop en laat het maar weer liggen, en luistert naar het lieflijk kleppend dorpsklokje, of het niet eindelijk het uur der verlossing wil slaan.

Op die gebenedijde stonde ontknallen alle energieen. Het is verwonderlijk zoo vlug een timmerman het verstaat, zijn schaven en beitels in een bak te smijten, de verver conserveert zijn kwasten in een waterbad, de stucadoor zet een deksel op zijn specie en klaar is kees.

Van dit overhaast gebeuren ontdekt de stad-ontvluchte burgerfamilie de interessante sporen.

Behoedzaam gaat de vader vóór op het ‘verboden’ terrein.

- Niet in den kalkput, Pietje en pas op! daar ligt een plank met spijkers.

Spijkers staan altijd met de punt naar boven en loeren op de broeken. Dat is bouwterreinen-romantiek.

Door de gedoornde steigers, over de ravijnen der keldergaten, dringt de cel der gemeenschap, anders gezegd het huisgezin, de wordende kamers binnen.

Wat zijn ze klein en er is niet eens een ‘suite’!

Dat moet de keuken worden, dat de gang.

Is er geen trap naar boven?

- Die moet nog komen, legt de huisvader uit. De trappen komen altijd het laatst. En ook de vloeren liggen nog niet - kijk dan toch uit, vervelende aap, je zoudt zoo in den kelder vallen!

Plotseling - stemmen!

Als twee expedities naar het vasteland van de Zuidpool, staan de families van aangezicht tot aangezicht. Vijandig keuren zij elkanders recht, hier te vertoeven. Elk voelt den ander een indringer, een rustverstoorder, een huisvredebreukeling. Zou hem met honden en geweren van het erf willen verjagen.

Doch niemand kan meer dan wankele aanspraken doen gelden. Het recht der nieuwsgierigheid is hier het eenige.

Dus geven ze elkaar een vijandig-onwenningen groet en verdwijnen. De familie, die van achter kwam, in de groote kamer, de andere, die door de voordeur binnentrad, in de schuur.

Zij beluisteren elkanders zich verwijderende stemmen als concurreerende kerkjes elkaars gezang.

XVII.
Tour de propriétaire.

Allengskens kwamen ook de vrienden.

Hun belangstelling werkt als mest op den Bouwheer.

Mest.

Hij staat in vollen bloei. Zie hem vóórgaan als een getrokken azalea; - rondom bloemen!

Zie hem vóórgaan als een koning, die een gast heeft, en hij toont zijn hoofdstad of hij haar zelf had gemaakt! Dit zijn z'n paleizen, dit is zijn plein, daar liggen zijn lustwaranden, daar paradeert zijn leger.

En de vrienden bewonderen alles. De vrienden hebben de welwillendheid, zich te verbazen over den prachtigen salon, de weidsche huiskamer, - zoo geriefelijk met de cosy-corner en het theehoekje! - en de eetkamer.... kijk, door dat luikje gaan de spijzen!

Men kijkt in het luikje als in een rarekiek.

- Dan is zeker de keuken daar achter?

- De dienkeuken.

Welk een trots voor den Bouwheer, een dienkeuken te bezitten.

In de hal komen nog plavuizen, die worden uit Duitschland verwacht. Welk een fierheid, uit Duitschland plavuizen te verwachten!

Zoon plavuis uit Duitschland vormt een nimbus rond des Bouwheers hoofd, een des te stralender nimbus naarmate de plavuis zich langer wachten laat.

Want het is niet een plavuis, die zoomaar iedereen kan krijgen, een plavuis als een burgerman, het is een plavuis, die zich laat wachten. Hij neemt er den tijd voor gebakken te worden en in den oven te bekoelen; in de krat gespijkerd, wordt hij dan gedirigeerd naar een vergeten rangeerterrein, niemand weet meer van zijn bestaan. Er gaan brieven heen en weer, brieven met hoofden, brieven met standjes en zenuwachtigheden, brieven met dreigementen.

Eindelijk laat de plavuis zich weer ontdekken. Nu is hij genaderd tot de grens, maar zijn paspoort deugt niet. Men wil hem niet doorlaten, als een al te gewichtig vreemdeling, van wien men niet zeker weet of hij goed of kwaad zal doen, of men hem met eerbewijzen zal ontvangen of naar de gevangenis verwijzen.

Alle omslachtigheid van zoo'n plavuis komt den Bouwheer ten goede, die zich veroorloven kan, moeilijk van eischen te zijn.

Canoniseeren de plavuizen hem door hun afwezigheid, de trap van gesneden coromandel staat daar reeds, met haar aalgladde leuningen, het constructivistisch uitgehouwen zeemonster op den hoofdballuster.

Het is geen vleesch en het is geen visch, maar men bewondert het als zeer modern. En komt het niet weer den Bouwheer ten goede, zoodanig modern te zijn, een man van breeden blik, meegaande met zijn tijd? Was hij het niet die den beeldhouwer zulke ondefinieerbare trapballusters maken liet, geen vleesch, geen visch, geen kwal en geen anemoon?

Met glijdende handen gaan de gasten opwaarts. Hoe ruim, hoe licht, hoe van balkons en uitkijkjes voorzien, hoe practisch van ligging ten opzichte der baden toiletgelegenheden zijn de slaapkamers gearrangeerd!

Daar slapen mijnheer en mevrouw - ge moet u dien wand betimmerd denken, het wachten is op een bepaald soort triplex, en ook de spiegels zijn nog niet geslepen.

Pas op! er ligt nog geen vloer, die Italianen komen maar niet terug voor het granito. Beneden hebben ze den keukenvloer gemaakt en het houtwerk bevuild met hun Italiaansche vingers. Daarna zeiden ze ‘salute!’, lachten met al hun witten tanden en alles is gebleven zooals het was.

De Bouwheer was boos vanwege die vuile vingers - men heeft dit soort van wandversiering sneller aangebracht dan verwijderd - maar zijn dame vond het granito-volk zoo aardig, zoo romantisch, zoo echt Venetië en Napels, waar ze niet al te duidelijke reisherinneringen aan heeft. Zij is bereid, haar verdieping weer net zoo te laten verontreinigen, ter wille van hun

kroeskoppen en dat eene joggie dat ‘O sole mio’ zong: - om op te eten!

Met majesteitelijk gebaar wijst de Bouwheer in den leegen nok, daar moeten ook nog vertrekken komen voor dienstpersoneel en gasten.

Voorloopig ziet het eruit als een lang gelee gestrande walvisch. Zijn ribben komen bloot, de baarden grijnzen in den opengevallen bek.

De gasten, onder het stommelend dalen, zwellen van complaisance, een cocktail van welwillendheid en meelij, met een scheutje naijver voor de pittigheid en een schilletje ironie.

Men bewondert en benijdt.

Maar de Bouwheer heeft een in elkaar gezakt gevoel, alsof men zijn liefje teveel had aangekeken en nu vindt hij haar ineens niet veel bijzonders.

XVIII.
Het bad.

De bijzondere trots en fierheid was het bad.

Hier is de sublimatie eener ondeugd, het millioen van den parvenu, het leelijke jonge eendje, dat tot een zwaan opgroeien wilde - als in het vertelsel - en zich ermee vergenoegen moest, een gans te zijn.

Doch zonder beeldspraak: de legende dat de Nederlanders het zindelijkste volk op aard zouden zijn, is larie. Zij wordt geloochenstraft door overdrijving, zij wordt te niet gedaan door hedendaagsche badkamercultuur.

Luister even!

Wanneer begint men van iemand te zeggen, dat hij ‘er nog zoo goed uit ziet’? Dat de jaren ‘geen vat op hem hebben’?

Wanneer de aftakeling merkbaar begint te worden, wanneer de haren zilveren draden gaan vertoonen.

Nietwaar? ‘iemand in de kracht zijns levens’ is iemand aan den verkeerden kant van de vijftig. Het

wordt noodig, de kracht met eenigen nadruk vast te stellen.

Zoo kan men ook met te groote uitdrukkelijkheid vaststellen, dat men een badkamer in z'n huis heeft en badkamerweelde al te uitbundig etaleeren. De van ouds vermaarde Nederlandsche zindelijkheid, daarentegen....

De oud-vaderlandsche zindelijkheid deed het zonder badkamers af. Ja, water heeft vele eeuwen lang als ongezond gegolden. Men waschte hoogstens het gelaat, tot zoover de hals zichtbaar bleef en de handen tot aan het mouwboordje. Met de verdere gewesten van het menschelijk lichaam had niemand iets te maken.

Het baden is een gewoonte van kikkers en salamanders. Zij drogen uit, wannner ze niet in 't water komen. Van alle zoogdieren is de mensch degene, die het zwemmen heeft verleerd. Smijt hem in het water en hij verdrinkt. Smijt daarentegen een jonge kat in het water - en is er een dier dat zoo'n ingeveterden afkeer van water heeft als een kat? - en ziet, ze zwemt als een otter!

Waaruit dus volgt....

De oud-Hollandsche deugd der zindelijkheid was melkzindelijkhid.

Men had ervaren, dat melk verzuurde wanneer de vaten niet terdege werden gespoeld en al het gereedschap dat ermee in aanraking kwam, keurig en

blank gehouden. Om niet hun zuivel schielijk te zien bederven, schuurden de boerenvrouwen de armen uit het lid aan emmers, trechters, vaten.

Gewoonte werd zoo deugd. Alles in de melkkeuken en het boenhok glom en blonk, en toen men toch eenmaal bezig was, kreeg ook de stal een beurt, de ruif, waaruit het lieve rundvee schransde, de 'groep', waarin het de resten deponeerde, die zoo voortreffelijk weer te pas kwamen op het land.

Want de koe, om het landeconomisch te zeggen, is een *perpetuum mobile*: ze voert als mest weer aan, wat ze als gras verbruikt.

Door boerendeerns, die blinkend koper verzamelden als een ander postzegels, werd de zindelijkheid van het land naar de stad gebracht. Nog een groot heer als Philips de Goede waschte zich niet. Zijn vorstelijke handen kwamen nimmer in aanraking met kaas en boter - waarom zou hij zich wasschen!

Nog vele eeuwen bleef het een adellijk gebruik, het water te verafschuwen, wijl het nadeelig werkte op de huid. De onaangenaamheden, welke daarmede samenhingen, bestreed men met behulp van reukwerken en geurende zalven. 'Alle reukwerken van Arabië kunnen deze kleine hand niet zuiveren!' roept Lady Macbeth in wanhoop uit. Zou deze uiting te verklaren zijn, had zij de werking gekend van een warmwaterkraan?

De min of meer historische mensch voelt zich in zijn natuurlijke afscheidingen als een poes in haar

pels. Eerst aan onze verworden tijden is het voorbehouden, werk te maken van kunstmatige reiniging. Wie zich de apparaten daarvoor aanschaffen kan, vertoont ze trotsch en fier, als blijk van zijn beschaving en zijn welvaart.

Wanneer de Bouwheer aan vrienden en benijders zijn nieuwe huis liet zien, deed hij halt houden voor de badkamerdeur. Hij verzamelde zijn menigte als een museumgids, wanneer de ommegang is genaderd tot iets zeer bijzonders. Iets wat niemand, op straffe van er niet geweest te zijn, mag missen.

Eindelijk allen vergaderd zijnde, sprak hij:

- En hier is het bàd!

In 't plechtig verwachtend zwijgen opende hij de deur. Een helder blinkend licht kwam naar buiten, onverhoedsch, gretig, alsof het gewacht had op de gelegenheid. Het stroomde den bezoekers tegemoet.

Zij traden binnen in het reinigingsatelier. Het geleek een operatiekamer. Het geleek het werkvertrek van een tandarts à la mode. Tusschen de koele kaatsingen der witbetegelde wanden, stonden de toestellen op hun teenen ieder-voor-zich. En ieder-voor zich een bezienswaardigheid, een wonder.

Daar was het bad, in marmer gebouwd. Zijn vleiende vormen leken in room geboetseerd, ál roompje tot den boom, in dikke overdaad vloeiend de boorden over. Hetzelfde materiaal, precieus en overvloedig, deed de overige toestellen verschijnen als een kostelijk des-

sert, vladen in porseleinen schalen, weerkaatst door spiegels en zilveren diengerei. De geyser was van goud, de douche van zilver. De gastheer deed de stralen loopen en den regen werken als de ‘grandes eaux’ van Versailles.

- En hier is, sprak hij....

Niet alle ustensiliën dragen een noembaren naam, tijdig hield hij zijn explicatie in. Maar hij deed de kraantjes spelen en de straaltjes gaan. Een fijne damp kolkte de koele ruimte vol.

- Warm - èn koud! sprak hij, alsof dit niemand had begrepen.

Benijdend zagen de omstanders toe. Sommigen deden het met een tobje, sommigen met een Zaterdagavond-teil. Niet ieder kan de thermen van Diocletianus aanleggen in zijn huis.

Uit zulke schrille tegenstellingen als hier werden vertoond, blijkt niet alleen de ongelijke verdeeling der aardsche goederen, er blijkt ook uit, naar welke weelden de Nederlandsche burger haakt. Opgevoed bij de traditie, te behooren tot het zindelijkste volk ter wereld, is men nog steeds verwonderd, een badgelegenheid aan te treffen.

Onze kaasbereidende voormoederen gingen op in haar blinkende emmers, wij, verwend, verweekelijkt, nageslacht, verheffen ons op marmeren badkuipen, warmwaterleidingen, ja, op - waterclosets.

Welke beschamende waarheid komt hieruit naar boven dampen?
Deze, dat de zindelijkheid niet behoort tot onzen dagelijkschen aard.
Zouden wij er ons anders op beroemen?

XIX.
Gemakken en ongemakken.

Inmiddels, terwijl het huis meer en meer op een museum ging gelijken, waar een nieuwe directeur de rommel overhoop gooit, die zijn voorganger levenslang heeft in elkaar gewrocht, - niemand is groot voor zijn opvolger - inmiddels werd met noesten ijver omgebouwd.

De mannen gingen in, de mannen gingen uit, hun kon het niet verdijen.

Op een morgen, daar waren de mannen van de centrale verwarming.

Zij keken erg boos, koppelden in een vaart de radiatoren aan en vroegen:

- Zijn er geen kolen?

- Neen, zei iemand zonder gezag, maar we kunnen ze dadelijk bestellen of laten halen.

- Wij hebben geen tijd! antwoordden daarop de mannen.

Zij schenen opzettelijk met de bedoeling gekomen

om geen tijd te hebben, ze trokken alle drie hun fluweelen jassen weer aan en pakten hun gereedschap bij elkaar.

- 't Is zóó gebeurd.... beproefde nog de man zonder gezag.

- Kan je nèt denken! voerde de chef-monteur het woord. Ik moet (en hij keek op z'n horloge) om twaalf uur in Venlo zijn, hier de monteur is om één uur besteld in Wageningen en de jongen moet naar Amsterdam terug. Dat gaat zóó maar niet! We komen weleens terug als er kolen voor het proefstoken zijn.

Na eenige dagen kwam een getikte rekening in rood en zwart. Er waren loonen voor den chef-monteur, voor den monteur, voor den jongen, alles gespecificeerd, met het reisgeld verhoogd en het tijdsverzuim. Er was ook een post voor kostgeld.

Toen ze, drie weken later, terug kwamen, waren inmiddels de radiatoren weder afgeschroefd om de vloeren te leggen, de schilder was ermee bezig, hij penseelde secuur tusschen de windingen, de tong hing uit z'n intelligenten mond, van inspanning en securigheid.

Opnieuw vonden de daden en bedrijven der drie gezellen hun overzichtelijke historiebeschrijving in een rekening.

Wanneer ons leven dood en geëindigd zijn zal, begraven onder de asch der eeuwen, zal het loonen voor den geschiedvorscher, zulke rekeningen op te sporen. Hij zal er evenveel van leeren betreffende onze zeden

en gebruiken, als wij leeren uit oude beulsrekeningen, testamenten, keukenresten.

Eindelijk ging er een brief weg: de radiatoren waren geschilderd, de kolen lagen in de schuur en of de heeren nu konden komen voor het proefstoken. Zij bleven nogeens veertien dagen weg, respectievelijk te Bommel, Geldermalsen en Vlake, maar op een morgen - daar stonden ze weer. Ze koppelden de radiatoren nog eens vast en begonnen met veel geweld van hout en petroleum te stoken.

Geen pufje rook steeg uit den schoorsteen naar den hemel.

Daarentegen vulde zich het huis met dikke wolken. De stucadoors en timmerlieden liepen weg en van een zoldertje moest het draadtrekkertje van den electricien worden naar buiten gesjord, hij zou zonder mankeeren op 't veld van eere zijn gestikt.

Op z'n breede beenen stond de chef-monteur in den tuin:

- De schoorsteen trèkt niet! constateerde hij.

Men doofde het vuur, pakte de gereedschappen weer bijeen, trok de fluweelen buizen aan, vertrok met gereedstaande treinen in de meest uiteenloopende richtingen.

De smid en de metselaar kwamen naar den verstopten schoorsteen zien. De metselaar hakte, hield een bos vlammende spaanders onder het gat en gaf het op.

Toen ging de smid zijn ladders halen, een knecht en een jongmaatje.

Met hun drieën bekeken zij de taak.

De baas-smid vroeg:

- Heb je de kogels meegebracht?

Niemand had de kogels meegebracht.

- We moeten de kogels hebben! zei de smid.

- De kogels! beaamde de knecht.

Het jongmaatje zweeg, hij had geen zin. Er was een welwillende klok, die sloeg half twaalf en er was een vlucht op de fietsen naar het dorp terug om te schaften.

Des middags verschenen ze weer. Zij hadden de kogels en de kettingen bij zich, van het dak lieten ze de zware gewichten in den schoorsteen vallen, brokken steen ploften naar benee.

Toen ze een uur zoo hadden gewerkt, lag de stookkelder vol puin. Men zag door den pijp als door een verrekijker het uitspansel des hemels.

En tusschen twee treinen - haast je! haast je! want de een moest naar Beverwijk, de ander naar Hoorn - legden de monteurs eindelijk den stookoven aan. Het droge brandhout loeide. De thermometer steeg met een formidabele vaart, de koortsklop van het heete water klokte in de pijpen.

Opeens zei het sssss!! - er gebeurde iets boven op het dak.

- Dooven, jongens! beval de chef-monteur.

Hannes, de graver, die juist bezig was grind te lossen voor de paden, keilde een schop vol grind in de razend den oven uitbrakende vlammen.

- Ssssss!! ging het boven.

Er leek iets te barsten.

- Dat is net bijtijds! constateerde de chef-monteur, met voldoening. Hij kwam tot de ontdekking, dat z'n afsluiters aan de radiatoren den verkeerden kant uit draaiden. Wanneer men ze op ‘warm’ zette, sloten ze het water af, wanneer ze ‘koud’ stonden, stroomde het door.

Op deze kleinigheid na, functionneerde de installatie uitstekend.

Deze romantische gebeurtenissen zijn weder vastgelegd in de rekeningen, welke het installatiebureel niet naliet, correct, te zenden. Er kwamen arbeidsloonen op voor, tijdsverzuim, kostgeld, reiskosten, het opnieuw aansluiten van de radiatoren, die waren los geweest, en het omstellen van de afsluiters.

De Bouwheer toonde de graveelige rekeningen aan den Aannemer.

- Wees blij, dat het huis niet in de lucht gevlogen is! zei die.

XX.
Het haardje.

Eigen haard is goud waard.

Op een morgen, nogeens, daar was de smid.

De smid nam de maten van de gemetselde haardstede in de huiskamer; hij legde zich lang en ruggelings op den grond, keek door het rookgat en terwijl hij een akkevietje in het rechteroog kreeg, vond hij, wrijvende:

- Daar moet wat aan gebeuren!

Er moest wat aan gebeuren, dat de schoorsteen niet voldeed aan den eisch, dat er vuur in zou kunnen branden.

Zoo iets spreekt niet vanzelf. Er zijn metselaars en timmerlieden, en er zijn stucadoors, die met ondefinieerbare specie bijsmeren wat zij achteloos hebben behandeld, en er zijn ververs en glazenmakers, opperlieden, gravers en ongeschoolde arbeiders.

Het eind hunner gezamenlijke bemoeiing is, zoo de da-

gen vervuld worden en het leed is geleden, een huis.

Doch er is niemand die de aansprakelijkheid aanvaardt voor hun gezamenlijk optreden, zoodat een keuken werkelijk een keuken wordt en een badkamer een badkamer en een schoorsteen een rookkanaal, waardoor de schadelijke gassen, die het haardvuur voortbrengt, kunnen ontwijken.

Te dezen aanzien is het bouwvak vrijer dan alle andere vakken.

Uit de gemeenzame pogingen van redacteuren, letterzetters en drukkers ontstaat een krant, die zelfs door middel van een ingewikkeld apparaat bij de afnemers thuis bezorgd wordt.

Men ziet ook geheel voltooide schoenen een fabriek verlaten, of gloeikousjes, of automibielen.

Het bouwvak echter, het oudste vak door menschen beoefend, kent zulke organisaties niet. Een iegelijk doet wat in zijn rayon te pas komt en trekt zich van het eindresultaat niets aan.

Zoo kwam de smid, gelijk hij verwacht had, te staan voor een ganschelijk nieuwe taak. Het onvoordeelig rookkanaal was als het ware zijn ruwmateriaal, evenals ijzer, klinkboutjes en een elementair vernuft voor dingen, die met vuur en rook te maken hebben.

Daaruit moest hij scheppen den knetterenden huiselijken haard. Het symbool der gezelligheid, ja, van het gezinsleven zelf!

Hij mat met een maatstok, teekende op een papier-

tje, prevelde een becijfering, hield zijn conclusie voor zich en ging heen om in de stilte zijner werkplaats zijn schepping voor te bereiden.

Toen hij met zijn concept gereed was, wrocht hij in staven ijzer en gepolijste platen, tot hij een machinerie in elkaar had.

Hij laadde die op zijn bak-kar en begaf zich naar het huis.

Men liet hem betijen. Hij knutselde een geheelen achtermiddag, hakte bedenkelijke gaten in de bedenkelijke specie, die gedurig afbrokkelde en den reeds gelegden witten plankenvloer bevuilde, hij paste, hij neep met tangen, hij ging naar huis terug om een boutje in het vuur te leggen, hij keerde terug, hij keek het allemaal nog eens over.

Toen hij zoowat al het metselwerk had teniet gedaan gedaan en de zaak weer bekeek, schudde hij het ervaren hoofd, iets prevelend in zich zelf, waar niemand notitie van nam.

Maar hij laadde den geheelen rommel weer op de bak-kar, die hij liet dompen in den oudroest-hoek van zijn erf. Den volgenden ochtend nam hij nieuwe staven, nieuwe platen, nieuwen moed en energie - zoo kwam een ander apparaat tot stand, dat ongeveer voldeed aan zijn verlangen.

Althans hij gaf het op.

Eenige maanden later, in een aanval van huiselijkheid, stelde de Bouwheer voor:

- Hé ja, Lieve! Laat ons een gezellig vuurtje maken in den haard.

Iedereen schaarde zich vol verwachting in den gebruikelijke halven cirkel. Het droge hout werd opgetast, de vlam erin gestoken.

Toen....

Toen braakte het werktuig van den metselaar en den smid, dat de stucadoor weer ongeveer had bijgeknutseld en de meubelmaker bekleed met een kostbare betimmering, het werktuig, door zoo talrijke menschenvernuften tezaamgebouwd, braakte als een ‘Feuerzauber’.

De arme Brünhilde der huiselijkheid stikte in den rook.

Men riep den smid, maar het was een andere.

De smid, die een andere was, keek wijs, hij sprak:

- Er deugt niemendal van!

Want smeden zijn minder solidair dan horlogemakers. Zij ondergraven elkanders autoriteit, zij brengen elkaars vakkennis in discrediet door van meet af aan weer over te maken wat hun collega juist voltooide.

- Niemendal! bevestigde de smid, die een ander was, nog eens.

Hij deed daarop als zijn voorganger had gedaan. Hij paste en mat, hij ging op den rug liggen als een sterrenkijker, hij kreeg een akkevietje in het oog, hij wreef en hij brak den heelen rommel aan stukken,

waarop hij in zijn werkplaats een ander vuurapparaat in elkander zette, dat hij op zijn bak-kar laadde en ter plaatse installeerde.

Des avonds, bij warmen wijn en koude voeten, werd de huislijke haard nog eens beproefd. Men kon er haringen bij rooken. Men belde om den smid, maar de smid was niet thuis; men belde om een anderen smid, en dat was de eerste weer.

Hij kwam onmiddellijk, zich verwonderend:

- Wat is daar voor een prutser bezig geweest?

En als een dokter, die niet wil invallen in een anders praktijk, ging hij verontwaardigd heen.

De andere smid wilde toen ook weer niet komen, men haalde een derde erbij, die afbrak wat de beide vorige in bekommerde uren hadden uitgedacht, en toen alles nogeens klaar was, rookte de huislijke haard nog wat energieker dan te voren.

Geen deskundige uit den omtrek echter, die er meer naar kijken wil.

Zoo blijft de haard een opgegeven ziekte, de dokters willen er niet meer aan, iedereen vreest de laatste te zijn, die den patiënt naar het kerkhof brengt.

XXI.
De oninvorderbare rekening.

En nogeens op een morgen, daar was de glazenwasscher met z'n knechtje. Zij plaatsten de ladder tegen het huis en begonnen aan de vensters te lappen.

De vensters zagen er uit als schoolleien, een cacographie van duimafdrukken, en langs de randen kroop de verf.

Het duurde vele uren eer de glazenwasschers gereed waren. Toen kwam de schildersknecht, die begon van voren af nog eens te smeren, het buitenwerk en het binnenwerk.

De verversknecht was geen glazenwasscher, hij was als de juffrouw in den ellewinkel, zij stond in de afdeeling der linnengoederen en had van katoenen geen verstand. Daarom had de verversknecht ook geen eerbied voor het werk van den glazenwasscher, het was hem ronduit gezegd een biet. Ja, eigenlijk was de heele wereld hem een bietenveld, in zooverre het gezegde ‘mijn 'n biet!’ zin hebbe.

De verversknecht smeerde het buitenwerk en het binnenwerk met de intelligentie, waarvan reeds proeven voorhanden waren. Toen was hij klaar. Hij veegde zijn besmeurde handen aan zijn besmeurde kiel, die er tegen kon. Hij liet de verfpotten vol met water loopen, doopte de kwasten daarin, en als een man, die zijn plicht volbracht heeft in dit leven, ging hij heen.

Maar een onopgehelderde autoriteit daar ter plaatse, zich ergerend aan de vuile ramen, gaf het bevel:

- De glazenwasschers moeten komen!

Nu worden bij een bouwwerk geen bevelen met meer promptheid gehoorzaamd dan die, welke afkomstig zijn van onopgehelderde autoriteiten. Deze schijnen draadloos te worden overgebracht naar de betreffende instanties en de betreffende instanties haasten zich, de opdracht te vervullen.

Zoo kwamen dan weer de glazenwasscher met zijn knechtje en zijn ladders, zij plaatsten de ladders tegen het huis, zij begonnen aan de vensters te lappen.

Het duurde vele uren, eer de glazenwasschers gereed waren met de talrijke duimafdrukken van den schildersknecht en de verfsmeren, die hij, oneerbiedig voor het reeds verlichte lapwerk, met den tong tusschen de tanden had uitgestreken langs de randen.

Ongeveer de helft van de venstertjes was bruikbaar gebleven voor den lichtinval, - waar blijft de vernuftige binnenhuisnijveraar, die van dezen nood een een deugd maakt, en juist dit eigendommelijk glas-

in-verf uitroept tot een wonder van vernuft en kunst?

In afwachting van dezen vernieuwer, hadden de glazenwasschers de sporen van des ververs vernuft weder uitgewischt. Hun laatste uiting was een nota, voor zooveel uren weides en zooveel ponden zeeps.

Zij presenteerden die bij de op het werk aanwezige autoriteit, doch deze wist nergens van af. Achtereenvolgens werden alle bij het bouwwerk betrokken autoriteiten door den glazenwasscher aangesproken, hij deed het vriendelijk, hij deed het dreigend, doch niemand had ermee te maken.

Wie dan de opdracht gegeven had?

De glazenwasscher wist er niemendal van. Hem had het bevel om te komen glazenlappen bereikt, hij had zich onmiddellijk naar de bedreigde plaats begeven, thans wilde hij ‘vangen’ voor zooveel uren. Wie het betalen zou, liet hem ijskoud.

De aannemer sprak er den schildersbaas over aan, de schildersbaas wendde zich tot den Bouwheer, de Bouwheer had inmiddels geleerd, te doen wat iedereen in het bouwvak doet, namelijk een houding aannemen alsof zijn neus bloedde - dit schijnt om de een of andere reden het summum van belangeloosheid - en al zoo dravende van het kastje naar den muur, kwam de glazenwasscher toch niet aan zijn duiten, hoewel het iedereen duidelijk was, dat hij met zijn knechtje de glazen had gelapt, ja, geherlapt, dat daar vele uren

mee waren heengegaan, en dat hem het bevel om deze noodzakelijke taak te aanvaarden bereikt had van een onopgehelderde autoriteit, die zich bediende van onopgehelderde communicatie-middelen.

Wanneer niet de Bouwheer zich over deze pretentie heeft ontfermd, loopt de onbetaalde post nog steeds en zal zij blijven loopen tot aan het jongste gericht, als wanneer alle rekeningen met gesloten beurzen zullen worden vereffend, overmits, gezien het radikaal karakter bij die gelegenheid toebedeelde straffen en belooningen, het er dan weinig meer toe doet, of men een vordering binnen krijgt al dan niet.

XXII.
Het huis wordt betrokken.

‘..... ter bewoning worden afgeleverd

den eersten April

onder verbeurte van honderd gulden voor elken dag vertraging.’
- Wel? zei de Bouwheer.
- Wel? zei de Aannemer.
- Vandaag 1 Juli.

De Aannemer lachte.
- Wel? vroeg de Architect, die erbij kwam.

En de Bouwheer, nogeens, te goeder trouw:
- 1 Juli vandaag.
- Wat zou dat? vroeg de Architect.

De Aannemer wees op zijn hoofd, bedoelend dat van den Bouwheer.
Het huis geleek de bouwvallen van Pompeji, afbraak en restauratie tegelijk.
- Ik pas de strafclausule toe! dreigde de Bouwheer in zijn machtelooze boosheid.

De Aannemer lachte een octaaf te hoog.

De Architect zei leuk:

- 't Is tegen de usance, de strafclausule toe te passen.

De Bouwheer stond met een pasgeboren gezicht.

- Waarvoor bestaat ze dan? vroeg hij.

En weder lachte de Aannemer om de goede mop. En weder lachte de Architect, want nimmer hadden zij zooveel pret gehad.

Maar de Bouwheer besliste:

- Ik kom met mijn boel! Ik trek erin!

En zoo deed hij.

Verhuizen is als het aanrukken van een storm.

Het begint, naar klassieke traditie, met een stilte.

Een dreigende stilte. Een stilte als een baring.

Iets in de atmosfeer waarschuwt: nu gaat het verschrikkelijk torment gebeuren.

En ja, ineens waait in alle hoeken het stof bij elkaar. Draaikolkjes van stof, hoozen van stof, tornado's van stof.

Waar in werkelijkheid geen stof is, daar maakt de leege lucht draaiende bewegingen. Zij wentelt zichtbaar.

Demonen dansen, verdichten zich, worden menschen.

Het zijn de mannen van het verhuiskantoor.

In een droom naderen ze - geweldig. Zij zullen het weleens klaren. Zij hebben dat meer bij de hand gehad.

Hun opperhoofd is weken van te voren wezen op-

nemen, wat ze allemaal pakken en meenemen moeten. Zij weten bescheid. Zij aarzelen geen oogenblik. In hun witte kielen doorwaden ze de vertrekken, achter een voorman aan, wiens handen, ware kolenschoppen, wijzen:

- En hier staat de vleugel, Piet! Daar, de antieke kast, kan uit elkaar genomen....
- Denk je vooral goed om mijn porselein! smeekt de Bouwvrouwe, bezorgd.
- Mevrouw...., zegt de voorman, maar hij weet niet meer. Zijn presenteerblad van 'n hand maakt een geruststellenden zwaai en het porcelein is gered.

Midden in de kamer blijft de Huisdame zenuwbevend staan. Zij beseft haar machteloosheid. Attila, de groote Hun zelf, heeft het sein gegeven tot een overhaast vertrek. Nu valt er niets meer te beginnen, al worden kinderen vermorseld, al gaat de dierbaarste have aan diggelen.

Sinds de volksverhuizing is de mobiliteit des menschen afgenomen. Zijn bezit heeft zich vermeerderd en aan den grond gehecht. Hij bezit huizen, velden, tuinen, ‘vaste goederen’. Zelfs de ‘mobilair’ geheeten goederen zijn nauwelijks meer mobiel. Het is onpractisch verhuizen met zware kasten en buffetten.

Ja, volgens den nieuwen stijl worden de huizen gelijk aan Japansche kabinetten, met vakjes voor alles, ingetimmerd, onverwijderbaar, vastgelijmd, voor de eeuwigheid onwrikbaar met den wand verbonden.

Men woont erin als in een koraalrots, met de stellige bedoeling, er nooit meer vandaan te gaan.

Wijl nu toch eenige ongedurigheid den mensch is eigen gebleven, hebben zich permanente organen in de gemeenschap gevormd om hem nu en dan los te werken van de plek, waar hij zich zoo jammerlijk al te hecht had gevestigd.

Een verhuizing is een echtscheiding gelijk. Men brengt haar zonder advokaten niet tot stand. Zooals er eigen deskundigen zijn voor het binden en ontbinden van echtgemeenschappen, zoo zijn er deskundigen voor het verhuizen en het vestigen. Zij zijn erop ingericht met wagens en paarden, met takels en draagzeelen, met kisten en manden.

Er komt zooveel bij kijken, dat de gewone iedereen er zich niet meer op inrichten kan. Hij geeft het op. Hij gaat met omhaal naar een ander huis, als naar zijn laatste rustplaats.

De Bouwheer, die gemeend had, als een Aceolus den storm der verhuizing te zullen dirigeeren, gaf het tegen de middagklok maar op.

Niemand gehoorzaamde hem. Met niets had hij te maken. In de fabriek, die zijn huis was geworden, overal vol machines, draaiende assen, wentelende wielen en suizende raderen, was hij, die directeur had meenen te zijn, slechts gedelegeerd commissaris. Men bejegende hem met een vreesachtig ontzag, maar deed hem instantelijk zijn overbodigheid gevoelen.

Wie nimmer gedelegeerd commissaris zijn geweest, beseffen dat niet zoo. Misschien waren ze weleens kraamheer, dan weten ze er alles van.

Een tapissière versperde olifantachtig den weg; een tweede tapissière propte daarachter. Derwaarts werden bedden, tafels, clubstoelen heengedragen.

'Voorzichtig!'

'Uit den weg!'

'Draaien, Jan!'

'Nog een zetje hooger!'

Hijschen slaapkamergerei tuimelden met een vaart naar benee.

'Van onderen!'

- Laten we in stad gaan eten, Lieve! stelde de Bouwheer zijn gade voor.

- En mijn mooie goed....

- Je ziet....

De Bouwheer trok mismoedig de schouders op. Hij vond het ook.

Maar hij sprak:

- Je ziet, het is in goede handen. En we zijn verzekerd tegen schade.

De hoos verplaatste zich, alles op haar weg verdringend.

Eerst in den laten middag bereikte zij het nieuwe huis. Schilders, stoffeerders, parketcireerders, terrazzoslijpers verraste zij in hun voorbereidingen tot het

beëindigen van de dagtaak. Zij verlieten het huis als een fabriek, waar men elken dag terugkeert, tot in lengte van leven.

Voor het boschje hielden de volle tapissières halt, dreunend als brandspuitwagens.

- Nu maar gauw! vond de Bouwheer, burgemeesterlijk op de plaats des onheils aanwezig.

Maar de voorman keek op zijn nikkelen knol, vervolgens naar de lucht, of hij onweer verwachtte.

- Vijf vóór zes, zeide hij somber en onherroepelijk.

En begrepen hebbende, dat er vandaag niet meer van kwam, gaf de Bouwheer hem een rikspop in de gereede hand, om met zijn trawanten een borrel te gaan pakken.

Hijzelf, op het Yale-slot, sloot de deur van het leege huis, resoluut en fier, met een gezicht van dicht-de-pot-er-is-paling-in.

Het was de eerste maal, en deze voldoening mocht hij hebben, na den emotioneerenden en teleurstellenden dag.

XXIII.
Het verloren jongetje.

De loodgieter-electricien had een aardig jongetje. Het was een jongetje als een krabbelbeestje - ge weet wel, die liggen op den rug te wriemelen met een machinerie van pootjes.

Zoo'n krieuwbeestje van 'n jongetje was het jongetje van den loodgieter-electricien. Men nam hem bij kop en pooten op en stopte hem achter de zolderschotten om draad te trekken.

Hij kon overal bij. Hij paste in alle schuinten. Hij lag op den rug, hij kroop op den buik, hij volgde reeds gelegde isolatiebuizen en waar men dacht: daar is het toch te nauw voor z'n dikken kop, daar wrong hij den spiraal naar binnen en de leiding.

Zoo'n heelen werkdag zag men het jongetje niet. Hij kroop op zolder, hij wrong zich achter de schotten. Soms hoorde je 'm stommelen, of hij moest wat, hij gaf een sein. Z'n buiksprekersstemmetje riep den halfwas:

- Hei-je-'m, Piet?

- Bijna! riep Piet. Nog 'n ensie.

De stijve spiraal rommelde door de buis. Daar kwam de wurmenkop te voorschijn.

- Hóóó!

En trekken, met den draad er achteraan.

De zolderingen hadden overal uitgespaarde luikjes, daar moest het jongetje door. Niet zelden als hij weer te voorschijn kwam, had iemand z'n laddertje weggehaald, of er was niemand in de nabijheid om hem op te vangen.

- Hei, Piet!

Piet zat reeds te schaften en stond niet op. Het jongetje moest maar zorgen, dat hij beneden kwam.

En hoe 't hem altijd gelukte zal de duvel weten - die weet meer dan menschen verklaren kunnen - maar gelukken deed het hem. Zonder rancune zat hij met z'n boterham bij de anderen in de loods, vol praatjes en vol lef.

Op een dag was hij toch verdwenen. Het was de dag, dat de verhuiswagens voor stonden. De Bouwheer liep razend rond, gaf overal tegelijk bevelen, die elkaar weerspraken, liet den Aannemer komen en vroeg ‘of dat vervloekte huis dan nooit klaar kwam!’

Wat hij wel beter wist.

In elk geval wilde hij vandaag geen werklui zien. Hij had er genoeg van, ze liepen overal in den weg.

Tegelijk overhandigde hij den Aannemer zijn klach-

tenlijstje. Nog honderd kleinigheden had hij opgemerkt, die waren niet in orde en hij verdraaide het de termijnen te betalen, wanneer niet alles in de puntjes opgeleverd werd.

- Als u mijn werkvolk wegstuurt.... zei de Aannemer.

- Mijnheer!.... blafte de Bouwheer, zoo woedend als men hem nimmer had gezien.

Het gevolg kwam hem echter onlogisch voor, daarom zweeg hij maar, de wijste als altijd, tenminste dat verbeeldde hij zich.

Het gaat ook anderen zoo, dat zij het grootste gelijk van de poffertjeskraam hebben wanneer zij zwijgen.

Om nu op het jongetje terug te komen, niemand merkte ooit wanneer hij er was, niemand bemerkte dus ook zijn verdwijnen. Anders hoorde men hem nog wel stommelen achter de planken, wanneer hij zich een weg baande in de onmogelijkste hoeken, thans echter stommelde het heele huis vanwege de verhuizers. Ze schreeuwden, smeten elkander touwen toe, kraakten onder zware meubelstukken, deden de nieuwe vloeren zuchten onder het gewicht hunner beladen lichamen.

De loodgietersbaas was met den halfwas heengegaan - ook hij rekende zich tegenover des bouwheeren bulderend machtsvertoon de wijste - en had het jongetje vergeten.

- Hei! schreeuwde het jongetje.

Hij smeet met den spiraal, hij deed de zolders rom-

melen of er aardappelen over werden uitgestort. Niets hielp. In zulke omstandigheden was ook hij de wijste, op zijn manier; hij wachtte.

De bereddering beneden hield den geheelen morgen aan, en ook met de schaft kwam er geen rust. Het jongetje, moe van het wachten, viel in slaap. Hij viel in slaap als ‘de Zigeunerknaap in het Noorden’, uit het liedje, z'n arm onder het hoofd. Geen moeder zou er ongeroerd van zijn gebleven, had zij het kunnen zien.

Doch niemand was er om het te zien, niemand om er een lied, een prentje van te maken, en zoo ging deze slapende aanvalligheid te loor, zonder dat iemand er wat aan had.

Beneden bulderde de Bouwheer:

- Wat is dat nu weer! Alle plafonds zitten nog vol gaten.

- De luikjes voor de leidingen....

- Dat kan wel, ik heb al honderdmaal gezegd, die dingen dicht te maken. Heeft iemand die gaten noodig? Neen? Dan alsjeblieft dicht ermee en die ladders uit den weg. 'n Mensch kan zich niet roeren!

De Aannemer deed een ervaren timmerman komen, een timmerman, die langzaam opschiet, maar secuur.

- Och, jongetje, maak jij die luikjes netjes dicht. Klampen en schroeven, je weet wel.

Terwijl de verhuizers alle kamers vulden met den ongereeden rommel, stopte de timmerman degelijk kamer voor kamer de luikjes dicht. Achter hem volgde de schilder met een kwastje.

Het jongetje boven bleef verloren in zijn idylle.

De boel was binnen, de timmerman had zijn gereedschap in de kist gerangschikt, de schilder zette zijn kwasten in het water en ging heen.

Ook de woede des Bouwheeren buide af - niets put zoo uit als razen. Iedereen zei ‘goeienavond’.

De verhuizers bekeken hun fooien in de open hand - en inderdaad, in zulk een groote handen lijken ook de beste fooien petiterig.

Mevrouw sloot de deur, het huis bleef alleen.

> Nu staat het huis alleen ja ja
> Van singele, sangele hopsasa!

Toen het nu zoo ongewoon stil was geworden, ontwaakte het jongetje.

- Piet! schreeuwde het jongetje, rammelend met de veer.

Geen Piet, geen verhuizers, geen Bouwheer, niemand.

Het jongetje zocht naar het luikje, waar hij binnen gekropen was.

Geen luikje.

Het jongetje dacht aan Ali Baba met de veertig roovers.

- Sesam, open u!

Sesam ging niet open, het jongetje was gevangen.

Nu mist niemand een jongetje meer of minder. Wan-

neer de hond wegloopt, of de kat verdwaalt bij 't minneavontuur, zet men een advertentie in het plaatselijk blaadje:

Verloren een poes, zwart en grijs gestroomd....

Jongetjes echter zijn er genoeg.

Het jongetje had ook geen moeder om hem te missen.

Ik zou hier een aandoenlijk tafereel kunnen inlasschen van moederlijke wanhoop en vaderlijke romantiek, doch de waarheid is de waarheid, het jongetje had geen moeder.

Zijn vader zei alleen:

- De vervloekte bengel, nu is hij weer niet thuis met eten!

Blijkbaar was dat al vaker gebeurd.

Het jongetje bleef waar hij was tot in den laten nacht. In den nacht leven de muizen, de spoken, de boosdoeners en de veldwachters. De veldwachter, op zijn voormiddernachtsronde, bemerkte verdacht rumoer in het leege huis.

Zijn hond bleef staan, neus in de lucht.

De veldwachter maakte het hekje open, stapte den tuin in, deed een sluiptocht langs de vier muren van het huis. Alles gebeurde stil en behoedzaam. De hond alleen hijgde van spanning.

Binnen geen geluid.

- Dieven! dacht het jongetje.

- Dieven! dacht de veldwachter.

Toen zette de veldwachter den hond op wacht en ging assistentie halen. Met hun tweeën omsingelden zij het huis, dat wil zeggen ieder der gewapenden markeerde de omsingeling van twee muren.

De hond actief, liep heen en weer.

- Ze komen naar binnen! dacht het jongetje.

En inderdaad was ook de Bouwheer uit het hotel gehaald, waar hij van de emoties uitrustte.

De sleutel knerpte in het nieuwe slot, een lantaarn peep zoekend in de vestibule.

- Is er licht? fluisterde de Eerste Veldwachter.

- Natuurlijk niet! bromde de Bouwheer. Natuurlijk is het weer wachten op den meter.

De veldwachter, die nimmer bouwheer was geweest, begreep niets van die onverwachte drift.

- Bij mij komen ze tòch niet! dacht het jongetje, stiekum.

Zijn angst was weg, hij had alleen honger.

- Jozef!....

Jozef was de hond.

Jozef snuffelde met een gezicht van dat-zal-ik-wel-eens-opknappen door het huis. Honden hebben op menschen voor, dat zij niet aan zestien dingen tegelijk denken.

Onder het luikje in het keukenhalletje bleef hij staan.

- Verdikke, een hond! ried het jongetje. Honden en jongens verstaan elkaar.

Jozef blafte. Hij blafte als een razende en sprong met vier pooten tegelijk.

- Zij hebben zich op den zolder verborgen! fluisterde de veldwachter.

Doch in een houding, die het gezag aanneemt wanneer het bewust wordt van zijn rechtmatigheid, sommeerde hij naar boven:

- Asjeblieft geen grapjes, hè! Kom er maar uit!

- Verdraaid, da's Gijs de smeris! herkende het jongetje en sloeg onstichtelijk aan 't lachen. Hij lachte, dat zijn middenrif scheurde, hij lachte en riep: ‘Kom er maar in!’ en hij tuurde door het lichtreetje, of hij zien kon.

Eindelijk wat bedaard, informeerde hij:

- Ben jij dat, Gijs de Smeris?

In zulke gevallen beroept de dienaar des gezags zich op zijn hoogste mandaten:

- In naam der wet....!

De jongen zei wat oneerbiedigs en de hond sprong met den neus tegen de lage zoldering.

Beide partijen berieden zich op hun strategie.

Beneden breekijzers, pistolen, handboeien, het cachot, boven piepte een verstandig stemmetje:

- Leg nou niet te kalegezichten, ik ben Nol van den koperslager, heb je wat te bikken?

Met behulp van een schroevendraaier werd het jongetje verlost.

Men ving hem op uit zijn gevangenis en hij was net een klein krabbetje, een met allemaal z'n pootjes. Een krabbetje om op te eten, zoomaar rauwweg, op het natte strand van de Ligurische zee.

XXIV.
Okumé.

Wie nu mocht meenen, dat een huis gereed is, wanneer de Aannemer het heeft opgeleverd en de Bouwheer het betrokken, die komt bedrogen uit.

Het huis van een ander raakt weleens voltooid, het eigen huis nooit. Wie eraan begint, heeft voor z'n leven.

Thans wordt er zwaar met okumé-platen gewerkt.

'Okumé!' - het klinkt als een herkenningskreet voor zeevaarders in den mist; als een heiersliedje - haalop, gelijk! - het klinkt als den Wolgazang van Sjaljapin: 'oku-méééé!'

Weet ge wat een okuméplaat is?

Een okumé-plaat is een plak hout, die altijd een meter langer is dan hij op het oog eruit ziet en een halven meter breeder dan zijn werkelijkheid.

De mogelijkheid dezer beweringen, moet ge zelf maar onderzoeken.

Ook is de okumé-plaat dun. Omdat ze grooter is dan ze meet en breeder dan ze is, schijnt ze ook dunner dan het aantal millimeters, dat op de rekening staat.

Ge hebt een voorstelling van karton, maar ze is vloeipapier. Ze frommelt.

Alle werklui die met okuméplaten sjouwen, van den langen Frieschen timmerman tot het aanreikertje van den baas - ‘och, jongetje, haal jij 's even een okumé-plaatje voor me, zoo groot mogelijk hè?’ - ze zien ermee uit als te vol opgetuigde brikken.

Bij windstilte gaat dat wel, maar het jongetje woei laatst overstag. Hij leek te zeilen op de Braasemermeer, hij leek een middenzwaardjacht dat den beker halen gaat.

Eerst legde hij zich plat op den horizontaal, het was prachtig zoo scherp hij de bocht nam. Maar hij hield het niet. Hij stak niet diep genoeg.

De losgeschoten fok van zijn plaat sloeg aan 't flapperen, het heele tuig ging overstag en hij als een muis eronder.

‘Hé, jongetje,’ riep de baas. ‘Máák het een beetje!’

Okumé-platen zijn mantels der liefde. Overal waar de mannetjes slordig werk gedaan hebben, waar het schot begint te trekken, de naden kieren, de wanden loopen niet haaksch, daar komen de okumé-platen alles afdekken. Men pakt er deuren mee in, dat ze, zoo zonder paneelen, tochtdeuren worden, men bouwt er lambriseeringen van, met een buiklijst en een omgaande plank lijkt het massief, men timmert het net zoo hol en zoo bol als men wil.

Het huis is nu vol met werklui, die overal loopen rond te zoeken, of er niet nog plaats voor een okumé-

plaatje is. Alle kamers hebben wanden van pseudomahonie en de bouwheer denkt erover, of het niet goed zal zijn, ook de zolderingen met dat goed te bedekken.

- Man... vaagt Mevrouw, blijft dat zoo leelijk wit?
- Ik zal erover spreken, belooft hij.

De buitenarchitect heeft plaats gemaakt voor den binnenarchitect.

Het is dezelfde mijnheer, alleen rekent hij een hooger tarief. Hij rekent een tarief, welks schaal op belastingwetgeving lijkt. Geen cijfer is wat het is. Het staat op z'n kop, het klimt, het maakt hokus-pokusgebaren, het verricht acrobatentoeren met opcenten en bijslagen, tot het ter drievoudige hoogte van zichzelf gestegen is.

De hoofdsom is enkel een postament, waar de wonderlijke stellage der verhoogingen éénteenig en met kushandgebaren bovenop is gesteld.

Niets is er meer eenvoudig. Men kan gemakkelijker den overgang van den anthropomorph tot den homo sapiens traceeren dan dien van den buitenarchitect tot den binnenarchitect.

Ook de simpele werklieden zijn de simpele werklieden niet meer, die luisterden naar hun gezellige namen, namen als sinterklaaskoeken van strooptaai: timmerman, metselaar, schilder. Zij hebben het veld geruimd voor meubelmakers, stoffeerders, schablonneurs, biezentrekkers, ja zelfs bronzers, verzilveraars en vergulders.

De eene man is volstrekt de ander niet.

Ieder heeft zijn specialiteit, Het eenige, waarin zij gemeenschap hebben, is dat zij allen even gelaten lieden zijn, die met de grootste kalmte de taken verrichten, welke hun worden opgedragen en even kalm het resultaat weer teniet doen.

Alles tegen voorgeschreven aantallen kwartjes per uur, verhoogd met zegeltjes en assurantie, het percentage voor den baas en een sluitpost, waar niemand hoogte van krijgt.

De Bouwheer verlangt dat zij ‘hart’ voor hun arbeid zullen hebben. Zij hebben er enkel maling aan.

Zij beminnen het werk zooals een vrijer het meisje zou beminnen, dat hij nooit in haar geheel te zien kreeg. Hij kent alleen den neus, of het kinnebakje, of het lokje langs het oor.

Hun gezamenlijk optreden brengt het huis elken dag iets verder van de voltooiing af. Men heeft de spelenden opgeroepen voor de generale repetitie. Doch de decors passen niet, de costumier heeft met den kapper den trein gemist, de souffleur ligt in z'n bed met griep. De regisseur komt alleen om te vertellen dat hij er niet is.

Inmiddels bombardeert een boerenmaagd de nieuwe huisdeur aan stukken met den klopper.

- De kompelemente van mevrouw Dada en daar was de beloofde poes. Hij is zindelijk en een bèste muizenvanger.

XXV.
De klok.

De stoffeerder kwam voor de gordijnen, de timmerman voor de antieke kast, maar de Bouwheer zelf moest de Friesche staartklok ophangen, dat kon niemand zoo goed als hij.

Het eigenzinnig meubel hing liefst een beetje uit het lood. Het had geruischen als een schildpad of een krab, een geheimzinnig gedierte, dat binnen in een schaal woont, men kon daaraan beluisteren, of het zou verkiezen te loopen.

Voor den Bouwheer was het als een beest, dat hij getemd had en opgevoed, geen ander kon er mee terecht.

Hij keek, met een spijker in de eene hand, in de andere een hamer, naar den muur, die er ongemakkelijk uitzag. Bij de eerste poging viel een schilfer kalk uit het pleister.

- We zullen een paar haken halen! zei de Bouwheer.

Hij begaf zich naar den ijzerhandel, dat inspireerde hem altijd.

Langen tijd zocht hij deskundig in de bakjes.

Met gesmede stalen haken, twee holpijpduimen, die gegarandeerd in alle muren gingen, en eenig ander ijzerwerk kwam hij terug. Ook had hij een nieuwen hamersteel gekocht, die moest worden pasgemaakt en aangezet: werk voor een heelen ochtend.

Toen 't met den hamer zoover was, beproefde hij eerst het geweld der stalen duimen. Hun dikke, vierkante punten weigerden het metselwerk in te gaan. Een web van scheurtjes sprong in het pleister en bij het uithalen van den kromgeslagen haak, bleef een kraterwond achter.

- Dat is niets! troostte zich de Bouwheer. Dat komt net achter de klok.

Listig bekeek hij de holpijpen van Fransch fabrikaat. Die zouden het beter doen. Die drukten bij het inslaan den steen niet naar buiten, die aten hem als het ware op.

Hoe vindingrijk was toch de mensch!

En een eindweegs ging dat ook wel. Maar de pijp leek in den steen een holte weg te slaan, daar draaide ze gezellig in rond.

- Die zit niet vast, constateerde de Bouwheer, teleurgesteld, terwijl hij van het trapje stapte.

De haak, gemaltraiteerd en scheef, hing tuitelig in den geslagen krater.

Toen ried de behanger:

- Een gat maken en daar een houten pen in.

- Een gat maken.... zei de Bouwheer, nog eens kijkend.

- Je hebt daar pennen voor. Stalen pennen, die moet je langzaam tikken in den muur.

Weer ging de Bouwheer naar den ijzerhandel om een ‘rawlplug’. Het was een fraai en solied instrument, het kon te pas komen voor vele dingen.

Gelukkig was de behanger gaan schaften, die hoefde niet te helpen.

Met zijn nieuw gereedschap behakte de Bouwheer den harden muur, als behakte hij Carrarisch marmer. De vonken sloegen eruit, en telkens, bij het keuren van de bereikte diepte, werd de kolk wijder.

De resultaten vielen alweer niet meer. Er scheen een plek in den muur te zitten, waar geen menschelijk geweld voorbij kon.

Uit de gereedschapskist van den metselaar, die buiten pleisterde, - als hij pleisterde, en het was mooi weer, en toevallig geen schafttijd, want metselen en pleisteren is ‘seizoensarbeid’ - uit de gereedschapskist van den afwezigen metselaar, strandjutte de Bouwheer een dikken massieven hamer. Een hamer als een blok. Een hamer om steen mee te hameren. Elk vak had zijn gereedschap.

Het effect was prompt en treffend. De stalen pin brak af.

Van den goedigen bruinen beer vertelt men, dat hij

koppig wordt en lastig voor den mensch, wanneer een kogel hem raakt. Men zou van minder gevaarlijk worden!

In dien toestand geraakte de Bouwheer. Het kop koffie, dat Mevrouw hem bracht, deed zijn hoofd gonzen. Hij wankelde het trapje op als een alcoholist, dreef nijdig het gebroken staal nog een paar slagen verder, en wurmde met een nijptang om het er weer uit te krijgen.

Wrokkig bekeek hij den verbrokkelden, geknauwden muur.

Met een steenboor deed hij een nieuwen aanval. In de badkamer had hij gezien, hoe de sanitairwerkers in tegels en cementvloegen gaten boorden voor hun schroeven. Dàt was de manier! En sluipsch, alsof hij diefstal pleegde, groef hij het werktuig uit hun lederen gereedschapstasch.

Zoo'n boor was niet gemakkelijk te hanteeren. Ze duwde den Bouwheer achteruit, zoodat hij dreigde van zijn trap te vallen. Het leek of ze niet naar binnen, maar naar buiten ging.

Hij zette zijn trapje achteruit, zoo lukte het beter. Staal en steen zongen een knarsend lied. Fijn rood baksteengruis wrong zich als bloed naar buiten.

Boven de macht draaien viel niet mee. De Bouwheer begon zijn werk met alleenspraken te begeleiden.

- Zóó gaat het.... je moest meer kracht kunnen zetten.... ik geloof, dat moet je met den schouder doen... de trap is niet hoog genoeg... maar 't gáát...

éven meten.... nee, nog wel een centimeter.... een centimeter minstens, en dan een houten pen....

Het gat, trechtervormig, werd steeds wijder, maar niet dieper. De boor leek bot te worden. Gevaarlijke scheuren sprongen in het pleister. Toen de prop!

De prop was een haastig afgezaagd stuk bezemsteel, met het zakmes aangeslepen, zoo dik als een wortel. Als een ruit sprong het pleister onder de werking van de wig. De pen stuitte en de hamer sloeg een kwast.

- Netjes bijpleisteren... fluisterde de ongelukkige.

Gehaast, of hij een misdrijf te verbergen had, ging de Bouwheer naar buiten om pleister uit den kalkput. Het was Zaterdagmiddag, niemand kon hem verrassen. Met een houtje lepelde hij kalk bij elkaar, hij vond een plankje met een handvat, verheugd en haastig keerde hij naar de plaats des misdrijfs terug.

Hoe ging dat ook weer?

Hij trachtte de kalk in het gat te duwen. Maar dat vervloekte goed wilde niet plakken. Zwaar, klodderig viel het op den vloer. Stukken muur kwamen mee naar beneden, de wond werd steeds grooter en vochtiger en met razende ketsen, zooals hij meende dat hij de stucadoors had zien doen, keilde hij de zware kalkbrei in het gat. Hij duwde met de vingers, kneedde, stopte, het werd een smeerboel overal.

- Mannie, kom je koffiedrinken? vroeg de Bouwdame vriendelijk om de deur....

- Ja, dadelijk! Maak me niet zenuwachtig.

Gelukkig kwam ze niet binnen. En in een rennetje

holde hij nogeens met zijn kalkplankje naar buiten om specie te halen. Het was of hij vliegen mepte op den muur. Plats! flodderde hij den mortelklodder op het gat en streek, en streek....

Het hield!

Maar toen hij terugkwam van de koffietafel, leek de heele zaak toch niet zoo mooi als hij had gedacht en hij besefte, dat een vakman komen moest om zijn werk ongedaan te maken.

XXVI.
De kunstnijvere.

Het zit-lees-ligmeubel paste juist in het hoekje naast den haard, waar eenmaal het open vuur zoude branden.

Het zit-lees-ligmeubel dient den modernen mensch in zijn zit-lees-lig-behoeften, die vele en menigvuldig zijn. Ook kan men er brandhout in bergen, bloemen op zetten en een glaasje.

In de verborgen holten van het hout glanzen verrassende lichten.

Wat moet er al gezeten, gelezen, gelegen zijn om zulk een meubel tot volmaaktheid op te voeren! Als een nijver bijtje gaart de ontwerper zijn ervaringen in trams, treinen, booten, Pullmanwagens, kunstkundige tijdschriften.

Wijl hij niets doet of het moet grondig zijn, gaat hij den oorsprong van het zitten, lezen, liggen tot in de vroegste tijden en de raarste landen na. Zat, las, lag Adam reeds? Wellicht heeft hij zich op een gevallen boomstam neergezet om den fatalen appel te eten.

Volgens een onstichtelijke legende, zaten hij en zijn

gade op een stoepje.... doch dit heeft de waarschijnlijkheid niet vóór.

Veeleer kan men zich de eerste menschen denken, hurkende als Javanen, of met gekruiste beenen, naar de wijze der Turken, op een karpetje.

Bij het late lamplicht peinst de meubelnijveraar. Hij gelijkt een Russisch tooneelregisseur, omgeven door practicabele modellen.

Van het platte vlak eener teekentafel immers, moet hij het niet hebben: zijn voorstelling is driedimensionaal, en zoo zijn ook zijn dijen, zijn rug, zijn zitvlak.

In telkens veranderde ordonnantie van zijn stapel blokken, formeert hij meubels naar den eisch van een comfortabelen lig of zit. Hier steun voor den arm, ginds een rustpunt voor het hoofd. Binnen 't bereik van de hand een boek, een aschbak, een kopje thee.

Zijn vriend de constructivist, heeft hem geraden: neem een operatiestoel. Zoo'n operatiestoel is de mannequin des meubelkunstenaars.

In stalen staven, beugels, lig- en steunapparaten modelleert hij 't negatief van een in godsnaam neergezegen menschelijk lichaam, dat straks gekerfd of van de kiezen ontdaan moet worden. Het hoofd wat hooger, de beenen wat neer. Een zachte stut nog in de lenden. Nu slaapt de linker voet, die lag blijkbaar te ongemakkelijk.

Als een bourgogneflesch in haar mandje, ligt de kunstnijvere in zijn geleden en gewrichten stoel. Zoo dommelt hij peinzensmoede in.

Bij zijn ontwaken blijken de strekspieren van zijn rechter been gekraakt. Daar is het dus nog niet in orde.

En weer begint de meubelkunstenaar te boksen met zijn negatieve zelf: een kaakslag, een por in de maagstreek, een valsche peut op den neus.

Het ding veert vijandig terug, het wordt levend als een metalen ridder.

Het richt zich overeind en spreekt:

- Bemind positief evenbeeld, patrijs van mijn matrijs, geest van mijn geest! Er was eens een man, die een kermiscircus had.

Hij bezat maar één paard.

Het was de hakkenei voor de amazone, de vurige mustang voor den springenden, lasso-werpenden Indiaan, de nerveuze Arabier voor den snellen Spahi. Het stond ook voor het laatste nummer op de achterbeenen en speelde in z'n eentje de acht Trakhener hengsten bij het klakken van den zweep. Ook was het de ontembare zebra, het kameel, schip der woestijn, het liet zich aandirken als Jumbo de menschaap, produceerde zich als professor in de mathematiek en verscheen, bijwijs van toegift, als Gerrit de gedresseerde poedel.

Op een dag zakte het door de knieën en was niet meer.

De kermisreiziger verloor in één enkel creatuur zijn moedigen hengst, zijn mustang, zijn telganger, zijn vurigen Arabier, zijn zebra, de ontembare, zijn kameel (of dromedaris, naar keuze), schip der woestijn, zijn

Jumbo, de laatste der menschapen - gaat dat zien! - zijn professor, zijn Gerrit de geleerde poedel.

Hij trapte het karkas, maar dat bracht geen verandering te weeg.

Moede en radeloos, hing hij zich op aan een strop.

Het paard echter, wat ervan over was, ging naar den vilder, die maakte er worst van. En voor de eerste maal zijns levens - maar hij was nu dood - was de klepper niet meer belachelijk.

Dit zeggende, brak de operatiestoel aan stukken en gaf den geest.

De meubelontwerper, echter, was een modern en eigenzinnig man. Expressionist van gezindte, hij had met niemand iets te maken. Hij deed het karkas, zóó als het in zijn laatste stuiptrekking was gebleven, door zijn handlanger copieeren in stijlen, planken, kussens.

Zoo kwam het in den schoorsteenhoek, een ‘homme orchestre’, een schelletjesman. Men kon er op zitten, lezen en liggen tegelijk. Er stond een ingebouwde aschbak voor de cigarettenpeukjes, een bloemvaas voor de orchidee, en het gloeide wanstaltig van verholen lichten, rood en groen.

Maar het was leelijk in de oogen der huisdame; zij sprak:

- Neem dat mormel alsjeblieft weer mee en breng mij een ouderwetsche, houtlooze poef!

Naar dit bevel geschiedde.

Zoo werd ook dit veelzijdig schepsel een harmonieuse bal gehakt en iedereen was content.

XXVII.
De lustwaranda.

Over den aanleg van zijn tuin had de Bouwheer bijzondere gedachten.

- Ziet, wijsgeerde hij, een tuin is een open beslotenheid, of liever een besloten openheid, de tegenstellingen ontmoeten elkaar. Ik bedoel: de natuur moet vrij gelaten worden, mits zij zich onderwerpe aan den wil des menschen. Want zoo min als het oerwoud een tuin gelijkt, zoomin gelijke de tuin het oerwoud. - Versta je, Lieve?

- Ik wou, begreep Mevrouw, in elk geval wat kruiden hebben voor mijn keuken.

- Zeker, zeker! gaf de Bouwheer toe, nauwelijks teleurgesteld door haar zakelijkheid, zóó stak hij in zijn horticultureele wijsbegeerte. Zóó is het stellig: kruiden voor de keuken!

Maar de natuur, als meesteres der kunsten, weet ge, toonde den kunsten den weg, evenwel mocht de mensch, als heer der schepping in zekeren zin, zich niet de wet laten voorschrijven door zijn dienaresse, de natuur.

Het was voorzeker wat moeilijk in theorie, maar in de practijk zou blijken hoe hij dat bedoelde.

Zijn ontwerpen geleken op het ‘bloedvatenstelsel des menschen’, zooals men het in schoolboekjes ziet voorgesteld. ‘Ideale voorstelling’ heet dat. De paden begaven zich, bevallig kronkelend naar de grensgebieden van het terrein, daar hielden ze noodgedrongen op, bij het prikkeldraad. Zij wisten echter een allure aan te nemen alsof ze steeds verder leidden, naar stille lommerplekken en verborgen marmeren goden.

Staande in de Spiegelzaal van het Paleis te Versailles, had de Bouwheer het vijverperspectief bewonderd. Het breed terras, met beelden gestoffeerd. Fonteinen spoten uit de marmeren bassins en plasten juichend neder. Te weerskanten van het rechte water tusschen hooge popelreeksen, waren boschjes vol verholen architectuur, doolhoven om te verdwalen en koepels om elkander weer te vinden, een Arcadië voor galanterie en herderspel. En in den verren achtergrond opende zich het landschap weder naar bucolisch landmansleven, van Kloris ende Roosje, van Teeuwis en Mansette. De koeien die er graasden spoten louter room!

- Herinner je je Versailles, Lieve? vroeg de Bouwheer, al teekenend op een vel millimeterpapier.

- Versailles, dat was waar we zoo slecht hebben koffie gedronken?

- Dat was in Fontainebleau, maar de wijn was goed. Een zoete Saumur.

Zij herinnerde zich Fontainebleau, straat waar geen

eind aan kwam in die hitte. Zij herinnerde zich vooral Napoleons waschkom.

- Zooiets moet het worden. - Natuurlijk op kleiner schaal.

Doch wijl haar gedachten bij die waschkom waren, begreep zij het niet goed.

Geïnspireerd ontwierp de Bouwheer verder. Hij had, door zijn maandenlangen omgang met menschen van het bouwvak, verstand van plannen maken gekregen, en ook het in ruitjes afgedeeld papier ontdekt, waarop een ontwerper precies kan weten wat hij doet. Honderd meter Versailles was één meter van zijn tuin en een centimeter van zijn plan.

- Achter het huis liggen twintig meter....

- Vergeet je de vruchtboomen niet, man?

- Nee, nee, hier staan drie appels en vier peren.

Hij teekende het rotspark met de fontein. Rolsteenen donderden met vaart van den kunstmatig opgeworpen heuvel, ze bleven in natuurlijke houding liggen.

- Perziken tegen het huis! Verrukkelijk, perziken!

- Ja, ja, tegen den witten muur op het zuiden. - Stil nu even!

Op armslengte, door een kierend oog, keurde de Bouwheer het ensemble. Met rooden inkt had hij den bloeienden border aangegeven, een jaaroverzicht van rozen en vaste planten. Er waren aardbei-randen en rhabarbers, sier- en nutplanten tevens....

- Knolselderie is zoo heerlijk geurig in de soep.

- Knolselderie, wist de Bouwheer, zeker van zijn

zaak, knolselderie vraagt zwaren grond. Wij zullen een prijscourant van den bloemist bestellen, zien of het gaat.

Dus, pro memorie: ‘knolselderie’, teekende hij zuinig, e n m a r g e , aan.

Het werd tegelijk een Lenôtretuin en een bosch, een bongerd en een moestuin, alles op millimeterschaal. Tegen het huis slingerden zich blauwe regens en crimsonrozen, een ‘zit’ met bloeiende heesters bevond zich aangeleund tegen het boschje, dat den weg afsloot. Men had daar uitzicht op den vijver, die met gemetselde randen was omzoomd, wat een gletschervegetatie niet verhinderde, zich op de rondom met kwistigheid gestrooide gesteenten als in Abrahams schoot te gevoelen.

Het schoonst van alles was het vergezicht, genietbaar uit het keukenraam. Een breede allee van sparren leidde daar doelbewust naar verholen heiligdommen als een griffioenenlaan naar een tempel. Het heiligdom zelf ontbrak, tenminste in zichtbare verschijning. Doch overmits het perspectief zich hier verlengde tot aan het eind der zichtbare wereld, althans van de nog onbebouwde heidegronden, kon men zich alle heerlijkheid voorstellen, die men verkoos.

Immers, uitzichten die er niet zijn, foppage van het oog, is van tuinarchitectuur het welbegrepen doel.

Het zou dit niet-bestaande uitzicht zijn, dat hopeloos werd vernietigd door gebeurtenissen, waarover wij verder zullen spreken.

XXVIII.
De Baron en de giraffe.

De mensch is meester op zijn terrein.

Dat wil zeggen, ook de mensch naast hem is meester op zijn terrein.

En de mensch aan den anderen kant, en de mensch van achteren, allen zijn ze evenzeer meester op hun terrein.

Deze zoo eenvoudige kant van het grondbezit, had de Bouwheer, toen hij zijn lapje kocht om te bouwen, uit het oog verloren.

Hij dacht, menschelijk, alleen aan zichzelf.

Hij deed met palen en prikkeldraad het hem toegemeten deel dezer aarde afheinen en meende:

- Ziezoo, hier ben ik baas!

Baas!

Onder dit baasschap begreep hij zonder woorden en overwegingen ook het recht op uitzicht over de belendingen. De belendingen waren heiden en hakhoutakkertjes, waar weleens een mannetje kwam om takken te kappen of stompen uit te graven, overigens leken ze deel uit te maken van de lieve onverdeelde

ronde aarde zelf, sinds de dagen der schepping gebleven wat ze was, tot een vermaak des menschen en een lustwarande zijner oogen.

Wanneer de Bouwheer zijn perceeltje deed omtuinen, bedoelde hij, daar vreemde honden en indringers vandaan te houden.

Hij wilde er geenszins mede zeggen, dat hij zich van de buitenwereld afsloot.

Integendeel, gezegde buitenwereld had een onbelemmerd recht, en tot zekere hoogte de verplichting, voor landschappelijke stoffage te zorgen in de omgeving van het Huis.

Op een dag kwam de handelaar in bouwterrein, die sprak:

- Ik heb een kooper voor het terreintje rechts van uw huis. U krijgt daar een villa met garage.

De Bouwheer ontstelde.

- Rechts, dat is aan den kant van het plaggenheitje?
- Aan den kant van het plaggenheitje.
- Maar dan is mijn uitzicht weg!
- Daarom kom ik bij u.

De Bouwheer zuchtte.

- Heel vriendelijk, maar wat moet ik doen?

De handelaar klopte zijn sigaar af boven het aschbakje, zeggende, eenvoudig:

- Koopen!
- Het plaggenheitje?

- Het plaggenheitje.

Het kwam den Bouwheer voor, of iets onbehoorlijks gebeurde. Iets dat niet moest toegelaten zijn.

Maar geen oplossing wetend, vroeg hij:

- Hoeveel?

- Drie gulden de meter.

- In geen driehonderd jaar!

De bouwgrondhandelaar stond op.

- Zaken zijn zaken, waarschuwde hij en vertrok.

Het bordje ‘Bouwgrond te koop’ ging van het plaggenheitje af.

Verder gebeurde voorloopig niets.

- Aan de andere zijden ben ik veiliger, legde de Bouwheer zijn Bouwdame uit, terwijl zij poogden het open vuur met vochtig hout aan den gang te maken, want het was nog koud. Aan de andere zijden zijn wij ingesloten door de terreinen van baron Buffel. Baron Buffel wil zijn goed in lengte van dagen onverdeeld en open houden.

De Bouwdame kuchte, zij stikte van den rook.

- Geef me de krant even, Lieve!

Het avondblad openvouwend, keek de Bouwheer eerst naar den gezondheidstoestand van den koning van Engeland, vervolgens naar de beursnoteering, ten derde naar de geboorte-, trouw- en overlijdensadvertenties.

Hij las:

‘Heden overleed, in den ouderdom van drieënnegentig jaar, de hoogwelgeboren heer Meindert baron Buffel, oud penningmeestertitulair van het hoogheemraadschap “De Sluizen van Loon-op-Zand” te Zundert.

Huize De Quaerdt, 22 Mei 19 -,
De executeur-testamentair,
A. van Icken.’

- Baron Buffel is dood! zeide de Bouwmeester verschrikt.

- Wie?

- De eigenaar van de terreinen hiernaast.

- Man, sprak de Bouwdame, zullen we het vuur maar niet laten uitgaan? We stikken in den rook.

Zoo bleef iedereen in zijn eigen beslotenheid, en langen tijd was er geen reden iets te zeggen.

De executeur-testamentair van wijlen baron Buffel, een onverschillig notaris, maakte den staat op der nagelaten bezittingen en verkocht de terreinen aan den eerste die erom kwam.

Het was een norsch, vervaarlijk heer. In een bruin jachtcostuum met korten broek kwam hij den Bouwheer aanschellen.

Gelaten in het ontvangkamertje, vroeg hij, onverhoeds:

- Verkoopt u je huis?

- Hoe komt u dáárop? vroeg de Bouwheer, onthutst en boos.

- Ik heb mij dat laten vertellen.

- Dan bent u verkeerd ingelicht, blafte de Bouwheer, bokkig, en liet hem uit.

Ook de bouwgrondhandelaar kwam nogeens polsen over deze zaak. De nieuwe eigenaar had het plaggenheitje gekocht, hij maakte plannen voor een groot landhuis.

- Als ik u was....

- Ik denk er niet over, sneed de Bouwheer zijn verdere remonstranties af.

- Het spijt me!

Van dit oogenblik af wachtte de Bouwheer in een hofhondenstemming wat er ging gebeuren. Hij werd moeilijk voor zijn omgeving, weigerde den laatsten termijn van de bouwsom te betalen, zond een onnoozelen loodgieter weg, die op verzoek van mevrouw de lekke kraan van het bad nog eens nakijken kwam.

Het onweer, inmiddels, naderde in de gestalte van een vrachtauto, beladen met ijzeren stijlen voor een hek. De stijlen werden ingeplant, ze waren drie meter hoog. Twee lagen kippengaas werden er tusschen uitgespannen, daaroverheen kwam een rietmatten-bekleeding.

Toen alles klaar was, zat de Bouwheer met zijn

huis als in een giraffenpark. Zijn uitzicht was naar alle kanten rietmat.

Zijn terrein leek gekrompen tot een derde van de ware grootte.

Nimmer had hij geweten, dat zijn bezitting op deze aarde zoo kort gemeten was.

Hij liep ermee naar den burgemeester, die liet de kaart komen en presenteerde een sigaar.

Neen, de nieuwe eigenaar had zijn rechten geen duimbreed overschreden. Iedereen mocht zijn bezit laten omheinen, de een met een hondenhekje, de ander met een schutting, waar geen giraffe overheen kijken kon.

De advokaat gaf geen troostender uitkomst.

- Hadden we nu maar.... begon mevrouw te zeuren.

Maar zij kwam met haar gelijk altijd een paar maanden te laat en niets kon den Bouwheer zoo driftig maken als dat.

XXIX.
Millioenenstudie.

De wolkenkrabber van den nieuwen buurman rees. Reeds was er geen uitzicht over het plaggenheitje. Een toegestopt Versailles - en de Bouwheer had nog wel juist naar dien kant zijn rotstuin en zijn waterwerken laten leggen!

Op Broadway wordt niet haastiger gebouwd. Metselaars, timmerlieden - als vliegen. Een architect op een peerd, een waker met een pet: 'Waker' in gouden letters.

- Die man moet millionair zijn! sprak de Bouwheer verachtend tot zijn vrouw. Verachting is de keerzij van den nijd. Wie zou niet gaarne millionair zijn!

En ze stonden, beiden, te kijken door hun netgordijntjes, naar het opschieten van dat groote hinderlijke huis en droomden van het millioen, dat zij verachtten.

Jules kwam langs om zijn kopje koffie.

- Daar zit schot in! vond hij.

- Och.... liet de Bouwheer onverschillig vallen,

en het was of het hemd viel van zijn jaloersche ziel, och, als je 'n millioen hebt....

- Heeft hij 'n millioen?

- Dat moet wel.

En met hun drieën zagen ze toe naar al dat ijverig bederven van het heitje.

- Een millioen.... sprak eindelijk Jules, wijsgeerig als hij was. Ik heb iemand gekend, die had het plotseling gekregen. Niet van den oom uit Amerika of van iemand die - pour cause! - onbekend wenscht te blijven. Hij had het zelf, wat men zoo noemt, verdiend.

- Een millioen verdient men niet! oordeelde de Bouwheer grimmig, met resten herinnering aan ‘La propriété c'est le vol.’ Een millioen steelt men.

- Toch niet! toch niet! suste Jules, die als wijsgeer afkeerig was van sterke woorden. Het gaat heel eenvoudig.

Hij ging zitten, legde zijn lange beenen over elkaar en vertelde:

- De man over wien ik sprak, had een pakhuis vol rogge. Echte vervelende rogge en die nergens anders goed voor was als om roggebrood van te bakken. Maar daar deugde die rogge ook al niet meer voor en het eind zou geweest zijn, dat de bezitter van dit pakhuis zijn voorraad had moeten verkoopen tegen een verliesprijs, en dien verliesprijs had hij al reeds verloren in rogge, die niet eens bestond, termijnrogge, waarvan niemand weten kon of ze ooit geleverd worden zou.

Achtereenvolgens hadden reeksen speculanten daar hun geld in verloren en onder hen was ook de bezitter van dat pakhuis vol zure rogge, dat opeens een millien zou worden.

Want, ge moet mij gelooven, buiten toedoen van dien commerciant brak een oorlog uit. De grenzen gingen dicht als tolboomen en alles wat maar eetbaar was, steeg op schandalige wijs in waarde. Er is een wet, de 'wet van vraag en aanbod' geheeten, die doet zulke dingen. Niemand denkt eraan die wet te veranderen, trouwens veranderen geeft ook al niet, er komen dadelijk weer andere.

Om het maar kort te zeggen, die kwant kreeg voor zijn inmiddels verzuurde rogge en die thans niet eens geschikt meer was om er roggebloem van te maken voor behangersplaksel, hij kreeg er zooveel contante guldens voor, dat hij er zijn schuld in de niet bestaande rogge mee kon kwijten en wat hij overhield bleek in de resultaten nog een slordige duit.

De resultaten waren namelijk, dat de speculant een landgoed kocht, een heerlijkheid met een titel, en hij schafte zich alles aan wat bij een landgoed behoort, een orchideeënkas, een auto, een stal met paarden, een echtpaar, de man voor het grove werk, den tuin, de auto, en om aan tafel te dienen, de vrouw voor de keuken, de wasch, de vaat en verdere huishoudelijke bezigheden, ordentelijke lieden, bij navraag goed bekend.

Met dat alles zette de rijk geworden handelaar in

rogge of wat anders, zich met zijn familie in het landhuis neer, met de bedoeling, het er verder van te nemen, dat wil zeggen: te leven, louter voor genoegens.

- Hè ja! zei Mevrouw, die er peinzend bij gezeten had.

Maar de Bouwheer begon een eigenwijs betoog, nog altijd dwars over de macht van het vele geld, die hem zijn plaggenheitje had ontnomen.

Op het groote bouwwerk luidde de twaalfuurbel.

- Niets doen is niemendal gedaan! zette Jules zijn vertelsel voort, zoodra hij een gat kreeg in Kropotkin en Reclus.

Want die plotseling zoo vervaarlijk millionnair geworden man had niet geleerd, niets uit te voeren. Zijn genoegens hadden bestaan in de gelukkige oplossing van tegenstellingen, zooals een mensch opeens moet lachen, of hij is moe en landerig en treft een pittigen borrelkameraad, of hij ziet een mooi pak in een winkel, of het meisje, dat onbereikbaar scheen, blijkt welbezien een heel bereikbaar wezentje, te vangen met een jazz en een afternoon tea. Of er is iets anders, dat een eind maakt aan iets onaangenaams: een verlangen, een ziekte, een bedreiging, een verveling - uit al zulke onlusten worden lusten geboren, en alleen uit die, zoodat het geen zin heeft te wenschen rijk te zijn, want zoodra de wensch in vervulling gegaan is, gaat de tegenstelling weg en daarmee het genoegen.

Zoo en niet anders, als Krelis Louwen en iedereen, verging het den millionnair op zijn buitengoed. Hij

verveelde er zich. De rijpaarden waren hem te hoog, de hazen te snel, de auto kon hij met een loensch oog niet zelf besturen, het echtpaar, de man voor het grove werk enz., de vrouw voor de keuken en de wasch, een echtpaar, dat den dienstbooloozen mensch het ideaal kan schijnen, een ware Dante met Beatrice, ook dit echtpaar bleek behept met menschelijke onvolmaaktheden: de vrouw was een kruimeltjesdievegge, de man had neiging langer dan noodig was in den wijnkelder te vertoeven, en op die wijze werd het millionnairsleven tot een last.

Het landhuis werd te koop gezet, met stal en garage, jacht, visscherij, park en orchideeënkas, ja zelfs met overneming van het echtpaar, dat voor drie jaar was aangenomen, de familie ging naar stad terug, waar iedereen zich weer kon overgeven aan de vermaken waar hij aan gewend was: mijnheer aan het speculeeren in imaginaire rogge, mevrouw aan boodschappen en gebakken rolpens met appelschijfjes, de dochter - Emily heette ze - aan tea en tennis.

- Laat die vent hiernaast dat ook weer doen! bromde de Bouwheer, en hij stond ongezellig op om zijn humeurigheid te gaan vertreden.

XXX.
Godenschemering.

Het huis van den Millionnair bleef onvoltooid. Men kan het koopen zóó als het is, te bevragen bij den Curator.

En allemaal één voor één wonen de bouwheeren in het land der kleine huisjes, in verwachting der vertraagde lente.

Tusschen de dotten van het dorrend hakhout avonturen de weggetjes in den natten mist. Telkens een stukje, ge kunt vóórdat ge er zijt, nooit precies weten waar het is en waar het heengaan zal.

Dan vindt ge ineens een huisje achter zijn haagje, onder zijn dakje. Een schuurtje staat opzij, dat moet voor alles dienen, en in z'n hok verveelt zich de hond, hij heeft allang het blaffen opgegeven, helpen doet het toch niemendal.

Zoo'n huisje met zijn gedoente geeft wat van menschen, dan is 't ook alweer weg. Maar nogeens is een hekje gevlochten langs het verder scharrelende pad, daar is dan weer een huisje achter, er smoort een

lichtje door het landhuisstofgordijntje; als een theestoof gloort en dampt het huis in den mistigen ochtend.

Onverwacht klapt de deur wijd-open. De Bouwheer dik in zijn jas, komt naar buiten stappen.

- Dàaaaaàg!

- Dàaaaaàg!

De deur wordt door een onzichtbare hand weer dichtgetrokken.

Stappen kraken in het verslijkend grind, ze ritselen in den gelen bladerafval, gehaaste mannestappen, ondernemende mannestappen. Nu is ook weer het huisje in nattigheid opgelost, het was er en het is er niet meer, het pad opent zich verder, en ge lijkt het nu langer af te kunnen zien, dat komt door dien gehaasten, ondernemenden manneman met zijn gerucht.

Goof, de kruideniersjongen, rammelt, groetend, op z'n bakfiets, een roestend slodderig instrument, nog afkomstig van Willem Barentsz' overwintering op Nova-Zembla.

Muller en weeker, nu het dalen gaat, snuffelt het weggetje tusschen de overgelaten boschjes, waar de kleine éénpersoons huisjes staan. Ge vindt er steeds meer, elk op zijn afgerasterd perceeltje hout en tuin, triestig versloten of met een enkel rood lichtje als een doovend vulkacheltje. Herhaaldelijk meer van die kloeke morgenmannestappen daveren door de onzichtbaarheid, ge ziet ze nergens en ge hoort ze overal. Dit is een volk van krijgers, die zich verzamen voor een drommelsch krijgsbedrijf... dit zijn vrijwillige brand-

spuitgasten.... welingelichte pioniers van handel en nijverheid, en die in 's werelds wingewesten hun vasten weg wel weten. Gestalten glippen door den aquariumschemer van den mist, de tram reeds toetert in de verte, dan leggen allen er nog een stapje op, om niet te laat te komen.

Al zoo maar toeterend, blaast de tram verzamelen. De deurtjes glippen open, de morgenvrouwen peinzen een poosje na, aleer ze, schouderhuiverend van de penetrante kou, zich weer naar binnen sluiten. Onzichtbare groeten groeten. Achter de huisjes, achter de boschjes, de hagen, achter de schuren, de hondehokken, de bordjes ‘Bouwterrein te koop’, achter het razen van een verhuiswagen op een harden weg, achter het geklepper van een rammelige mestkar, toetert de tram met verloren of ineens dichtbije, overslaande stem, als een moeder die haar kind zoekt voor een pak rammel.

Op gezette uren speurt de tram door de streek. Ze lijkt een toeterende aschkarreman op zoek naar het vuilnis, en alle dienstmeisjes haasten zich naar buiten met volle bakken en emmers. Is er nog wat te zeggen voor de tram? Hebt u wat mee te geven, mevrouw? een echtgenoot voor z'n zaken, een lummeligen zoon voor z'n school?

Van den schemerigen ochtend af, wanneer een verloren roek nog midden op het pad zit zonder besef wat hij ook weer moest, wordt dit gewest der kleine huisjes, waar iedereen afzonderlijk woont en met anderen

niet te maken heeft, bediend door geregelde diensten: den bakker, den melkboer, den brievenbode, de tram, het petroleummannetje, dat in z'n eentje de concurrentie handhaaft tegen de ‘De Automaat’, en de ‘Automaat’ zelf, die een blaadje brengt met grappen en verhalen, en den krantenjongen, en weer de tram, nu van een anderen kant, - maar waar gaan ze allemaal heen, waar komen ze allemaal vandaan? - en de bus, de bolle fluitende bus, een bus als een dik insect, schommelend van eieren. Alle boschjes en weegjes worden door de meute afgezocht, of daar ergens nog menschenwild was, de mannen die naar de stad moeten voor hun zaken, hun zaken, de kinderen voor de school, de moeders voor de honderd behoeften harer huishoudens, die ze tot het middaguur met huishoudschorten huishoudelijk bedrijven.

- Bar slecht weertje! vindt het oliemannetje.

Oplettend laat hij de blikken bus volglippen met dunne, glinsterende olie, een straaltje, levend van electrisch blauw en zilver.

- D'r gebeuren ongelukken, zegt hij.

- Hoezoo?

- Van dat ze mekaar niet zien kunnen van den mist. Ik zeg je, d'r gaan secuur weer ongelukken gebeuren!

En hij kijkt er bij of hij bepaald gelijk moet hebben.

Hiermee is 't van hem af. Met zijn twee bussen naast z'n dwergstammig corpus, waar een groote advertentiepet op staat, sjouwt hij de erven af, de erven

weer op, hij giet de petroleumkannen vol, hij vindt, opwekkend:

- D'r gaan vandaag weer ongelukken gebeuren!
- Hoezoo?
- Ze kenne hardstikke niks zien.

Inmiddels hebben al die kloeke stadgaande mannen, langs de wegen die voorbij hun huisjes gaan, door den mist die overal is, de halte bereikt en de tram blijft goedig staan als een vuilniskar, net of ze nooit meer verder zal willen en het haar niet schelen kan ook. Achter elkaar, met een gestommel van de laatste aardappelen die nog den zak in moeten, dringen zij naar binnen. Als er niemand meer over is, wacht de wagen nog even, dan besluit de bestuurder het er maar weer op te wagen, omdat het toch niet anders kan. Hij toet om tijd te winnen, dan gaat hij maar.

In het land van de kleine huisjes hebben de menschen elkander allemaal weleens gezien. Zij kennen elkander als de getuigen in een rechtszaak en de president vraagt: ‘kent gij elkander van aanzien?’ en zij moeten bevestigen: ‘van aanzien kennen zij elkander’. Maar daar blijft het ook bij. Zorgvuldig blijft het er bij. Zij wonen zoo één voor één in hun afzonderlijke landhuisjes achter de landhuisstofgordijntjes; ze leven zoo één voor één met hun afzonderlijke gaden en hun afzonderlijke kinderen, die afzonderlijk naar afzonderlijke scholen gaan; ze doen zoodanig één voor één

hun zaken, of ander werk dat hen in de stad roept, dat zij één voor één ook weer in de tram gaan zitten, één voor één in de wallen hunner winterjassen, één voor één onder de luifels hunner hoeden, in het waterdicht isolement hunner overschoenen, één voor één in hun krant, één voor één in hun deftigheid, fatsoen, stand, of hoe ge de heggen noemen wilt, die menschen scheiden van menschen. Het is een heele toer rijst te koken, zoo dat ze niet plakt, dat de korrels rul blijven op den lepel; het is heelemaal geen moeite, menschen, de mannen voor de stad, rul te houden, zelfs in den pot van Papin, die de tramwagen is: ze vertoonen niet de minste adhaesie. Er zijn er enkelen, die een mond opendoen en 'Goeiemorgen' zeggen of exclameeren het nieuwtje dat hen trof in de krant, maar dat schijnt dan alleen te gebeuren met de expresselijke bedoeling te toonen, dat de een de ander niet is. Want heeft niet Maurice Maeterlinck met bezwaar van betoogen duidelijk gemaakt, dat gezamenlijk zwijgen de zielen vereenigt, maar dat gezamenlijk kletsen een gerammel veroorzaakt, waardoor zij elkander niet verstaan? Om dit gerammel is het blijkelijk in de korte tramgesprekken begonnen. Er wordt nooit zoo vijandig en afsluitend gezwegen als na het wisselen van een paar korte uitroepen over den mist, de donkerte of het nieuwtje uit de krant. Het is onmogelijk, deze menigte te binden, zij blijft uit den aard harer substantie in haar korrelige eenzelvigheid gescheiden.

En zoo zeulen ze met de tram naar den trein, als

naar een schavot, waar ieder er prijs op stelt z'n eigen kop op z'n eigen manier te verliezen.

De huisjes, waar deze veroordeelden wonen, blijven ondertusschen in den mist verloren achter. Met hommelgedruischen van zijn wrakke fiets doet Goof, de jongen van den kruidenier, de erven af om commissies op te halen voor ‘'t belegsel’ voor de koffietafel.

Terwijl mijnheer in stad zijn beleggingen verzorgt, heeft mevrouw in haar morgenjak de beslommeringen van het ‘belegsel’. Wat zal het wezen vandaag? Kaas, rookvleesch of boterhammenworst?

De mist dampt op, de huisjes worden wakker.

XXXI.
Overwintering.

Toen alles dan zoo voor elkander was en de bouwers hadden hun afscheid genomen, als de strompelende Reuzen uit den vóórtijd, nadat zij een aanval hadden gedaan op den hemel:

> Toen kwamen de Reuzen bij elkander
> Met woest geraas,
> Zij stapelden de eene berg op de ander
> Als stapels kaas!

toen zette de grimmige winter in.

Teun, het tuinmannetje, legde de zoden om en spitte zeven voer mest onder, daar bleef het bij. De grond versteef, de mest, ook Teun, die geen spa meer in den harden bodem kon krijgen, ook de Bouwdame en de Bouwheer, en zelfs de werklieden aan het huis van den Millionair. Zij smeerden nog een poos met warme dampende, kalk, toen gaven zij het op.

De overwintering was begonnen.

Met vensterworpjes van vier-zes-één lagen de dobbelsteentjes der kleine landhuizen in de wijde sneeuw.

En het bleef sneeuwen, de huisjes waren verloren als dat nog lang zoo duurde. En het duurde lang. Want de sneeuw kwam nergens vandaan, niemand kon

weten waar ze vandaan kwam, ze minderde niet, ze meerderde niet, ze was er zoo maar om nooit weer op te houden.

Alle huisjes lagen eronder.

Alleen de heesters hielden het uit. Die wilden niet. Zwart, knorrig, bleven ze wat ze waren. Zij hadden geen zin, zich te laten bedelven. Telkens schudden zij zich norsch weder af - laat me met rust, vervloekte sneeuw, sneeuw van niks, sneeuw van nergens - ze schudden als natte zwarte poezen.

En dan begon de sneeuw onverdroten van voren af aan, van voren af aan, zooals de sneeuw kan zijn, die den tijd heeft. Maar de heesters vertikten het, ze verkozen de sneeuw niet, ze schudden zich af en stonden opnieuw weer zwart, norsch, kaal in hun winterverlatenheid.

De huisjes echter bleven schapig goedmoedig liggen. Zij lieten het zich doen. Zij konden er niet meer tegen op. Alleen van binnen leefden ze nog, ze leefden als overwinterende beren. Uit hun neusgaten bliezen ze damp en rook, daaraan kon je zien, dat ze nog leefden.

De huisjes waren kleine rookfabriekjes, ze brandden van binnen. De menschen, die er woonden, hadden van alle bezigheden afgezien, ze stookten nog alleen.

‘Wat is het koud vandaag!’ hadden ze tegen elkaar gezegd, en dien eersten dag dat het zoo koud was, waren ze aan het stoken geslagen, in verwachting, dat het niet lang duren zou.

Toen dat nu zoo duurde, stookten ze alle dagen weer opnieuw, meenende dat het de laatste keer zou zijn, maar toen het niet de laatste keer was, dien dag niet en den volgenden dag niet, en geen een dag, toen ze zagen en inzagen, dat het nu voortaan aldoor zoo blijven zou, met die kou en met die sneeuw, toen schikten ze zich in het stoken.

Het stoken werd hun eenige bezigheid, hun levensvervulling. Het stoken werd het uitsluitend doel, waarvoor ze nog verder bestonden, al hadden ze vroeger weleens anders gedacht, en ze stookten, ze stookten. Ze keken uit de vensters in de sneeuw, naar de heesters, naar het volgende huis, dat ook stookte, stookte, en dan stookten ze maar weer, er viel toch niemendal aan te doen.

Hun eenige behoud was stoken, dat beseften ze. Schipbreukelingen op het lekke schip, moesten ze pompen, pompen of verdrinken. Dus pompten ze maar weer, dus stookten ze maar weer, zij hadden er zich op ingericht, zich vrij gemaakt van hun werk, dat ze anders deden, van hun boek, hun bezigheid, van al hun denken en hopen. Zij wilden alleen nog maar stoken, en dat deden ze.

Telkens wanneer ze waren aan het venster gegaan, om uit te blikken, als de raaf die Noach uitzond over de wateren, telkens sloegen ze met nieuwe razernij aan het stoken.

Men spreekt van den ‘moed der wanhoop’, maar nood wordt, als hij lang genoeg duurt, een deugd, een

gewoonte. Stoken is, voor wie nu eenmaal stoken moet, niet onpleizierig. Wie niets te hopen of te verzuimen heeft, zijn huis sneeuwt weg, het pad gaat nergens meer heen, het eind van de wereld is gekomen en weer heen gegaan, die vindt in stoken zijn bezigheid, zijn tijdverdrijf, zijn vervulling. Stoken is een sport.

De kachels snorden en bliezen. Men kon ze niet benaderen, zoo razend waren ze. Hun katerflanken leken in en uit te gaan, prrr! prrr! Ze werden rood, ze stonden op springen. Ze zetten oogen van vuur. Wanneer hun deurtjes geopend werden, braakten ze bloed. Ze spogen hun vlammentongen als heraldieke leeuwen, zoo ver mogelijk weg, en haalden ze weer naar binnen, en slikten ze kwaadaardig in, met de bedoeling, ze straks nog verder uit te spuwen.

- Dààr! zei de man met den kolenbak, hun rooden gorgel in cokes verstikkend.

De man met den kolenbak ging heen en weer, heen en weer, die had er een dagwerk aan. Hij stond niet stil, hij schepte, hij graaide, hij vulde, titaanlijk scheppende, de bakken, hij sjouwde de emmers door het huis, deur-in, deur-uit, de keuken door, de gang door, naar de kamer. Hij voelde zich een Hercules met al dat ongewende, grove werk, en wanneer hij de kacheldeur open deed, vullend de hel met brandstof, dan voelde hij zich Vulkaan, Asmodé, Belzebub.

Het deed hem ontzaglijk goed, zoo te sjouwen. Zijn

bestaan verplaatste zich, het had een anderen zin gekregen. Het bestond voortaan uit niets anders als kolen scheppen, emmers vullen, kitten sjouwen, zonder morsen door het huis, deur-in, deur-uit, de trappen op en al die gretige spreeuwejongen van kachels vullen, en weer terug naar de schuur, waar de kolen lagen, en scheppen en sjouwen opnieuw.

De voorstelling, dat hij zoo bezig was het huis warm te stoken tegen de sneeuw en de poolkou, was hem allang ontgleden. Er moest ergens een doel zijn, waarom hij kachels vulde, die kachels brandden niet voor niets. Wat dat doel was, had hij weleens geweten, zooals men zooveel weet en vergeet, of nooit weet en alleen het gevoel overhoudt: 'hé dat heb ik weleens geweten!' Almaarzoodoende, scheppende, sjouwende, stokende, was het hem voor gaan komen, alsof in dit scheppen, sjouwen, stoken een doel lag op zichzelf, en terwijl de stapel brandstof minderde, scheen het hem, dat dààrin eigenlijk de diepere zin moest schuilen. Zijn zware dwangarbeid had geen andere bedoeling dan den kolenvoorraad door te graven, een verplaatsing van al dat zwarte, stuivige goed naar de kachels, die het vernietigen zouden, dan was men het kwijt.

- Ziezoo! zei de man en met voldoening keek hij de kachel erop aan. Die kon best nog een emmertje hebben.

Nu stond hij even of hij vergeten was wat. Hij veegde het hoofd, hij liet zijn twee armen, waar de leege

kitten aan hingen, neer, dan, als een gymnast wiens beurt het is, pakte hij schielijk aan, ijlde naar de boet, en schepte weer, en schepte.

Het gaf hem voldoening, als hij den voorraad zoo minderen zag - zijn kacheltjes hadden eetlust, zijn kacheltjes konden wat aan! - hij kwam ertoe, al scheppend, de scheppen te tellen - da's één - da's twéé - en ze zoo groot mogelijk te maken. Hij joeg in den hoop de grootste brokken achterna, die leken hem te ontglippen, maar hij achtervolgde ze wel, ze konden niet meer weg. Nu bleven ze liggen - hupla! - in zijn vollen kolenschep, en met gratie beende hij in een snellen, elastischen gang door het huis, kellnerachtig virtuoos in het hanteeren der volle kolenbakken, dat ze niet morsten, geen gruis en geen brok.

En eindelijk kwam hij met de blijde tijding:

- Ze raken òp! Laten we eraan denken, om nieuwe te telefoneeren.

Nu al? Er zou voor vier weken zijn.

- Ja, maar, ze slinden wat met die kou, ze slinden wat!

Hij had er pret om, dat zijn kacheltjes zoo lustten. Zooals een jager pret heeft in den honger zijner honden. Met gretige bekken, de tongen lillend en alle voering van hun kelen het binnenst buiten in hun rauw hunkerend gehoest, wachten zij op het afval van een hert.

Het eenige verkeer, dat voortging, was het verkeer

van den kolenman. Zijn wagen draafde in de witte sneeuw van huisje naar huisje. Hij moest al die rookfabriekjes van brandstof voorzien.

Ook hij ondervond het leven als iets anders dan gemeenlijk. Hij ondervond het weleens als tobben om een boterham, en soms als pret op een bruiloft of verwachting van een vrijster; hij ondervond het als begrafenissomberheid, als troosteloos wachten op een oorlog of een kolenwagen die maar niet kwam; soms was het hem geldverdienen of een gokje wagen op de beurs, of de teleurstellingen van het vaderschap, of de verwachting van een baby.

Thans had zijn bestaan de economische figuur aangenomen van 'brandstoffenvoorziening'. In de streek, waar de huisjes verspreid lagen en de straatjes zich kronkelden van het dorp, was hij belast met de distributie van brandstof. Dat al die kacheltjes branden konden en al die schoorsteentjes rooken. Hij laadde zijn eenmanswagen vol met zwarte zakken, hij deed den motor grommen, joeg aan, hij had vier zakken voor die en zeven voor die. In alle huisjes aan den weg, smeet hij de hokken vol, de schuren en de kisten, dan zette hij weer den spat erin, hij moest nog verder.

Thans had hij een overzicht als een generaal van alle wegen, woningen, obstakels. In slappe tijden verbrokkelde zijn nering in enkele zakjes anthraciet, honderd turven voor de oude mevrouw Pandjes, die nog aan stoven laboreerde, een bosje aanmaakhout, talhouten voor den mijnheer van 'Bergenhei', verzot op

een open vuur. Opeens echter ging alles groot, beraden, overzichtelijk. En nu dat zoo duurde, vele dagen lang, - de wereld leek zich te moeten gewennen aan blijvende poolkou, aan eeuwige sneeuw - zette zich ook bij hem het middel om in doel: met iedere kar, verheugde hij zich in het minderen van zijn voorraad, er was bijna niet meer.

Reeds stond de man met de kolenkitten hem op te wachten.

- Goed dat je komt, Maarten! Ik dacht al dat je me zou laten zitten.

- Ben je zoover?

- Nou, ik had nog wel voor een dag gehad, maar het gaat een vaartje, weet je, 't gaat een vaartje.

Plezierig deden ze beiden de hokken weer vol, de wagen reed weg.

De nieuwe kooltjes knisterden in de kachel, de zachte carillonmuziek van ijs in den cocktailshaker. Het vuur en de kolen omhelsden elkaar, soms leken ze elkaar te kussen. De salamandertjes werden rond en rood, en wie in den avond thuis kwamen uit de wereld, dansten even eer zij hun jas uit deden en neerzaten voor hun vilten sloffen.

Blakend als theelichtjes stonden de huisjes in avondsneeuw. Soms sproeiden ze vonken. En de menschen met kleine oogjes zaten te stoven in een kring, ze overwinterden dom en gelaten en dronken groote grokken.

XXXII.
Het proces I.

Onder al deze bedrijven had de Kantonrechter rust gehad. Wel werd telkens zijn tukje bedreigd door geschillen en kibbeligheden: de Architect, de Aannemer, de Onderaannemers, ook de werklui hadden om zoo te zeggen den deurwaarder vóór in den mond, maar het was bij dreigementen gebleven en de goedige wil van den Bouwheer om voor ieders ongelijk te betalen had zich - om nogeens een hachelijk beeld te gebruiken - als een pleister gelegd op alle wonden.

Maar eenmaal wordt het zelfs zoo'n pleister deze lankmoedigheid te machtig, het bloed valt niet meer te stelpen.

Om het maar dadelijk te zeggen: de keukenkast was de schuld van alles.

De keukenkast werd aanleiding tot het proces, maar ergens moet toch de schuld hangen.

Want het proces behoort bij de bouwerij als de knobbel bij de knobbeljicht.

Het was met de keukenkast zoo gesteld, dat ze niet op haar plaats wou komen. Zelf droeg ze daar weinig schuld aan, want ze werd van 't kastje naar den muur gestuurd, van de teekening naar de werkelijkheid en van den eenen wand naar den anderen.

Laat ons aandachtig vertellen hoe dat ging.

Een huis zonder keuken is een hospitaal zonder apotheek. In de voorstelling van de Bouwdame bestond het huis allereerst uit haar schrijfbureautje, vervolgens uit haar boudoir, vervolgens uit de mooie gordijnen, die ze nog van tante Mathilde had, en de vensters moesten daarvoor worden pas gemaakt, vervolgens, en niet in de laatste plaats, uit de keuken, want zij was een vrouw met huiselijken zin, vermaard om haar goede keuken - dat wil zeggen de spijzen, die daar werden bereid. Niemand kon als zij kalfsniertjes maken met een uitje en een appeltje, een scheutje rooden wijn, een laurierblaadje en een pepertje, en voor de crême brûlée waren haar gastmaaltijden beroemd.

Zoodat in haar keuken de kunst gediend werd. Wie weet wat het atelier voor den schilder beteekent, heeft ongeveer een denkbeeld van de beteekenis der keuken voor de Bouwdame.

Nu is een schildersatelier een hooge, lichte ruimte, waar de zon niet binnenkomt. Voor het verdere zorgen kunstzinnigheid en liefde.

Maar de keuken is een werkplaats, een museum en een boekerij. Men krijgt geen prof in de natuurphilosophie zonder hem het onmogelijke te hebben

aangeboden van kostbaar ingerichte laboratoria, men krijgt geen Bouwdame in haar nieuwe woning zonder aan alle eischen van keukengemak en keukenweelde te hebben voldaan.

De keuken dus was hemelsblauw van glimmende dikke verf en blank van witte tegels. In zijn nis stond het geëmailleerd gasfornuis als een opgetuigde witte bruid. Boven den gootsteen, van donker witgespekt granito, een nuance tusschen leverworst en bloedworst, straalden de nikkelen kranen, één voor het koude water, één voor het warme water naar den aard. Er waren schappen en haken overal. Er waren kastjes onder de aanrecht en er was de kopjeskast met het vele glas, waarin een weelde van vaatwerk zou blinken.

Maar op een dag, toen de Bouwdame in haar keuken kwam, stuitte ze tegen de kast, die te dicht bij de deur was geplaatst. Het was op dat oogenblik dat het proces begon, waarvan de archieven van het kantongerecht de acten bewaren.

Het is bij een bouwwerk, wanneer iets verkeerds is geschied, niet gemakkelijk de aansprakelijke persoon aan te wijzen. De timmerman, die den eersten schok opving van der Bouwdame toorn, beriep zich op den opzichter, de opzichter (die er niet was) beriep zich ‘bij monde van’ een aankomend teekenaartje, dat hij als hoogste autoriteit ter plaatse had achtergelaten, op den aannemer, de aannemer beriep zich op de teekeningen, de teekeningen beriepen zich op den architect.

De architect beriep zich op de afspraken, die gemaakt waren in de lang verleden dagen, toen de plannen voor het huis besproken werden, een periode even zeer verborgen in de deemstering der tijden als de middeleeuwen, die van oudsher hebben gegolden als bij uitstek ‘duister’ en ‘verward’.

Overmits uit dat ongewisse tijdsbestek geen documenten ten dienste stonden, kon niemand meer bewijzen wat hij meende, gemeend had of meenen zou, indien hij alles van te voren had geweten. Dus golden de teekeningen als onomstootelijk statuut.

- Men ruime die kast uit den weg! beval de Bouwdame, fier en onweersprekelijk als Anne van Bretagne, toen ze op de vestingpoort te Saint-Malo deed beitelen, dat iedereen kon weten, waar hij zich aan te houden had.

Qui qu'en grogne, ainsi soit, *car tel est mon bon plaisir.*

Waarop zij heenging, de aanwezigen overlatend aan hun sombere en opstandige gedachten.

De architect wees met een Nero-duim naar de verdoemde kast. Dat was haar vonnis.

Maar de aannemer kwam hem achterop, terwijl hij bezig was op zijn motorfiets te stijgen, zeggende:

- Wie geeft de order?
- De Bouwdame natuurlijk!
- O, dan is het goed!

Die twee verstonden elkander en elk woord was verder overbodig.

Het jongmaatje kwam met een breekijzer en een hamer, hij sloopte de kast. Toen ze naar buiten was gesleept, was ze nog slechts een geraamte van zichzelf. Ze lag in het veld als een paardenrif, als een walvisch-cadaver, als de mislukte abstractie van iets overbodigs.

Doch in den keukenmuur had ze haar gaten achtergelaten, kraters en scheuren, die de stucadoor dichten kwam.

Toen de Bouwdame weder op de plaats des onheils verscheen, vroeg ze:

- Waar is mijn kast?

Het jongmaatje wees met zijn vinger.

- Ik moet toch een kast hebben.

- Ja, zei het jongmaatje, daar weet ik niet van. Dat moet u aan den baas vragen.

De baas, die toevallig de opzichter was, zei:

- Wil mevrouw een kast?

- Natuurlijk! zei Mevrouw.

- Goed, zei de opzichter. Wil Mevrouw de plaats maar aanwijzen?

Gegeven het fornuis, de aanrecht, de deuren naar binnen, naar buiten, gegeven de plaats waar de dienbak moest staan en de zwaairuimte van het theedoekenrekje, gegeven de strijkplank, het tafeltje voor de dienstbode, den stoel, het trapje dat tevens als klautermeubel dienen kon, gegeven voorts de krap toegemeten ruimte, was het aanwijzen van zulk een plek niet eenvoudig. Telkens wanneer Mevrouw het gevonden had, maakte de opzichter bezwaar: hier zwaaide

een deur, daar ginds kon het venster onmogelijk open.

Eindelijk ried hij:

- Boven den aanrecht. Daar staat hij niemand in den weg.

De timmerfabriek kreeg opdracht, een nieuwe kast te maken. Met deuren en venstertjes, met verlegbare planken naar den aard. Vier timmerlieden konden het ding niet sjouwen.

Het werd met onwaarschijnlijk groote draadnagels aan den muur bevestigd, die telkens krom sloegen op den harden steen, dan begon men weltemoe van voren af aan, tot van al de gaten en koppen de houten stijlen op krentebrood geleken.

De glazenmaker kwam en zette de ruitjes in. De verver kwam met zijn blauwe emailverf. Hij dekte het krentebrood onder een laag plemuur, waarop hij met zware streken het taaie blauw uitstreek, tot het gemaltraiteerde hout er uit zag als Delftsch aardewerk.

Mevrouw....

Doch hier zal het geschikt zijn, de geschiedenis af te breken. Een nieuw hoofdstuk begint.

XXXIII.
Het proces II. Van 't kastje naar den muur.

Het nieuwe hoofdstuk begint eenigszins onstuimig.

- Ben jullie stapelgek geworden! kreet Mevrouw, toen zij de kast in oogenschouw nemen kwam.

Alle autoriteiten stonden erbij als een verslagen bataljon.

Inderdaad hing die kast daar raar. Ze hing in haar onke eentje geplakt aan den muur, met een onmogelijk kleefmiddel, waarvan men den aard niet raden kon. Ze was topzwaar, oneigenlijk, te groot, te breed, ze nam de halve aanrecht weg, die voor de gemeenschap verloren was.

- Mijn heele keuken is bedorven! klaagde Mevrouw.

Iedereen zweeg. Iedereen had het wel geweten, maar het was een zaak van verantwoordelijkheden: alle instanties waren door de hoogste instantie, de order van Mevrouw, gedekt.

Hoe moet ik nu mijn vaat doen? vroeg Mevrouw dreigend.

Niemand wist het.

- En waar de dingen zetten, die uit den weg moeten?

- Met uw verlof, meende de opzichter te mogen opmerken, met uw verlof, de ruimte op de aanrecht is niet verkleind.

Het was evident, maar de kast zweefde daarboven als een heiblok. Pats!

- Is het wel sterk? vroeg de Bouwheer angstig.

- Daar sta ik voor in.

Het was de aannemer, die sprak. Hij stond voor alles in, zoolang hij geld zag.

Mevrouw tracteerde de overige omstanders op een college over de geschapen moeilijkheden. Men kon niets wegzetten, niets aanpakken, niets wasschen. Men kon zich niet roeren.

- Marsch er dan mee! beval de Bouwheer.

- Maar ik moet toch een kast hebben!

Na lang beraad werd besloten, dat de uitgesloopte kast op de oude plaats zou komen.

Een lieven achtermiddag sloopte het jongmaatje om het ongeriefelijk getimmerte weg te krijgen. Hij liet den muur aan kraters en scheuren achter.

De stucadoor kwam om ze bij te strijken, toen was de dag ten eind.

Den volgenden ochtend vóór al het andere, begon de timmerman met het rif, dat buiten lag. Hij maakte de

verbindingen weder haaksch, paste, vernieuwde een stuk, beproefde de voegen van de metselsteen te vinden, sloeg draadnagels in, zoo groot als poken. Het hout leek door witte mieren geteisterd, zoo gehavend zag het eruit.

De schilder kwam voor de nieuwe ruitjes. Hij plamuurde, hij bedekte alle wonden met de pleisters zijner blauwe lakverf en alles stond blinkend als tevoren.

Nu had deze heele geschiedenis in minnelijke samenwerking geregeld kunnen worden, want de Bouwheer was een inschikkelijk man en zijn Dame behoefde niet te weten wat ze aangericht had, - indien niet de blauwe verfpot van den schilder uitgeput ware geweest.

Dat zat zoo. De timmerman was gedekt door den opzichter, de opzichter was gedekt door den aannemer, de aannemer was gedekt door een order, een tegenorder en weer een order van Mevrouw, deze laatste gegeven in tegenwoordigheid van den Bouwheer, die het summum van dekking aller verantwoordelijkheden vertegenwoordigde. Omtrent de kosten van de kast, de slooping, het weder inzetten van een nieuwe, het nogeens uitsloopen van deze en het opnieuw stellen van de oude kast, kon niemand in onzekerheid verkeeren.

Des avonds thuis onder zijn lamp, bereidde de aannemer wegens al deze extra werkzaamheden een bijrekening, zooals men een boterham met stroop bereidt. De schilder deed desgelijks, wegens al zijn ruit-

jes, zijn uren loon, zijn zegeltjesplakkerij, zijn bedrijfswinst, zijn risico, en wegens materiaal, dat hij berekende tegen den prijs van inkoop, verhoogd met zijn ondernemerspercentage, want hij schilderde niet om vliegen te vangen, wat hem evenwel, wanneer hij kleverige specie onderhanden had, toch menigmaal bovendien gelukte.

Doch, zooals gezegd, het ging om den nieuwen blauwen pot.

In het einde der dagen, wanneer alle rekeningen bij elkaar komen, het puntje bij het paaltje, op den dag des oordeels van het bouwen, den Dies irae, Dies illa, zooals te lezen staat bij David en de Sibillen, op dien dag der vergelding komt ook het bescheidenst potje blauwe glansverf voor den dag, gelijk een onder 't gras verscholen viooltje, dat het gewaagd heeft te ontluiken.

Het was bij de bijrekening, dat de Bouwheer dit parasitisch bloeisel ontdekte.

Hij wees met den duim.

- Hier zie ik een pot blauwe glansverf. Drie kilo!

- Dat was van de keukenkast, verklaarde de Aannemer, luchtig, zooals men over kleinigheden spreekt.

- De keukenkast? verwonderde zich de Bouwheer.

- U weet toch wel....

Het was een pijnlijk onderwerp. Zwijgend als een onweersbui, die nog niet klaar is, zocht de Bouwheer de posten bij elkaar.

....Voor het wegsloopen van een keukenkast....

....maken, ter plaatse aanbrengen, afstoppen, schilderen, van ruiten voorzien van een keukenkast, volgens opdracht....

....wegsloopen van dezelve, dichten van den muur, arbeidsloon, verschot....

....aanbrengen, ter plaatse opstellen, afstoppen, bijwerken, naschilderen, van ruiten voorzien eener nieuwe keukenkast. Met materiaal....

....idem een blik 3 kg. blauwe glansverf....

- Wat ik niet begrijp... begon de Bouwheer, gaar van het gereken....

En de aannemer aan het uitleggen. Dat de schilder gerekend had op glansverf voor de keuken en de badkamer, maar dat hij niet gerekend had op extra werk. Dat de eerste kast in de verf was gezet en er was voor de tweede nog juist glansverf over. Toch bleek het weer niet goed en er moest nogeens geverfd worden. Daarom alzoo had de schilder nogeens verf moeten bestellen....

- Zoo, zei de Bouwheer.

Voorloopig zeide hij niet veel meer. Maar hij zette bij den post der dure glansverf het blauwe potloodstreepje, dat hij bij alle dubieuse posten zette en ging met zijn rekening verder.

Toen de schilder met zijn kwitantie bij den aannemer kwam, liet deze zeggen: ‘niet in orde’. Want toen de aannemer met zijn bijrekening bij den Bouwheer kwam, had ook die laten zeggen: ‘niet in orde’. Het

is billijk, dat wat bij den een als ‘niet in orde’ geldt, bij den ander ook ‘niet in orde’ blijkt.

Inzake verfrekeningen - en niet alleen met deze - gaat het nog altijd als met de mannetjes van Ripolin, zij schilderen allen op de ruggen van de anderen.

XXXIV.
Het proces III. De rechter.

‘Klad, schilder, versus Kub, Bouwheer,’ riep de deurwaarder af.

Het was een nieuwe zaak, voor 't eerst op de rol.

Mijnheer de Kantonrechter had eenige vonnissen gewezen, drie weken voor repliek gegeven aan zaakwaarnemers van zaken die reeds liepen, twee weken voor dupliek, en een eind gemaakt aan het schriftelijk geredekavel van partijen, die na maanden procedeeren over een verkeerd gevallen dubbeltje niet tot vergelijk konden komen, door te beslissen dat de uitspraak zou plaats hebben ‘heden over acht dagen’, waarmee bedoeld werd den achtsten dag.

Klad, schilder, en Kub, Bouwheer, zetten het verschil omtrent de drie kilo glansverf uiteen.

- Zet u dat maar eens op schrift. Drie weken! zei de kantonrechter, gelaten.

Partijen en hun vertegenwoordigers in rechten gingen heen.

Bij de uitwisseling der stukken, die nu volgde, kwam

te blijken, dat men met drie kilo glansverf een procedure tot in drie instanties gemakkelijk kan volsmeren.

Eischer stelde dat hij, - gedekt door een order van den aannemer, die gedekt was door zijn opzichter, die gedekt was door een order van mevrouw, die gedekt was door de tegenwoordigheid van haar man, partij ter andere - naar eisch van bestek een kast had geverfd, nog eens bijgestopt en gegrond, en nog eens opnieuw geverfd, alles naar eisch van bestek.

Dat daarbij zijn materiaal, voor den bouw ingeslagen, was uitgeput gebleken.

Dat hij zich daarom nieuw materiaal had moeten aanschaffen, zijnde drie kilogram blauwe glansverf van de bijzondere kleur die Bouwheer, gedaagde partij, verlangde.

Dat hij voor die verf geen verdere aanwending had en ze, bederfelijk van aard zijnde, haar waarde had verloren.

Dat hij dus den heer Kantonrechter verzocht te willen bepalen....

Waarop gedaagde partij antwoordde, niets met de verfvoorraden van Eischer uitstaande te hebben. Dat het hem, Gedaagde, er alleen om begonnen was zijn huis behoorlijk in de verf gezet te krijgen. Dat daarover de overeenkomst ging tusschen den aannemer en den onderaannemer, eischer, gesloten.

Dat hetzelfde ook voor de bijrekeningen gold, immers eischer zelf gaf toe gewerkt te hebben naar eisch van bestek.

Dat in geen der betreffende afspraken of overeenkomsten was gesproken van de hoeveelheden verf, die Eischer zou noodig hebben tot het verrichten van het werk.

Dat het dus aan zijn eigen beoordeeling stond, zich van de benoodigde hoeveelheden te vergewissen.

Dat ook bij de prijsbepaling van het bijwerk van geen verf was gesproken, alleen van schilderwerk dat moest worden verricht.

Op al dewelke gronden gedaagde verzocht, des Eischers eisch inzooverre het de drie kilo verf betrof niet toe te wijzen.

Bovendien stelde Gedaagde een eisch in reconventie in, twaalf hoofdstukken beslaande, die met hun genoemde en pro memorie opgestelde posten de vordering inzake bijgeleverde drie kilo hemelsblauwe glansverf verre overtroffen, gelijk naar eisch van procedure gebruikelijk is.

Ter adstructie van den eisch begon de procureur van Eischer den Gedaagde te betichten van al wat onder menschen minder voegzaam is en iemand kan blootstellen aan den haat en verachting zijner medeburgers.

Waarop de procureur van Gedaagde het antwoord allerminst schuldig bleef. Zoodat beide tegenwoordige partijen beurtelings glunderenden en zich in hoogen mate ergerden, totdat ze, de Kantonrechter beslist hebbende, dat beiden nog maar weer eens in geschrifte blijk moesten geven van hun overleg, ten aanzien van het verzameld gehoor, dat aan deze dingen gansch

gewoon scheen, beschaamd het lokaal verlieten en ieder een kant uit keken.

De beide procureurs echter gingen tezamen een borrel pakken, dat behoorde zoo onder collega's.

Bij breed gemotiveerd vonnis deed de Kantonrechter uitspraak. Hij onderzocht de verschillende aansprakelijkheden, beslissend dat de schilder te recht zich tot den aannemer had gewend om extra betaling wegens hem buiten bestek opgedragen werkzaamheden; dat de aannemer terecht zich op den Bouwheer had beroepen, al onthief dit beroep hem niet van de verplichting, ter zake rechtstreeks met den schilder af te rekenen; dat ten aanzien hiervan tusschen partijen, gelijk ten processe was gebleken, geen verschil bestond; dat echter de vraag, of Eischer als schilderspatroon kon gehouden zijn alle voorkomende verven, althans blauwe glanzende keukenverf, althans in een hoeveelheid van drie kilo in voorraad te hebben, niet door hem kon worden beoordeeld zonder de voorlichting van deskundigen, als hoedanig hij benoemde drie te goeder naam en faam bekende schildersbazen ter plaatse.

Dat blijkens het gevoelen der opgeroepen getuigen-deskundigen het blauw verven van keukens behoorde tot de gewoonten van de streek, ja, dat de mode hier een woord in meesprak en dat veeleer het niet-blauw verven van keukens en aangelegen lokalen tot de uitzonderingen behoorde. Zoodat van een verversbaas verwacht kon worden, dat hij voldoende hoeveelheid

dezer verfstof in voorraad hield. Dat echter, aan den anderen kant, gezien den bederfelijken aard der gebezigde verfstof, aan zulk in voorraad hebben gevaar voor schade was verbonden. Dat ten processe was komen vast te staan, dat Eischer voor het verrichten van het door hem aangenomen werk de noodige verf had ingeslagen. Dat het herschilderen van de keukenkast, nadat een andere kast, die op order van den Bouwheer, althans namens hem door zijn Mevrouw, althans namens haar door den opzichter, althans in diens opdracht door het jongmaatje was afgebroken, de overgebleven voorraad blauwe glansverf had opgeteerd. Dat dus van eischer op dit oogenblik het in voorraad hebben van gezegde blauwe glansverf niet mocht worden verwacht. Dat hij, geen uitzicht hebbend op nieuw werk, waarbij deze verf, althans daar mede gelijkstaande, zoude benoodigd zijn, en nogmaals met het oog op de bederfelijkheid der waar, zich begrijpelijkerwijs bepaalde tot het inslaan eener kleine hoeveelheid voor het bepaalde extra werk. Doch overwegend, dat hiertegen terecht door gedaagde was aangevoerd, dat hij bij het verleenen zijner opdrachten geen rekening had te houden met de bedrijfsomstandigheden zijner leveranciers, noch met den houtvoorraad zijner houtkoopers, noch met de oven-capaciteit zijner steenbakkers: althans slechts in zooverre dit voor hem nuttig was om te weten of wie iets aannam in staat zou blijken aan de opdracht te voldoen; dat zulke in handel en bedrijf normale voorzichtigheid echter niet betrof ge-

ringe hoeveelheden materiaal, als drie kilo glansverf of geringe arbeidscapaciteit als noodig was voor het verven eener keukenkast;

rechtdoende,

ontzegde Eischer zijn vordering en veroordeelde hem in de kosten van het geding.

XXXV.
Het Huis en het Kind.

> Die ich rief, die Geister, Werd' ich nun nicht los!
> (Die Zauberlehrling).

Dit was dan, lieve en onthutste lezers en lezeressen, de geschiedenis van het Huis. Van zijn plan tot aan zijn proces. Want al wat menschen ondernemen, dat te groot is voor één man, loopt op spektakel uit.

Men beklage zich dus niet. Het proces behoort bij de voltooiing van het Huis, als de nok, als de schoorsteen, als de vlag, die wapperend den feestdag inaugureert van balkenbrij en borrels.

Het Huis staat thans - ‘daar’ - op de beenen als een ducdalf in de modder. Het is - bij veilingsbiljetten breeder omschreven - hecht, sterk en weldoor-timmerd. Men kan er verteederd naar kijken, als naar een kind van eigen bloed.

Maar is wel met kinderen alles rozengeur en maneschijn? Men bouwt ze naar beste weten, - mogen echter de goden de brave vaders en moeders bewaren!

Van waterpokken en roode hond gezwegen, die

voorbijgaande kwaaltjes zijn, allengs openbaren zich vitia originalia. Aanvankelijk verheelt de liefde ieder gebrek, vermoffelt het onder den vermaarden ‘mantel’. Daar komt een element van ijdelheid bij, want wie erkent de fouten in zóó eigen maaksel?

Ook zijn de gebreken, die zich openbaren, verteederend van lieftalligheid. Het zijn gebreken als rozeknoppen, gebreken als pasgeboren lammeren. Onhandig, dartel, dikpootig, pril, gezellig.

- Hij is zoo koppig als zijn vader - de schat!
- Zij liegt als haar moeder - de rakker!
- Ja, ja, die heeft 'n willetje! - de kop van z'n Opa.

Opa was de gelukkige stichter eener zaak, die hij met taaie wilskracht tot grooten bloei bracht. Herken hier eigenzinnigheid als kiem eener maatschappelijke deugd.

- Hij snoept! - zoo'n kleine ondeugd!

En ja, zoo gaat het krek eender met het nieuwe Huis. Men beleeft een termijn van ‘onderhoud’ - de laatste betaling is nog niet geschied, de aannemer is nog gebonden tot herstel van constructieve gebreken - onderhoudend als een periode van pokken en mazelen. Hier krimpt een plank, daar wringt zich een draadnagel als een pier naar buiten.... De gootsteen ‘doet’ het niet.... De vaste waschtafel danst blackbottom op haar schroeven.... De ramen kieren.... De parketvloer gist omhoog - pats! Krakatau in eruptie.... De verf is niet wat zij beloofde; een technicus legt uit,

dat het verband tusschen glansdek en onderlaag ontbreekt.... De deuren zakken uit hun gehengen, het huwelijk tusschen slot en sleuf lijdt aan incompatibilité.... Het schuurtje tocht.... Het kolenhok is veel te klein.

Spruw, kiesjes, bedorven maagjes.

Allengs beseft het ouderpaar: zijn nakroost is, met uitzondering van deugden, een samenvoegsel van beider gebreken. Elk merkt die van den ander op.

Ook werd, physiek gesproken, de bloem niet wat de knop beloofde. Hoe delicaat leken de nauw-ontvouwen blaadjes! Doch zie zoo'n neus eens aan, het is - verondersteld dat mijnheer Jansen heet - de echte Jansen-neus. In een heroïschen bloei, ineens, daar gaat-ie: een agave! Zóó was er niets, zóó was het een kokkerd. En, ondersteld weer, dat mevrouw, van zichzelf een Poot van Duggelen is - heeft baby niet een Poot van Duggelen-kin? Dat is: in het geheel geen kin? Een kin als een dooier in een kommetje. Een smeltend ijsje. Een kin als een navel, met of zonder uw permissie.

Mijnheer verwondert zich. Mevrouw verwondert zich. Ieder voor hun deel. Zij kijken er elkaar op aan. Zij beleven de disilluzie hunner laatste illuzie.

- Die jongen van jou heeft kromme beenen!

- Dat kind van jou is scheel!

Verstandige ouders glimlachen begrijpend. Zij weten: de zonden der vaderen.... daar zijn de moederen ook bij. Zij weten: het kind is uitgevonden om den

ouder te beproeven. Sadder and wiser men, zetten zij zich schrap: - doorroeien, jongens!

Zoo gaat het met ouders en met kinderen. Niemand krijgt meer dan hem toekomt. De som van A. en B. is C.

Met huizen, o mijn welbeminden, gaat het niet anders. Waar zooveel levens zich tezamen doen, ontstaat een levendige boel. Leven is veelheid. Het ding, dat men meende voor zichzelf te bezitten, blijkt een mormel met eigen bestaan, vol eigenschappen van anderen, vol toomelooze hinderlijkheid. Geesten verschijnen, monsters, gezichtentrekkers, klauwgraaiers: - Jeronimus Bosch zag ze niet griezeliger.

De dronken metselaar en de malle smid. De ijzerhandelaar, die nog een partij goedkoope draadnagels had. En al die kromgebakken klinkers. Ook was er (toevallig) een slechte oogst van dakriet en Noorwegen schaft niet meer het hout van weleer. De beste balken worden Handelsbladen. De ruiten springen, bezeten van innerlijke kwaadaardigheid. En in den uitgegraven grond, met zuiver schoon zand aangevuld, zooals het voorgeschreven was, gurgelen de ontevreden beesten der riolen.

Gij, Bouwheer, die - omdat gij alles hebt betaald - wijst zoo herautig met de hand, zeggende: ‘Dit Is Mijn Huis!’ - wilt dit ootmoediglijk bedenken. Daar komen plannenmakers en teekenaars, opzichters, aannemers, metselaars, timmer- en opperlieden, zandgravers, rietdekkers, loodgietersbazen en loodgieters-

jongmaatjes, en staan, omringd van hunne kroosten of ouders, stil op het pad en wijzen met de hand, en zeggen:

- Dit is het huis, waaraan ik metselde, timmerde. Hier legde ik het dak. Hier zorgde ik voor de pijpen en de draden van het licht. Hier maakte ik het ‘sanitair’.

Een iegelijk maakt aanspraak op het vaat- en zenuwstelsel, op spierweefsel en bottenwerk van dit uw zoogezegd ‘eigen huis’. Het heeft de weinige deugden en talrijke gebreken van een ieder. Den eersten steen legde Adam, en Belial, die zich als slang vermomde, - weet ge nog? - Belial schiep de ziel, de meer of minder goddelijke psyche.

Niemand in Babel kan getuigen: ‘dit is mijn huis!’

En daarom eindigen wij in vrome overpeinzing. Zeegne de hemel deze onvolkomenheden!

Nog hebben de planken niet opgehouden te kraken en reeds klopt de houtwurm.

Het is niet anders.... Amen!